

การศึกษาสภาพพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช

บทนี้จะเป็นการศึกษาสภาพพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราชในอดีตถึงปัจจุบัน โดยทำการศึกษาในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ศึกษาประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ศึกษาบทบาทและการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของพื้นที่สาธารณะ ส่วนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันของลักษณะทางกายภาพ ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและทางสังคม ส่วนที่ 3 ศึกษาปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ในอนาคต โดยมีวิธีการดำเนินงานด้วยการศึกษาข้อมูลด้านเอกสาร ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสำรวจสภาพพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราชในปัจจุบัน เพื่อนำไปใช้เป็นพื้นฐานข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์พื้นที่ในลำดับต่อไป

3.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่

3.1.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ย่านเยาวราช

พื้นที่ย่านเยาวราชเป็นย่านการค้าของชาวจีน มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาตั้งแต่เริ่มสร้างกรุงรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน กิจกรรมการค้าและกิจกรรมทางสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ย่านเยาวราช สามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วงสมัย

- (1) สมัยรัชกาลที่ 1 – 3 (พ.ศ.2325 – พ.ศ.2394) สมัยผูกขาดการค้า
- (2) สมัยรัชกาลที่ 4 – 5 (พ.ศ.2394 – พ.ศ.2453) สมัยเปิดเสรีทางการค้า
- (3) สมัยรัชกาลที่ 6 – 9 (พ.ศ.2453 – ปัจจุบัน) สมัยขยายตัวทางการค้า

(1) สมัยรัชกาลที่ 1 – 3 (พ.ศ.2325 – พ.ศ.2394) สมัยผูกขาดการค้า

ก่อน พ.ศ.2325 พื้นที่ย่านเยาวราชมีลักษณะทางกายภาพเป็นส่วน ที่โล่งว่าง มีชุมชนเล็กๆ อาศัยอยู่ในพื้นที่ คือชุมชนบริเวณวัดสำเพ็งและชุมชนบริเวณวัดสามปลื้ม นิยมเดินทางสัญจรทางน้ำ มีแม่น้ำเจ้าพระยา คลองวัดสำเพ็งและคลองวัดสามปลื้มเป็นเส้นทางคมนาคม

พ.ศ.2325 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงโปรดให้สร้างพระบรมมหาราชวัง จึงย้ายชุมชนชาวจีนแต่จิวที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณท่าเตียน ไปอยู่นอกแนวกำแพงพระนครทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ตั้งแต่บริเวณคลองวัดสำเพ็งถึงคลองวัดสามปลื้ม

พ.ศ.2325 – 2411 หลังจากการย้ายชุมชนชาวจีนแต่จิว เกิดการอพยพของชาวจีนเข้ามาในไทยระลอกใหญ่ ราวหนึ่งล้านห้าแสนคน เทียบอัตราส่วนประมาณหนึ่งในสี่ของพลเมืองทั้งประเทศ (ประวิทย์ พันธุวิโรจน์, 2545: 3) โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ซึ่งอยู่ติดกำแพงพระนครและแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้ชาวจีนอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมาก จนเกิดเป็นย่านชุมชนชาวจีนขึ้น เรียกกันว่า ย่านสำเพ็ง เนื่องจากทางรัฐมี

ความต้องการชาวจีนให้มาช่วยสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ ด้วยความชำนาญทางด้านการค้า การต่อเรือ การเดินเรือ และต้องการแรงงานจีนมาทำงานด้านการก่อสร้าง วัด วัง ถนน การขุดคลอง

การตั้งที่อยู่อาศัยจะสร้างบ้านเรือนติดแถวอยู่ติดๆกันอย่างหนาแน่น สร้างตามแบบสถาปัตยกรรมจีน ชาวจีนมีความนิยมเดินทางบกมากกว่าทางน้ำ เกิดมีสะพานข้ามคลอง ตรอกเส้นทางเดินขึ้นหลายสาย และทำให้บทบาทของคลองลดลงจนหมดความสำคัญ ตรอกทางเดินที่สำคัญ คือ ถนนสำเพ็ง ตรอกเจ็สัวเนียม ทางเดินริมแม่น้ำ ตรอกอำมาง ตรอกโรงเขียน ตรอกโรงกระทะ นอกจากนั้นยังมีศาลเจ้าต่างๆที่เป็นที่นับถือของชาวจีนเกิดขึ้นในชุมชนหลายแห่ง เช่น ศาลเจ้าเล่าปุนเก้ากง ศาลเจ้าเล่งบัวเอี้ย ศาลเจ้าแม่ทับทิม เป็นต้น

ในสมัยรัชกาลที่ 2 รัฐบาลกำหนดให้ชาวจีนในสยามที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปให้มารายงานตัวเสียภาษี โดยการผูกปีที่ข้อมือทุก 3 ปี เกิดกบฏของชาวจีนเกาซันหลายแห่งเพื่อปล่อยกู้ให้ชาวจีนใหม่หนีขโมยเงินไปเสียภาษีและสำรองเป็นค่าใช้จ่ายก่อน จากนั้นค่อยจัดหางานให้ทำเพื่อทยอยใช้หนี้พร้อมดอกเบี้ย

ชาวจีนในสำเพ็งจะมีหัวหน้าชุมชนดูแลปกครองกันเอง ส่วนมากเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ ทั้งจากการเป็นเจ้าภาชีนายอากร หรือการผูกสัมพันธ์กับชนชั้นสูงของไทย โดยถวายธิดาให้กับพระมหากษัตริย์ เจ้านาย หรือขุนนางไทย บุตรหลานส่วนใหญ่จะรับราชการกลายเป็นขุนนางไทยอย่างสมบูรณ์ ด้วยความสัมพันธ์เช่นนี้ ทำให้คนจีนกลุ่มนี้ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำชุมชน

ย่านสำเพ็งเป็นย่านการค้าที่มีความสำคัญต่อพระนคร เป็นศูนย์กลางการค้าส่งออกสินค้าเกษตรจากไทย และนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ เพราะทำเลที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้มีท่าจอดเรือสำเภาได้มากและอยู่ไม่ห่างจากตัวพระนคร เส้นทางขนส่งสินค้าที่รับมาจากเมืองจีนส่วนใหญ่จึงมาทางเรือสำเภา ทำน้ำใหญ่ในระยะแรก คือ ทำน้ำวัดสามปลื้ม ทำน้ำฮวยจันเล็ก (ทำน้ำราชวงศ์) ทำน้ำศาลเจ้าเกา และทำน้ำวัดเกาะ ในสำเพ็งมีตลาดสดเกิดขึ้นหลายแห่ง เป็นแหล่งขายอาหารและสินค้าจากเมืองจีนทุกชนิด รวมไปถึงแหล่งบันเทิงต่างๆ เช่น โรงจิว โรงน้ำชา โรงฝิ่น โรงบ่อน โรงหวยและโรงโคมเขี้ยว

พ.ศ.2490 เจ็สัวเนียม เป็นเจ้าของกงสีเต็กเฮงตั้งที่มีจับกังจีนขึ้นสังกัดจำนวนมาก ได้พัฒนาที่ดินเป็นตลาดสดที่มีขนาดใหญ่ในย่านสำเพ็ง นิยมเรียกกันว่า ตลาดเจ็สัวเนียม (ภายหลังเรียกกันว่า ตลาดเกา) ตลาดเจ็สัวเนียมจัดเป็นตลาดใหญ่ที่ได้รับความนิยมในหมู่พ่อค้าจีนตั้งแต่แรกเริ่มเปิดตลาด มีบทบาทความสำคัญต่อชุมชนจีนมาก ช่วงแรกเป็นแหล่งรวมผลผลิตทางการเกษตร ภายหลังมีจำหน่ายอาหารทุกชนิด ทั้งของสด ของแห้งจากจีน

(2) สมัยรัชกาลที่ 4 – 5 (พ.ศ.2394 – พ.ศ.2453) สมัยเปิดเสรีทางการค้า

ในสมัยรัชกาลที่ 4 ไทยดำเนินการเปลี่ยนแปลงประเทศให้ทันสมัยแบบชาติตะวันตก เพื่อป้องกันชาติตะวันตกใช้เป็นข้ออ้างเข้ายึดครองดินแดนเป็นอาณานิคมของตน โดยเฉพาะการพัฒนาด้านวัตถุที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

พ.ศ.2398 ไทยลงนามในสนธิสัญญาเบาวริง เป็นจุดเริ่มให้มีการทำสนธิสัญญากับชาติตะวันตกตามมา เปลี่ยนเศรษฐกิจแบบผูกขาดการค้าเป็นเศรษฐกิจการค้าเสรี เปิดโอกาสให้แก่ธุรกิจต่างชาติเข้ามาทำการค้าในไทยเป็นจำนวนมาก

พ.ศ.2405 – 2407 รัชกาลที่ 4 ทรงมีพระราชดำริให้สร้างถนนสายหลักขึ้น คือ ถนนใหม่ (ถนนเจริญกรุง) สร้างตามแนวเส้นทางเก่าที่มีไว้สำหรับช้างเดิน มีความกว้าง 2.5 เมตร ความยาว 8.6 กิโลเมตร เริ่มจากท้ายพระราชวังผ่านประตูสามยอด ผ่านคลองผดุงกรุงเกษม ผ่านบางรักไปถึงสี่ลม ถนนเจริญกรุงเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งหลักในการเดินทางจากสำเพ็งผ่านเข้าพระนครทางประตูสามยอด เกิดการพัฒนาที่ดินตามแนวถนนเจริญกรุง เป็นตึกแถวชั้นเดียวและสองชั้นตามแบบสิงคโปร์ จากนั้นตรอกทางเดินจากในย่านสำเพ็งได้ถูกตัดผ่านเชื่อมต่อกับถนนเจริญกรุงก็มีความสำคัญขึ้น

พ.ศ.2432 – 2451 รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการตัดถนนขึ้นหลายสายผ่านสำเพ็งและบริเวณใกล้เคียง เช่น ถนนเยาวราช ถนนราชวงศ์ ถนนจักรวรรดิ ถนนทรงสวัสดิ์ ถนนแปลงนาม ถนนพลับพลาไชย ถนนพาดสาย ถนนสำเพ็ง ถนนทรงวาด เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมในสำเพ็งเป็นหลัก เนื่องจากเกิดไฟไหม้บ่อย ความแออัดของโรงเรือนร้านค้าที่ปลูกชิดติดกัน มีทางเข้าออกคับแคบทำให้ไม่สะดวกแก่การเข้าไปดับเพลิงไหม้ เมื่อตัดถนนขึ้นใหม่ก็ให้สร้างตึกแถวตามแนวริมสองฝั่งถนนตามมาด้วย ตึกแถวใหม่เป็นแบบชั้นเดียวและสองชั้นโดยพิจารณาความเหมาะสมกับทำเลที่ตั้ง เช่น ถนนเยาวราช ถนนราชวงศ์ ถนนสำเพ็ง จะสร้างเป็นตึกแถวสองชั้นเพื่อให้คนจีนเช่าเป็นที่อยู่อาศัยและค้าขาย ส่วนตึกแถวชั้นเดียวถูกสร้างสำหรับเป็นโกดังเก็บสินค้าตามความนิยมของพ่อค้าในย่าน การเปิดเส้นทางคมนาคมจากการตัดถนนใหม่ส่งผลให้เกิดความสะดวกแก่การเข้าดับเพลิง การดูแลสุขภาพภิบาล และทำให้อุรกิจการค้าในย่านเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว

รูปแบบการคมนาคมขนส่งทางบกในระยะแรก คือ รถลากที่ใช้แรงงานคนหรือม้าเป็นหลัก ในปี พ.ศ. 2431 ได้เปิดใช้ระบบขนส่งสาธารณะขึ้นโดยเป็นรถรางที่ใช้ม้าลากรถให้วิ่งตามรางเหล็ก เริ่มต้นเส้นทางจากกำแพงพระนครผ่านสำเพ็งตามแนวถนนเจริญกรุงไปถึงย่านนาวา ต่อมาขยายออกไปถึงบางคอแหลม (ถนนตก) ในปี พ.ศ.2435 ได้ปรับเปลี่ยนระบบรถรางจากใช้ม้าลากเป็นใช้ไฟฟ้าในการขับเคลื่อน โดยวิ่งรอบนเส้นทางเดิมที่รถรางลากด้วยม้าเคยวิ่ง และขยายเส้นทางออกไปอีกหลายสายจนเป็นเครือข่าย เส้นทางสายหลักเมือง-ถนนตก จึงเป็นสายแรกของกรุงเทพฯ และใน พ.ศ. 2448 เปิดรถรางสายรอบเมืองของบริษัทรถรางไทยขึ้น มีเส้นทางสายสามเสน-วิฑูย์ วิ่งผ่านถนนเยาวราช

ระบบรถรางไฟฟ้าได้กลายเป็นพาหนะที่ได้รับความนิยมเหมาะสมกับการจราจรที่คับคั่งในย่านสำเพ็ง ที่มีคนเดินและมีรถลากอยู่เต็มถนน ในปี พ.ศ.2446 มีผู้ใช้บริการในปีนั้นราว 10 ล้านคน (สุภางค์ จันทวานิช, 2549: 55) ระบบรถรางไฟฟ้ากลายเป็นพาหนะสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างย่านสำเพ็งเข้ากับพระนครและย่านอื่นๆ โดยช่วยให้เกิดความสะดวกกับการขนส่งเนื้อสัตว์จากโรงฆ่าสัตว์ที่บางคอแหลมมายังตลาดในสำเพ็ง และส่งผลให้คนจีนมีโอกาสเข้าทำงานอาชีพอื่น เช่น งานช่าง ครู ในเขตพระนครจากความสะดวกในการเดินทาง

พ.ศ.2445 มีการนำรถยนต์มาใช้ในกรุงเทพฯ เป็นครั้งแรก เนื่องจากมีราคาแพง การหาอะไหล่ซ่อมแซมยากและถนนยังไม่เหมาะสำหรับคนเดินโดยเฉพาะจึงมักเกิดอุบัติเหตุ จนเมื่อปี พ.ศ.2451 จำนวนรถยนต์เพิ่มขึ้นมากกว่า 300 คัน และปีต่อมารถยนต์ได้เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย

กิจการรถรางประสบปัญหาจากการขยายตัวของรถยนต์ รถรางเป็นระบบรางเดี่ยว ต้องเสียเวลาการรอสัญญาณ ทำให้ไม่สามารถแข่งกับรถเมสซึ่งวิ่งรวดเร็วกว่า การเดินรถรางไฟฟ้ากลายเป็นปัญหาสิ่งที่ขัดขวางการจราจร คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อ 19 ธันวาคม 2504 ให้เลิกเดินรถราง โดยทยอยเลิกทีละสาย

(3) สมัยรัชกาลที่ 6 - 9 (พ.ศ.2453 - ปัจจุบัน) สมัยขยายตัวทางการค้า

ในสมัยรัชกาลที่ 6 - 7 ยังคงพัฒนาทางกายภาพอย่างต่อเนื่อง มีการตัดถนนและสะพานเพิ่มเติม แหล่งชุมชนขยายไปตามเส้นทางถนน เขตพระนครขยายออกจนครอบคลุมย่านสำเพ็งและย่านอื่นๆ ที่ได้รับการพัฒนากลายเป็นชุมชนเมือง

ช่วงปี พ.ศ.2460 - 2470 การพัฒนาทางกายภาพที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดย่านการค้าขึ้นมากมายหลายแห่งตามแนวถนน เพราะความสะดวกในการคมนาคมขนส่งเป็นสิ่งสำคัญ ย่านการค้าสำคัญที่เกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่ศึกษา มีดังนี้

ย่านริมถนนเจริญกรุง เป็นย่านร้านค้าเครื่องใช้ในการเซ่นไหว้เจ้า เครื่องใช้พิธีแต่งงานจีน ที่นอน หมอน และอาชีพรับเขียนคำอวยพรอักษรจีน

ย่านสำเพ็ง ย่านการค้าดั้งเดิมมีพื้นที่ย่านการค้าอยู่ในถนนวานิช 1 โดยมีประเภทสินค้าที่ชัดเจน แบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง คือ ช่วงสะพานหันถึงหัวเมียด เป็นย่านค้าเพชรพลอยและสินค้าผ้า ช่วงถนนจักรวรรดิถึงถนนราชวงศ์ เป็นย่านสินค้าสารพัดชนิด ผ้า เครื่องหนัง กระเป๋า รองเท้า และช่วงถนนราชวงศ์ถึงถนนทรงวาด เป็นย่านสินค้าของใช้ในครัวเรือน ต่อมาเป็นแหล่งค้าส่งของที่ระลึก สินค้าวัยรุ่น

ย่านเยาวราช เป็นย่านที่ขยายตัวออกมาจากสำเพ็งมาตั้งร้านค้าริมถนนเยาวราช มีสินค้านานาชนิดจากจีน หลังการตัดถนนสายนี้ทำให้ตลาดเก่าอยู่ติดริมถนนสายนี้ เป็นตลาดการค้าอาหารทะเลสด และแห้งจากจีนที่สำคัญ การจำหน่ายอาหารและสินค้าจากจีนมีความต้องการมากจนริมถนนฝั่งตรงข้ามตลาดเก่าได้เกิดตลาดสดที่มีการค้าผัก ผลไม้และอาหารทะเลสดอีกแห่งหนึ่ง คือ ตลาดกรมภูเรศ นอกจากนี้เยาวราชยังเป็นย่านการค้าทองคำ ทองแท่งทองรูปพรรณที่มีชื่อเสียงโดดเด่นอย่างมาก ร้านทองจำนวนมากตั้งอยู่ริมถนนเยาวราช

ย่านพาดสาย เป็นย่านที่มีโรงพิมพ์ชื่อดังหลายแห่งตั้งอยู่ริมถนน

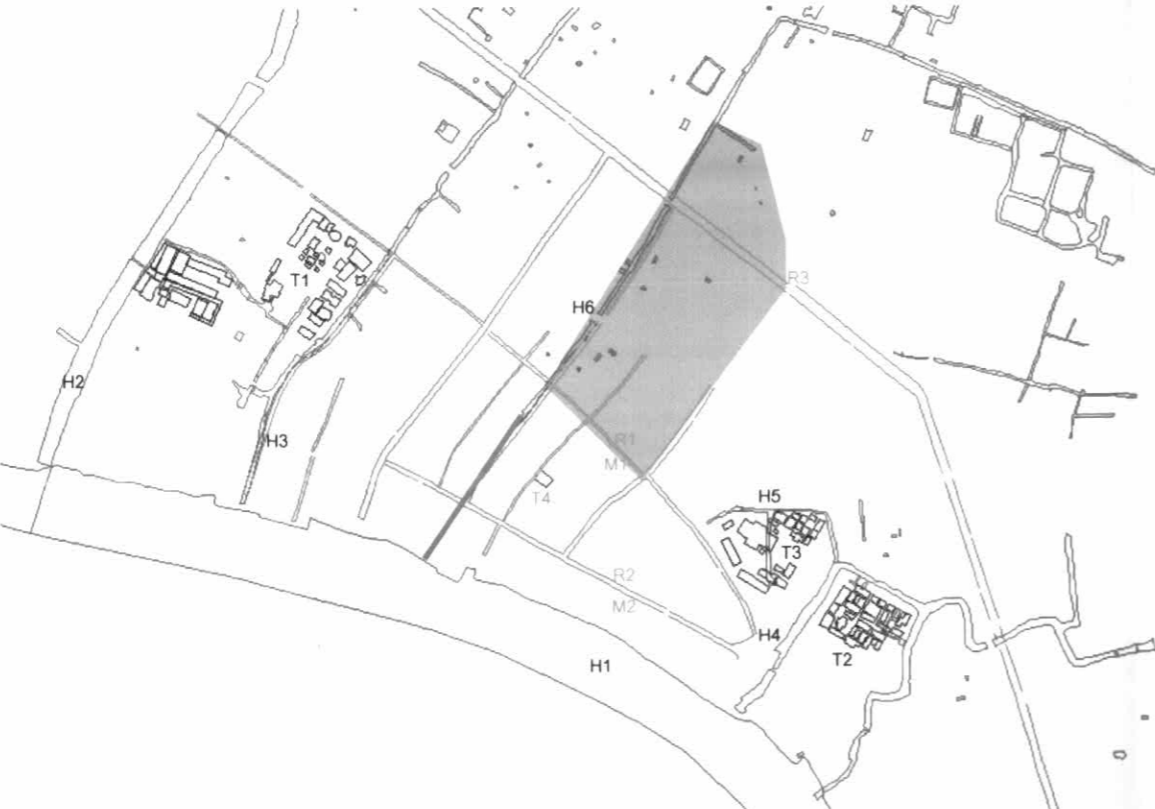
ย่านเล่งบัวเยี่ยะ ในซอยอิสราณูภาพจากถนนเยาวราชถึงถนนเจริญกรุง เป็นย่านค้าอาหารสด อาหารแห้งจากจีนทุกชนิด เช่น เห็ดหอม เป้าฮ้อ ปลิงทะเล หน่อไม้จีน หูลาม เปิดย่าง เป็นต้น

ย่านราชวงศ์ ตั้งอยู่ริมถนนราชวงศ์เริ่มแรกเป็นถนนสายการเงินที่มีธนาคาร สถาบันการเงินชั้นนำหลายแห่ง ต่อมาเป็นแหล่งรวมร้านขายสินค้าจากต่างประเทศซึ่งมาจากท่าเรือราชวงศ์

ย่านทรงวาด พื้นที่เก่าแก่ที่เป็นศูนย์กลางเรือโดยสาร เรือขนส่งสินค้า ทำให้ริมถนนมีท่าเทียบเรือริมแม่น้ำ และมีโกดังสินค้ามากมาย โดยเฉพาะโกดังเก็บพืชผลและเมล็ดพันธ์ เป็นย่านการค้าส่งข้าวข้าวโพด แบ่งประเภทต่างๆ และพืชผลทางการเกษตร

ในสมัยรัชกาลที่ 8 - 9 มีถนนและอาคารบ้านเรือนถูกสร้างขึ้นเต็มพื้นที่ในย่านเยาวราช ลักษณะทางกายภาพและย่านการค้าของพื้นที่จึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก กิจกรรมการค้ามีการรวมกลุ่มคล้ายคลึงในลักษณะเดิมถึงปัจจุบัน ส่วนพื้นที่ที่มีความเป็นศูนย์กลางของย่านเยาวราช ที่มีความเข้มข้นทางกิจกรรมสูง มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การค้า และกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม กระจุกรวมกันอยู่นั้น คือ พื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช ที่อยู่บริเวณตอนกลางของถนนเยาวราช ย่านการค้าที่อยู่ในพื้นที่หลายแห่ง คือ ตลาดเก่า ตลาดกรมภูเรศ ตลาดเล่งบัวเยี่ยะ และตลาดสินค้าไหว้เจ้า มีศาสนสถานสำคัญคือ วัดมังกรกมลาวาส ศาลเจ้าเล่งบัวเยี่ยะ ศาลเจ้ากวนอู

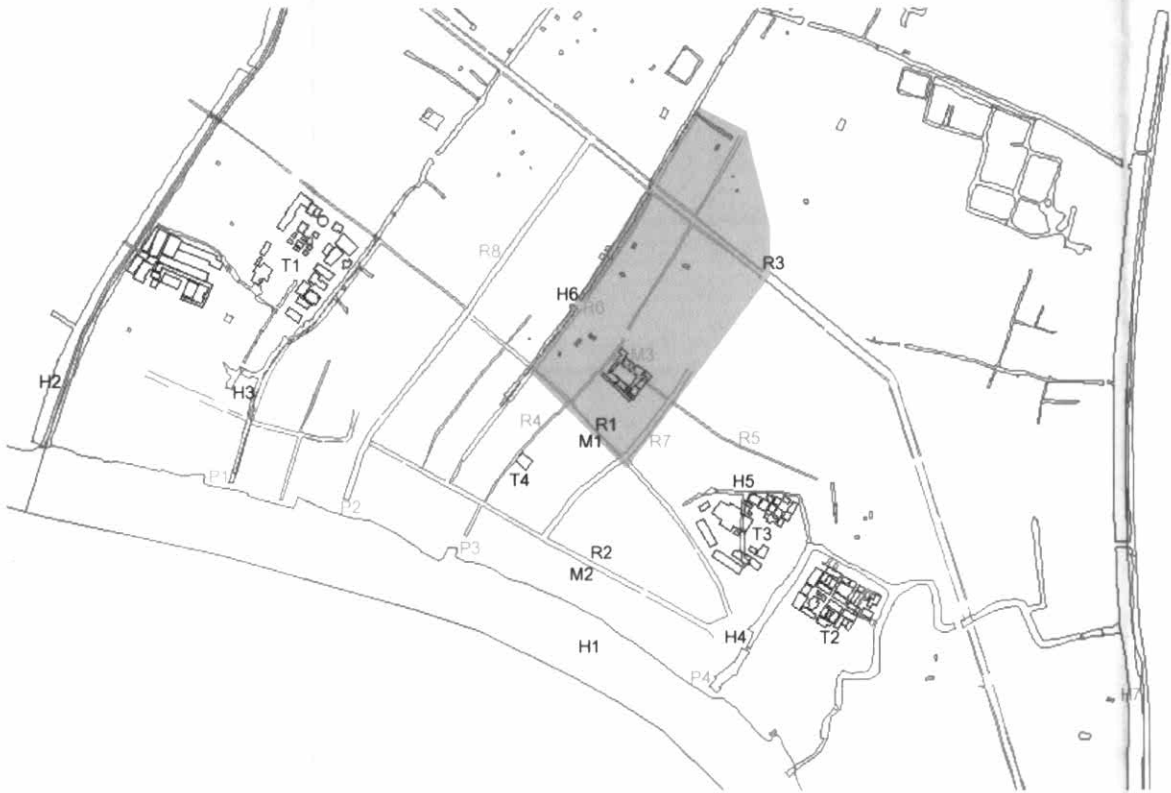
ตารางที่ 3.1 แสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่ย่านเยาวราช

ปี พ.ศ.	ลักษณะทางกายภาพย่านเยาวราช	องค์ประกอบทางกายภาพย่านเยาวราช	ประวัติของพื้นที่ย่านเยาวราช	หมายเหตุ
ก่อน 2325		แม่น้ำ, คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา H2 คลองโง่งอ H3 คลองวัดสามปลื้ม H4 คลองวัดสำเพ็ง H5 คลองวัดเกาะ H6 คลองมังกร ศาสนสถาน T1 วัดจักรวรรดิ (วัดสามปลื้ม) T2 วัดปทุมคงคา (วัดสำเพ็ง) T3 วัดสัมพันธวงศ์ (วัดเกาะ)	พื้นที่ย่านเยาวราชมีลักษณะทางกายภาพเป็นสวน ที่โล่งว่าง มีชุมชนเล็กๆอาศัยอยู่ในพื้นที่ คือชุมชนบริเวณวัดสำเพ็งและชุมชนบริเวณวัดสามปลื้ม นิยมเดินทางสัญจรทางน้ำ มีแม่น้ำเจ้าพระยา คลองวัดสำเพ็งและคลองวัดสามปลื้มเป็นเส้นทางคมนาคม (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2549: 2, 24)	
2325		แม่น้ำ, คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา H2 คลองโง่งอ H3 คลองวัดสามปลื้ม H4 คลองวัดสำเพ็ง H5 คลองวัดเกาะ H6 คลองมังกร ถนน, ตรอก R1 ถนนสำเพ็ง R2 ทางเดินริมแม่น้ำ R3 ทางช้างเดิน ศาสนสถาน T1 วัดจักรวรรดิ (วัดสามปลื้ม) T2 วัดปทุมคงคา (วัดสำเพ็ง) T3 วัดสัมพันธวงศ์ (วัดเกาะ) T4 ศาลเจ้าปูนเต้าแกง ย่าน, ตลาด M1 ย่านการค้าสำเพ็ง M2 ย่านโกดังสินค้าริมแม่น้ำ	<p>รัชกาลที่ 1 ย้ายราชธานีจากฝั่งตะวันตกมาฝั่งตะวันออกของแม่น้ำ โปรดให้ชุมชนชาวจีนจากบริเวณท่าเตียนและบริเวณใกล้เคียงมาสำเพ็ง มีอาณาเขตขนานยาวไปกับฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่คลองวัดสามปลื้มไปจนถึงคลองวัดสำเพ็ง สำเพ็งกลายเป็นย่านชุมชนชาวจีนที่ใหญ่ที่สุดของกรุงเทพฯ</p> <p>มีย่านโกดังสินค้าริมแม่น้ำเจ้าพระยา (ทรงวาด) เป็นท่าจอดเรือสินค้า มีบริษัทห้างร้านและโกดังสินค้าเกิดขึ้นจำนวนมากตามริมฝั่งแม่น้ำ</p> <p>มีย่านการค้าสำเพ็ง เป็นศูนย์กลางการค้านำเข้าและส่งออกที่สำคัญของกรุงเทพฯ</p>	

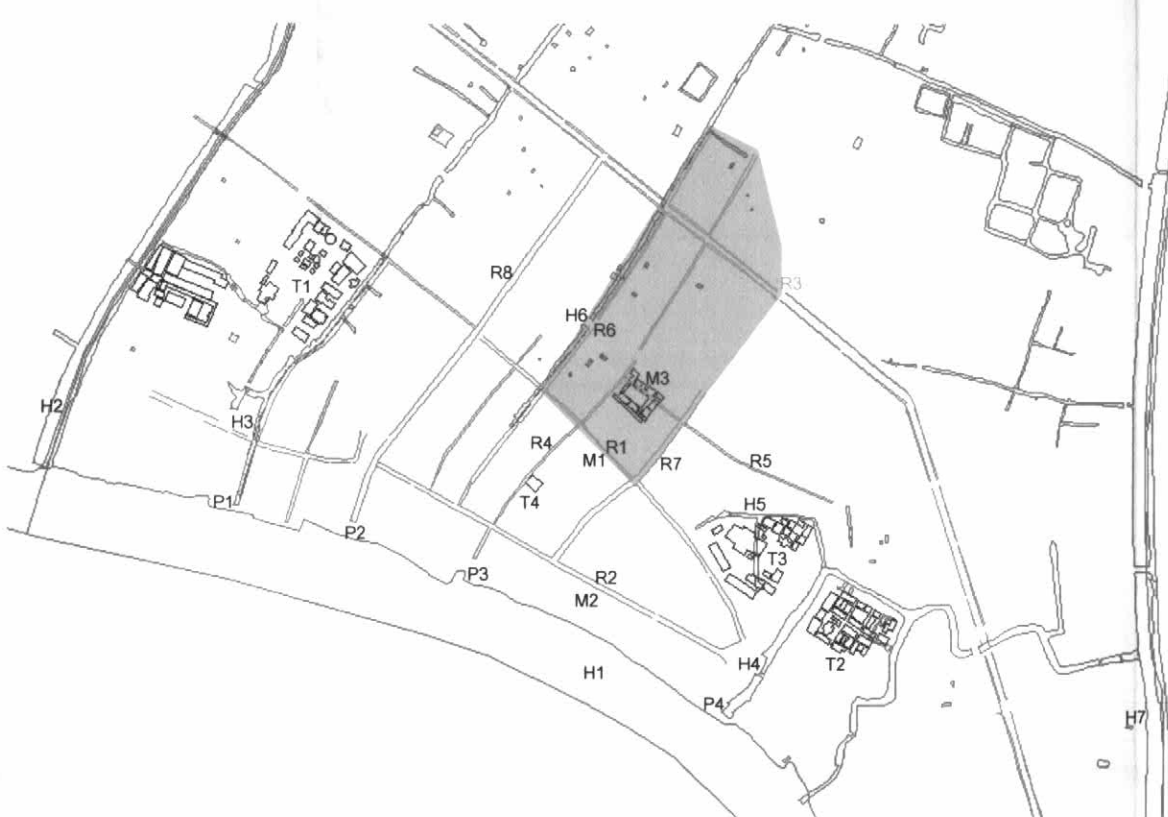
หมายเหตุ : 1. แผนที่แสดงลักษณะทางกายภาพย่านเยาวราช อ้างอิงจากแผนที่ ปี พ.ศ.2430 พ.ศ.2450 พ.ศ.2475 และ พ.ศ. 2546 ภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ.2508 พ.ศ.2530 และ พ.ศ.2545

2. การอ่านตารางที่ 3.1 ตัวอักษรสีแดงแสดงถึง การเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มขึ้นขององค์ประกอบเมืองในช่วงปีนั้น

ตารางที่ 3.1 แสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่ย่านเยาวราช (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ลักษณะทางกายภาพย่านเยาวราช	องค์ประกอบทางกายภาพย่านเยาวราช	ประวัติของพื้นที่ย่านเยาวราช	หมายเหตุ
2390		<p>แม่น้ำ, คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา H2 คลองโง่งอ H3 คลองวัดสามปลื้ม H4 คลองวัดสำเพ็ง H5 คลองวัดเกาะ H6 คลองมังกร H7 คลองผดุงกรุงเกษม</p> <p>ถนน, ตรอก R1 ถนนสำเพ็ง R2 ทางเดินริมแม่น้ำ R3 ทางช้างเดิน R4 ตรอกเจ็สัวเนียม R5 ตรอกอำมาตย์ R6 ตรอกโรงเขียน R7 ตรอกโรงกระทุ้ง R8 ตรอกกงสี</p> <p>ศาสนสถาน T1 วัดจักรวรรดิ (วัดสามปลื้ม) T2 วัดปทุมคงคา (วัดสำเพ็ง) T3 วัดสัมพันธวงศ์ (วัดเกาะ) T4 ศาลเจ้าปูนเก๊ากง</p> <p>ย่าน, ตลาด M1 ย่านการค้าสำเพ็ง M2 ย่านโกดังสินค้าริมแม่น้ำ M3 ตลาดเก่าเยาวราช</p> <p>สถานที่สำคัญ P1 ทำน้ำวัดสามปลื้ม P2 ทำน้ำห้วยจิ้งเหลง P3 ทำน้ำศาลเจ้าเก๊ากง P4 ทำน้ำวัดเกาะ</p>	<p>ชาวจีนมีความนิยมเดินทางบกมากกว่าทางน้ำ เกิดมีสะพานข้ามคลอง ตรอกเส้นทางเดินขึ้นหลายสาย และทำให้บทบาทของคลองลดลงจนหมดความสำคัญ นอกจากนั้นยังมีศาลเจ้าต่างๆที่เป็นที่นับถือของชาวจีนเกิดขึ้นในชุมชนหลายแห่ง</p> <p>เจ็สัวเนียม เป็นเจ้าของกงสีเด็กเฮงตั้งที่มีจับกังจีนขึ้นสังกัดจำนวนมาก ได้พัฒนาที่ดินเป็นตลาดสดที่มีขนาดใหญ่ในย่านสำเพ็ง นิยมเรียกกันว่า ตลาดเจ็สัวเนียม (ภายหลังเรียกกันว่า ตลาดเก่า)</p> <p>ตลาดเจ็สัวเนียมจัดเป็นตลาดใหญ่ที่ได้รับความนิยมในหมู่พ่อค้าจีนตั้งแต่แรกเริ่มเปิดตลาด ช่วงแรกเป็นแหล่งรวมผลผลิตทางการเกษตร ภายหลังมีจำหน่ายอาหารทุกชนิดทั้งของสด ของแห้งจากจีนและค้าอาหารทะเลที่ใหญ่ที่สุด (สุดาร่า สุจฉายา, 2547: 29)</p>	

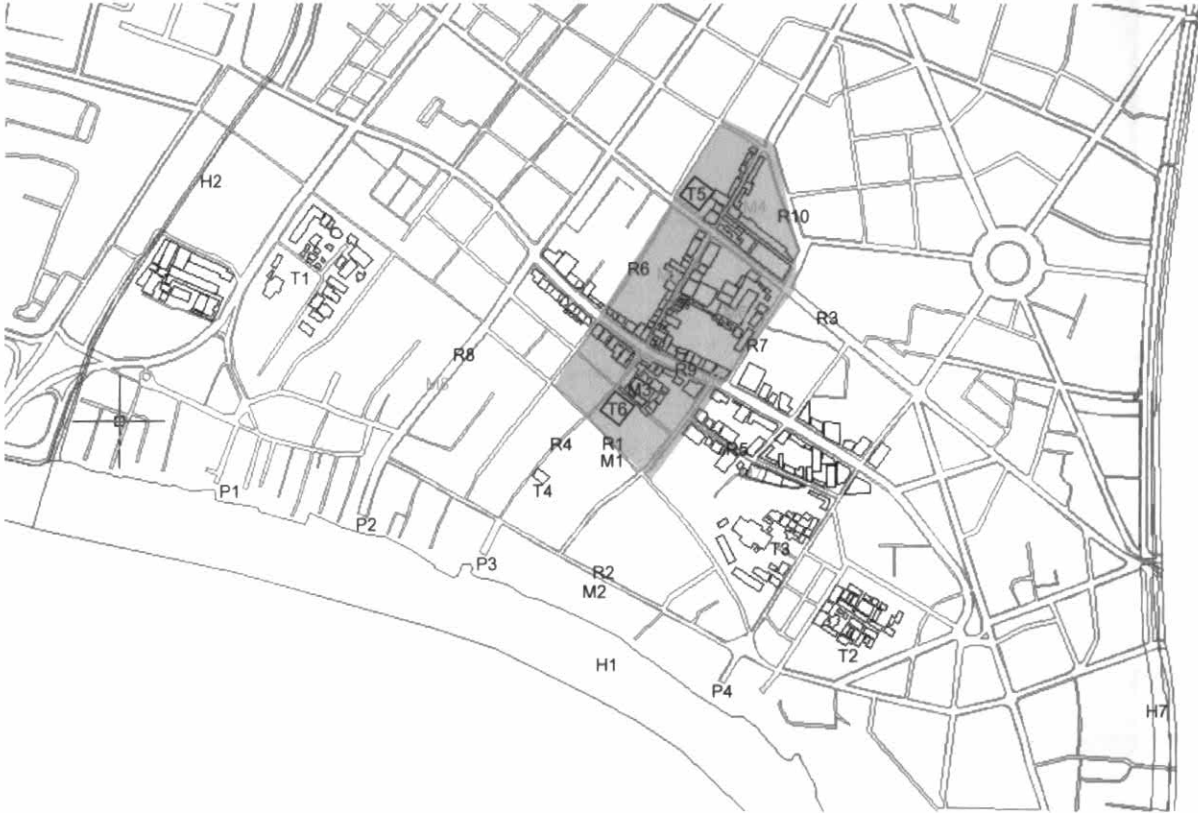
ตารางที่ 3.1 แสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่ย่านเยาวราช (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ลักษณะทางกายภาพย่านเยาวราช	องค์ประกอบทางกายภาพย่านเยาวราช	ประวัติของพื้นที่ย่านเยาวราช	หมายเหตุ
2405		<p>แม่น้ำ,คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา H2 คลองโอบอ่าง H3 คลองวัดสามปลื้ม H4 คลองวัดสำเพ็ง H5 คลองวัดเกาะ H6 คลองมังกร H7 คลองผดุงกรุงเกษม</p> <p>ถนน,ตรอก R1 ถนนสำเพ็ง R2 ทางเดินริมแม่น้ำ R3 ถนนเจริญกรุง R4 ตรอกเจ็ดวันนิยม R5 ตรอกอาม้าเกง R6 ตรอกโรงเขียน R7 ตรอกโรงกระทะ R8 ตรอกกงสีล้ง</p> <p>ศาสนสถาน T1 วัดจักรวรรดิ (วัดสามปลื้ม) T2 วัดปทุมคงคา (วัดสำเพ็ง) T3 วัดสัมพันธวงศ์ (วัดเกาะ) T4 ศาลเจ้าปูนเก้ากึ่ง</p> <p>ย่าน,ตลาด M1 ย่านการค้าสำเพ็ง M2 ย่านโกดังสินค้าริมแม่น้ำ M3 ตลาดเก่าเยาวราช</p> <p>สถานที่สำคัญ P1 ทำน้ำวัดสามปลื้ม P2 ทำน้ำหอยจู้นเล็ก(ราชวงศ์) P3 ทำน้ำศาลเจ้าเก่า P4 ทำน้ำวัดเกาะ (ทรงสวัสดิ์)</p>	<p>รัชกาลที่ 4 ทรงมีพระราชดำริให้สร้างถนนสายหลักชั้น คือ ถนนใหม่ (ถนนเจริญกรุง) สร้างตามแนวเส้นทางเก่าที่มีไว้สำหรับช้างเดิน</p> <p>ถนนเจริญกรุงเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งหลักในการเดินทางจากสำเพ็งผ่านเข้าพระนครทางประตูสามยอด เกิดการพัฒนาที่ดินตามแนวถนนเจริญกรุง เป็นตึกแถวชั้นเดียวและสองชั้นตามแบบสิงคโปร์ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2549: 34)</p>	

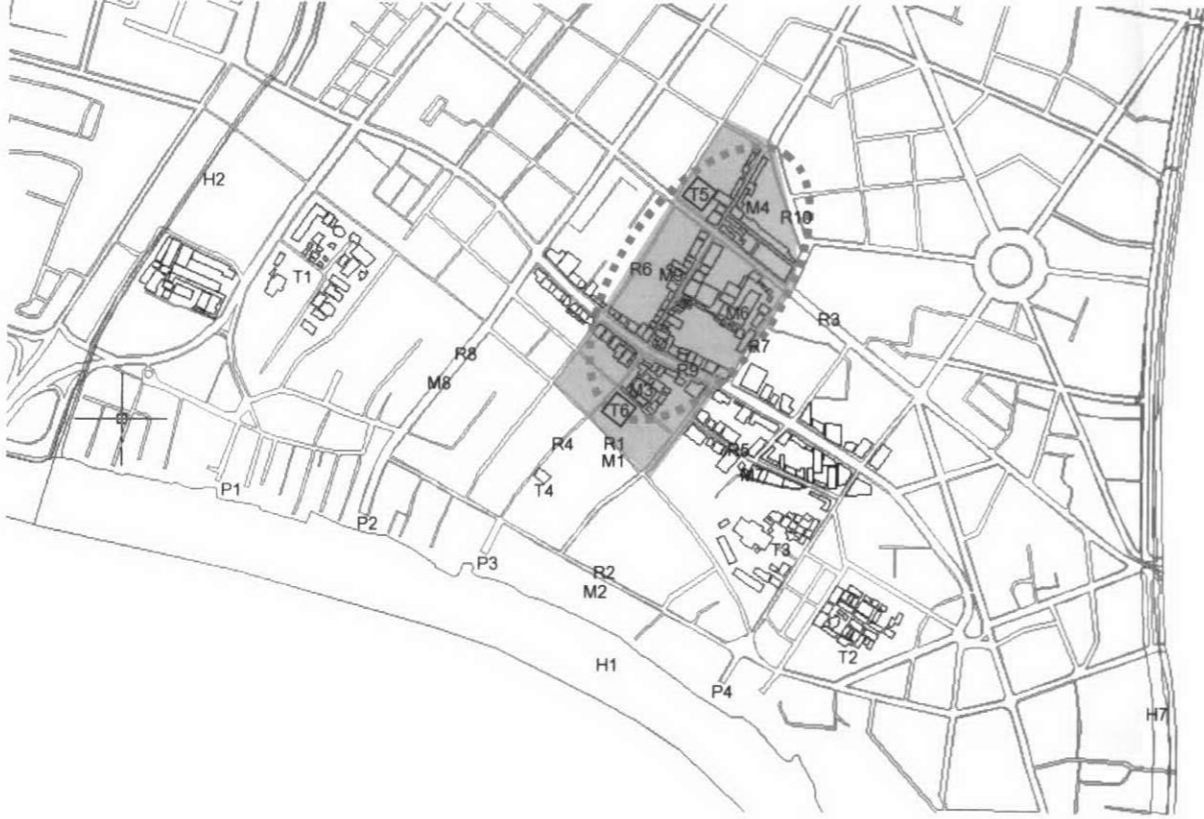

ตารางที่ 3.1 แสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่ย่านเยาวราช (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ลักษณะทางกายภาพย่านเยาวราช	องค์ประกอบทางกายภาพย่านเยาวราช	ประวัติของพื้นที่ย่านเยาวราช	หมายเหตุ
2460 - 2470		<p>แม่น้ำ,คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา H2 คลองโองอ่าง H7 คลองผดุงกรุงเกษม</p> <p>ถนน,ตรอก R1 ถนนสำเพ็ง R2 ถนนทรงวาด R3 ถนนเจริญกรุง R4 ซอยอิสราณภาพ R5 ถนนพาดสาย R6 ถนนมังกร R7 ถนนแปลงนาม R8 ถนนราชวงศ์ R9 ถนนเยาวราช R10 ถนนพลับพลาไชย</p> <p>ศาสนสถาน T1 วัดจักรวรรดิ (วัดสามปลื้ม) T2 วัดปทุมคงคา (วัดสำเพ็ง) T3 วัดสัมพันธวงศ์ (วัดเกาะ) T4 ศาลเจ้าปูนเต้ากง T5 วัดมังกรกมลาวาส T6 ศาลเจ้ากวนอู</p> <p>ย่าน,ตลาด M1 ย่านการค้าสำเพ็ง M2 ย่านโกดังสินค้าริมแม่น้ำ M3 ตลาดเก่าเยาวราช M4 ย่านสินค้าไห้วเจ้า M5 ย่านค้าทองเยาวราช M6 ตลาดใหม่กรมพระยศ M7 ย่านโรงพิมพ์พาดสาย M8 ย่านราชวงศ์ M9 ตลาดเล้งบัวเอี้ยะ</p> <p>สถานที่สำคัญ P1 ทำน้ำวัดสามปลื้ม P2 ทำน้ำราชวงศ์ P3 ทำน้ำศาลเจ้าเก่า P4 ทำน้ำทรงสวัสดิ์</p>	<p>ย่านการค้าสำคัญที่เกิดขึ้นอย่างมากมายหลายแห่งตามแนวถนน มีดังนี้</p> <p>ย่านริมถนนเจริญกรุง เป็นย่านร้านค้าเครื่องใช้ในการเซ่นไหว้เจ้า เครื่องใช้พิธีแต่งงานจีน และอาชีพรับเขียนคำอวยพรอักษรจีน</p> <p>ย่านสำเพ็ง ย่านการค้าดั้งเดิมมีประเภทสินค้าที่ชัดเจน เป็นย่านค้าเพชรพลอยและสินค้าผ้า เครื่องหนัง กระเป๋า รองเท้า และสินค้าของใช้ในครัวเรือน ต่อมาเป็นแหล่งค้าส่งของที่ระลึก สินค้าวัยรุ่น</p> <p>ย่านเยาวราช เป็นย่านที่มีสินค้านานาชนิดจากจีน มีตลาดเก่าอยู่ติดริมถนนสายนี้เป็นตลาดการค้าอาหารทะเลสดและแห้งจากจีนที่สำคัญ มีตลาดกรมพระยศเป็นตลาดสดที่มีการค้าผัก ผลไม้และอาหารทะเลสด</p> <p>นอกจากนี้ถนนเยาวราชยังเป็นย่านการค้าทองคำ ทองแท่งทองรูปพรรณที่มีชื่อเสียงโดดเด่นอย่างมาก</p> <p>ย่านพาดสาย เป็นย่านโรงพิมพ์ชื่อดังหลายแห่ง นอกจากนี้ยังมีโรงน้ำชาเก่า</p> <p>ย่านเล้งบัวเอี้ยะ เป็นย่านค้าอาหารสดอาหารแห้งจากจีนทุกชนิด</p> <p>ย่านราชวงศ์ เริ่มแรกเป็นถนนสายการเงินที่มีธนาคาร สถาบันการเงินชั้นนำหลายแห่ง ต่อมาเป็นแหล่งรวมร้านขายสินค้าจากต่างประเทศซึ่งมาจากท่าเรือราชวงศ์</p> <p>ย่านทรงวาด พื้นที่เก่าแก่ที่เป็นท่าเทียบเรือริมแม่น้ำ และมีโกดังเก็บพืชผล เป็นย่านการค้าส่งข้าว ข้าวโพด แป้งประเภทต่างๆ และพืชผลทางการเกษตร</p>	

ตารางที่ 3.1 แสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่ย่านเยาวราช (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ลักษณะทางกายภาพย่านเยาวราช	องค์ประกอบทางกายภาพย่านเยาวราช	ประวัติของพื้นที่ย่านเยาวราช	หมายเหตุ
2550		<p>แม่น้ำ, คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา H2 คลองโอ่งอ่าง H7 คลองผดุงกรุงเกษม</p> <p>ถนน, ตรอก R1 ถนนสำเพ็ง R2 ถนนทรงวาด R3 ถนนเจริญกรุง R4 ซอยอิสราณูภาพ R5 ถนนพาดสาย R6 ถนนมังกร R7 ถนนแปลงนาม R8 ถนนราชวงศ์ R9 ถนนเยาวราช R10 ถนนพลับพลาไชย</p> <p>ศาสนสถาน T1 วัดจักรวรรดิ (วัดสามปลื้ม) T2 วัดปทุมคงคา (วัดสำเพ็ง) T3 วัดสัมพันธวงศ์ (วัดเกาะ) T4 ศาลเจ้าปูนเต้ากวง T5 วัดมังกรกมลาวาส T6 ศาลเจ้ากวนอู</p> <p>ย่าน, ตลาด M1 ย่านการค้าสำเพ็ง M2 ย่านโกดังสินค้าริมแม่น้ำ M3 ตลาดเก่าเยาวราช M4 ย่านสินค้าไห้วเจ้า M5 ย่านค้าทองเยาวราช M6 ตลาดใหม่กรมภูเรศ M7 ย่านโรงพิมพ์พาดสาย M8 ย่านราชวงศ์ M9 ตลาดเล่งบัวเอี้ยะ</p> <p>สถานที่สำคัญ P1 ทำน้ำวัดสามปลื้ม P2 ทำน้ำราชวงศ์ P3 ทำน้ำศาลเจ้าเก่า P4 ทำน้ำทรงสวัสดิ์</p>	<p>ปัจจุบัน พื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช มีความเป็นศูนย์กลางของย่านเยาวราช ที่มีความเข้มข้นทางกิจกรรมสูง มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจการค้า และกิจกรรมทางสังคม วัดมณฑลธรรมกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้</p> <p>ย่านการค้าที่อยู่ในพื้นที่หลายแห่ง คือ ตลาดเก่า ตลาดกรมภูเรศ ย่านเล่งบัวเอี้ยะ และย่านสินค้าไห้วเจ้า</p>	

3.1.2. ประวัติความเป็นมาของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช

พื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช เป็นพื้นที่ที่มีความเป็นศูนย์กลางของย่านการค้าเยาวราช มีกิจกรรมการค้าและกิจกรรมทางสังคมที่สัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่ แบ่งออกเป็น 4 ช่วงสมัย คือ

- (1) สมัยการเกิดตลาดเก่า
- (2) สมัยการเปลี่ยนแปลงระบบคมนาคม
- (3) สมัยการขยายตัวย่านการค้า
- (4) สมัยการปรับปรุงตลาดเก่า

(1) สมัยการเกิดตลาดเก่า

พ.ศ.2325 พื้นที่บริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของเจ้สัวเนียม (พระศรีทรงยศ) ซึ่งย้ายจากท่าราชวรดิฐในปัจจุบัน มาทำสวนปลูกผัก ดอกผักขาย มีแนวคลองมังกรเป็นคลองขุดจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามาใช้เพื่อการเกษตร เป็นคลองสาธารณะรูปโคกในที่ดินของตน และพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่ถ้ำอุจจาระของชาวจีนในย่านสำเพ็ง (สุตารา สุจฉายา, 2547: 20, 22,29) ศาสนสถานที่มีอยู่เดิมคือ วัดสัมพันธวงศ์ (วัดเกาะ) และศาลเจ้าเล่งบัวเอี้ยะ ซึ่งมีมาแต่สมัยพระนครศรีอยุธยา และประมาณปี พ.ศ. 2367 สร้างศาลเจ้าเล่าปุนเก้ากง (ศาลเจ้าเก่า) ขึ้น

พ.ศ. 2325 – 2411 มีชาวจีนอพยพเข้าไทยจำนวนมาก รัฐกำหนดให้ชาวจีนในสยามที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปต้องเสียเงินภาษีโดยการผูกปีที่ซื้อมือทุกๆสามปี เกิดกบฏขึ้นหลายแห่งเพื่อปล่อยเงินกู้ชาวจีนที่เข้ามาใหม่หือยืมเงินไปเสียภาษีและสำรองเป็นค่าใช้จ่ายจากนั้นจัดหางานให้เพื่อทยอยใช้หนี้พร้อมดอกเบี้ย

เจ้สัวเนียมซึ่งมีทุนจากการขายผักเริ่มออกเงินกู้ให้จีนที่มาสำเพ็งใหม่ โดยก่อตั้งสำนักคุณธรรมกำจร (กงสีเด็กเฮงตั้ง) เป็นสำนักที่มีเงินจับกังขึ้นสังกัดเป็นจำนวนมาก สร้างความมั่งคั่งร่ำรวยให้เจ้สัวเนียมถึงขั้นติดต่อกับราชการเพื่อทำอาชีพเป็นเจ้าภาษีนายอากกรเก็บเงินภาษีจากชาวจีนส่งให้รัฐ และได้สร้างความดีความชอบจนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น พระศรีทรงยศ

เจ้สัวเนียมซื้อที่ดินจำนวนมาก ตั้งแต่บริเวณหลังศาลเจ้าเก่า (ศาลเจ้าเล่าปุนเก้ากง) ต่อจากตรอกโคม (ซอยอิสราณาภาพ) ลี้กจากแม่น้ำไปทางทิศตะวันออก ที่ดินสวนผักผลไม้และที่รกร้างถูกพัฒนาให้เจริญขึ้นเป็นตลาดสด และตัดทางเดินผ่าน ชาวบ้านเรียกว่า ตลาดเจ้สัวเนียมและตรอกเจ้สัวเนียม (สุตารา สุจฉายา, 2547: 25, 26,29)

ตลาดเจ้สัวเนียม (ตลาดเก่า) ในระยะแรกขายพืชผักที่ปลูกกันมารอบๆบริเวณนั้น จนเป็นแหล่งรวมพืชผลทางการเกษตร ต่อมาเปลี่ยนเป็นขายสินค้าจากเมืองจีนและอาหารทะเลที่ใหญ่ที่สุดเพราะใกล้ท่าเรือส่งสินค้า

(2) สมัยการเปลี่ยนแปลงระบบคมนาคม

พ.ศ.2405 การสร้างถนนเจริญกรุงจากแนวทางข้างเดิน ทำให้ถนนเจริญกรุงเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งหลักที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนตะวันตกบริเวณบางรักกับชุมชนชั้นผู้นำและขุนนางในพระนคร ชาวจีนในพื้นที่บริเวณตลาดเก่าสามารถเดินทางเข้าพระนครได้สะดวก และการตัดถนนผ่านพื้นที่สร้างความเป็นศูนย์กลางการค้าของลำเพ็งซัดเจนซัน (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2549: 34, 37)

พ.ศ. 2414 พระอาจารย์จีนวังสมาธิวัตร (สกเนียง) สร้างวัดเล่งเน่ยยี่ เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาหลักทิมหายานเป็นสถาปัตยกรรมแบบวัดจีน ต่อมารัชกาลที่ 5 ทรงพระราชทานนามวัดใหม่ว่า วัดมังกรกมลาวาส เป็นวัดจีนแห่งแรกของกรุงเทพฯ ตั้งบนถนนเจริญกรุง มีความสำคัญต่อชาวจีนในไทยเป็นอย่างมาก มีผู้คนเข้ามาสักการบูชาเทพเจ้าอย่างไม่ขาดสาย

พ.ศ. 2432 รัชกาลที่ 5 ทรงตั้งกรมโยธาธิการขึ้น เพื่อสร้างและปรับปรุงถนนหนทางซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานให้ดีขึ้น เริ่มพัฒนาย่านลำเพ็งเป็นแห่งแรก เนื่องจากเวลานั้นลำเพ็งกลายเป็นชุมชนที่มีความแออัด สกปรกมาก และจนเกิดไฟไหม้บ่อยครั้ง ในพื้นที่เกิดการตัดถนนหลายสาย รวมถึงการพัฒนาตรอกซอยทางเดินในบริเวณนี้ด้วย ถนนตัดใหม่ในพื้นที่คือ ถนนเยาวราช ถนนราชวงศ์ ถนนจักรวรรดิ ถนนมังกร ถนนแปลงนาม ถนนพลับพลาไชย ถนนทรงวาด และถนนพาดสาย เมื่อตัดถนนขึ้นใหม่ก็ให้สร้างตึกแถวตามแนวริมสองฝั่งถนนตามมา ตึกแถวใหม่เป็นแบบชั้นเดียวและสองชั้นเพื่อการใช้ประโยชน์อาคารด้านการค้าเป็นหลัก

ปี พ.ศ. 2435 เริ่มใช้ระบบการเดินรถรางไฟฟ้าในพื้นที่ศึกษาเป็นครั้งแรก ผ่านถนนเจริญกรุงเป็นเส้นทางรถรางสายหลักเมืองถึงถนนตก และต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2448 มีเส้นทางรถรางสายสามเสนถึงวิฑูย์ วิ่งผ่านถนนเยาวราช ในปี พ.ศ. 2504 เริ่มทยอยปิดกิจการรถรางเนื่องจากการขยายตัวของรถยนต์ รถรางเป็นระบบรางเดี่ยว ต้องเสียเวลาการรอหลัก ทำให้ไม่สามารถแข่งกับรถเมลซึ่งวิ่งรวดเร็วกว่า

(3) สมัยการขยายตัวย่านการค้า

พ.ศ.2452 กลุ่มพ่อค้าจีนในไทยร่วมกันจัดตั้งคณะเก็บศพได้ฮงกงและสร้างสถานที่บูชาได้ฮงโจวชื่อที่ถาวร เพื่อเป็นศูนย์รวมทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวจีนในสยามและให้ความช่วยเหลือสวัสดิการด้านสุขภาพของชาวจีนที่มีฐานะยากจนจำนวนมาก (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2549: 390, 391)

ในบริเวณถนนเจริญกรุงเกิดร้านขายเครื่องเช่นไห้วต่างๆ รวมทั้งจำหน่ายข้าวของเครื่องใช้สำหรับการบริจาค เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง โฉงศพ ผ้าห่อศพ โดยเฉพาะในซอยอิสรานุภาพจากถนนเจริญกรุงขึ้นไปถึงถนนพลับพลาไชย เกิดกลุ่มย่านร้านค้าขายเครื่องเช่นไห้วเจ้าจำนวนมาก เพราะอยู่ใกล้กับวัดมังกรกมลาวาสและศาลเจ้าได้ฮงกงที่มีความสำคัญต่อชาวจีนในไทยเป็นอย่างมาก

พ.ศ.2453 คนจีนในพระนครก่อความไม่สงบพากันหยุดงานและการค้าขายพร้อมกัน พระยาไพบูลย์สมบัติ (หลานตาของเจ้าสุวัณเณียม) เป็นผู้ปกครองกงสีเด็กเฮงตั้ง เข้าแก้ไขสถานการณ์โดยเกณฑ์พรรคพวกคนไทยและจีนในสังกัดเปิดทำงาน นำผลผลิตทั้งหมด เช่น ผักดอง เต้าเจี้ยว ของอื่นๆออกขายที่ตลาดเก่า เพื่อไม่ให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเกินไป (สุดารา สุจฉายา, 2547: 33)

กงสีเต็กเฮงตั้ง (บ้านเจ็สวเนียม) มีธุรกิจหลักให้เช่าพื้นที่บริเวณนี้แทนการปล่อยกู้ให้แรงงาน รายได้ส่วนหนึ่งถูกนำมาใช้ทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์เพื่อยืดเหนี่ยวองค์กรไว้ด้วยกัน เช่น งานสร้างและบูรณะศาลเจ้า งานทำบุญเทกระจาดเลี้ยงคนยากไร้

ช่วงประมาณปี พ.ศ. 2459-2469 สร้างศาลเจ้ากวนอูขึ้นที่ในตรอกอิสรานุภาพ ใกล้กับตลาดสดเจ็สวเนียม (ตลาดเก่า) เป็นที่เคารพนับถือของชุมชน

พ.ศ. 2460 - 2570 ในพื้นที่บริเวณตลาดเก่า เกิดย่านการค้าครอบคลุมพื้นที่ทั้งถนนเยาวราช ถนนเจริญกรุง รวมทั้งกระจายตัวเข้าไปในซอยของถนนทั้งสองอย่างหนาแน่น โดยเริ่มต้นมาจากทางตลาดเก่า และย่านลำเพ็ญ มีการขยายตัวออกมาสู่ตอนกลางของถนนเยาวราช และกระจายออกไปถึงถนนเจริญกรุง

ตึกแถวสองฝั่งบนถนนเยาวราชพัฒนามาเป็นย่านการค้าทองคำและภัตตาคารอาหารจีนเลื่องชื่อ ขณะที่ถนนเยาวราชฝั่งตรงข้ามตลาดเก่า เกิดตลาดสดกรมภูเรศ ที่นิยมเรียกว่าตลาดใหม่ เป็นตลาดค้าผลผลิตทางการเกษตร อาหารทะเลสด สร้างโดยกรมหมื่นภูเรศธำรงศักดิ์ เสนาบดีกระทรวงนครบาล ตามนโยบายส่งเสริมการค้าในกรุงเทพฯ โดยมีพระคลังข้างที่และเจ้านายเป็นผู้ลงทุนและเก็บผลประโยชน์

ต่อมามีการสร้างตึกแถวในซอยอิสรานุภาพตลอดซอย จากถนนเยาวราชขึ้นมาถึงถนนเจริญกรุง และสามารถติดต่อกับตลาดกรมภูเรศ มีคนจับจองทำการค้าเกิดเป็นตลาดเล่งบัวเยี่ยะ ย่านการค้าอาหารสด แห่ง และสินค้าจากจีน

(4) สมัยการปรับปรุงตลาดเก่า

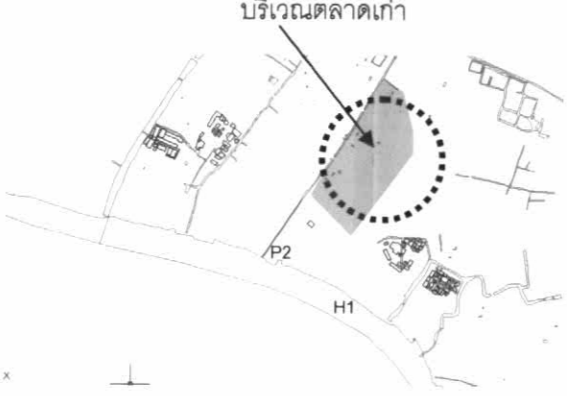
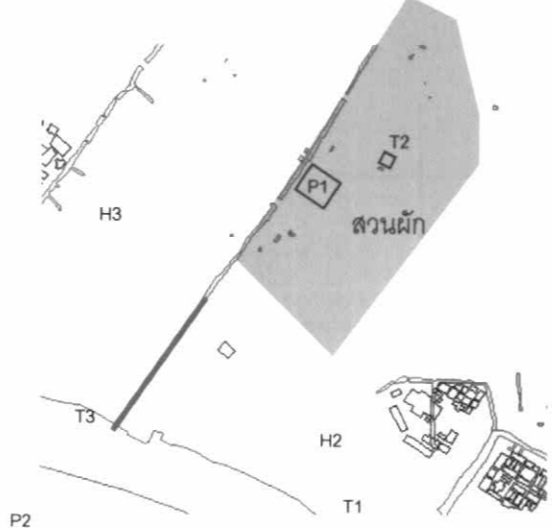

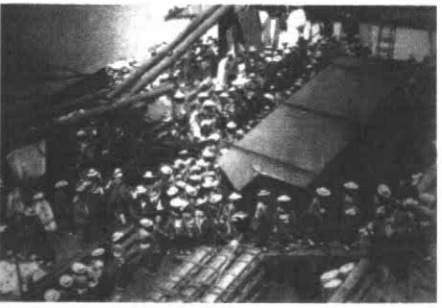
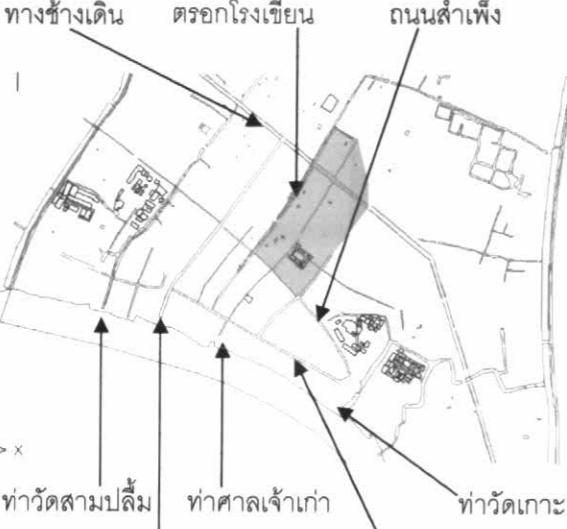
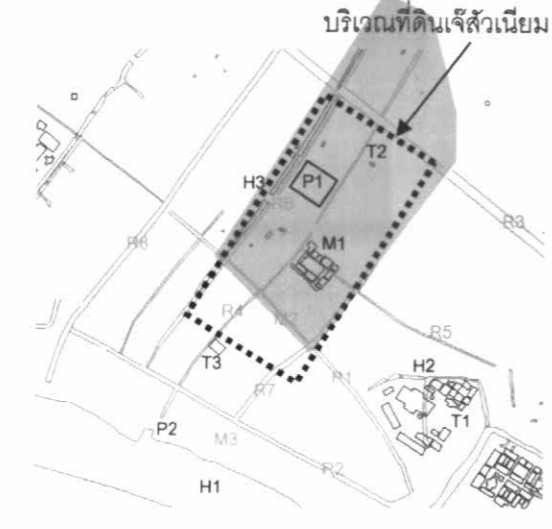

กรุงเทพฯ มีตลาดเกิดขึ้นมากมาย การเดินทางมาตลาดเก่าของผู้ที่อยู่ทางไกลน้อยลงเพราะมีตลาดใกล้บ้าน ตลาดเก่าและตลาดกรมภูเรศจำเป็นต้องปรับปรุงทั้งด้านกิจกรรมการค้าและด้านกายภาพ

ตลาดเก่าปรับเปลี่ยนรูปแบบด้านการค้าโดยเน้นคัดของคุณภาพ มีความสดใหม่ เป็นแหล่งรวมอาหารทะเลเน้นลูกค้านักภัตตาคาร ร้านอาหารและโรงแรม ที่เป็นลูกค้าประจำแต่เดิมซึ่งเชื่อถือในคุณภาพสินค้า พ.ศ. 2531 ตลาดเก่าได้บูรณะปรับปรุงครั้งใหญ่ โดยเน้นเรื่องความสะดวก สร้างป้ายทางเข้าตลาด และการปรับปรุงอาคาร (สุภางศ์ จันทวานิช, 2549: 318)

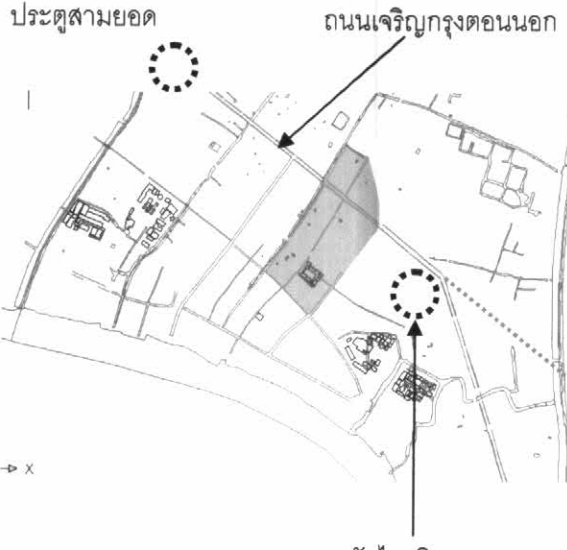
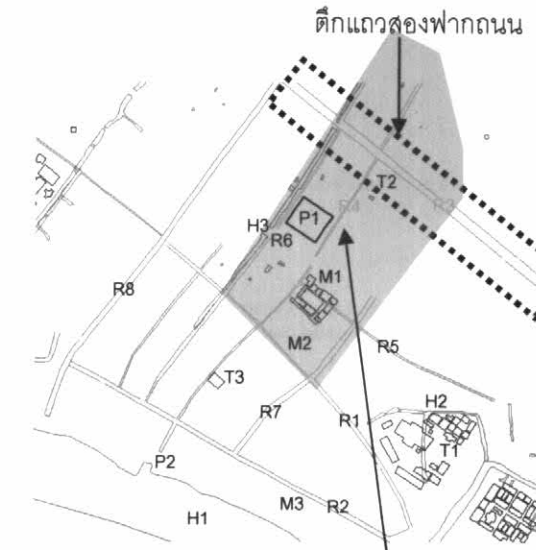

พ.ศ. 2547 กิจกรรมการใช้พื้นที่ถนนซอยอิสรานุภาพตลอดเวลา ทั้งเพื่อการสัญจร การค้าขาย ตลอดจนการใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมทางศาสนา โดยเฉพาะในช่วงเย็นจะมีกิจกรรมการค้าจนเต็มพื้นที่ถนน ต้องปิดการสัญจรทางรถในเวลานั้น ทางสำนักงานเขตสัมพันธวงศ์จึงสร้างพื้นที่กระเบื้องบนถนนซอยอิสรานุภาพตั้งแต่ถนนทรงวาดไปถึงถนนเจริญกรุง ผ่านศาลเจ้ากวนอู หน้าตลาดเก่า ตลาดเล่งบัวเยี่ยะ เพื่อให้ความสะดวกกับคนเดินเท้าตลอดจนถึงดินของวัดและศาลเจ้า

ในอนาคตข้างหน้า ช่วงปี พ.ศ. 2555 จะเกิดการคมนาคมขนส่งมวลชนในรูปแบบใหม่อีกครั้ง คือ สถานีรถไฟฟ้าใต้ดินวัดมังกร ขึ้นบนถนนเจริญกรุง มีความจำเป็นต้องรื้ออาคารตึกแถวริมถนนเจริญกรุงฝั่งทิศใต้ และตึกแถวริมถนนเจริญกรุงฝั่งทิศเหนือบางส่วน พื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราชจะต้องมีการปรับปรุงเพื่อรองรับกิจกรรมการใช้พื้นที่แบบใหม่ที่จะเพิ่มเข้ามา

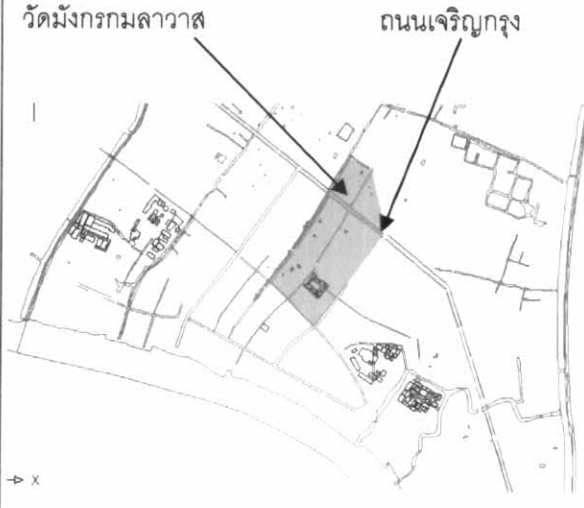
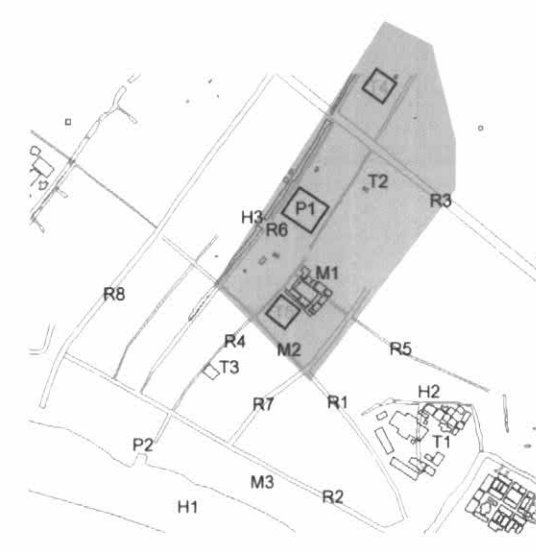

ตารางที่ 3.2 แสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช

ปี พ.ศ.	ลักษณะทางกายภาพย่านเยาวราช (MACRO MAP)	ลักษณะทางกายภาพบริเวณตลาดเก่าเยาวราช (MICRO MAP)	องค์ประกอบทางกายภาพบริเวณตลาดเก่าเยาวราช (DESCRIPTION 1)	ประวัติของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (DESCRIPTION 2)	หมายเหตุ (REMARK)
2325	 <p>ย่านชุมชนชาวจีนในลำเพ็ง</p>		<p>แม่น้ำ, คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา H2 คลองวัดเกาะ H3 คลองมังกร</p> <p>ศาสนสถาน T1 วัดสัมพันธวงศ์ T2 ศาลเจ้าเล่งบัวเอี้ยะ T3 ศาลเจ้าเล่าปุ่นเต๋ากง</p> <p>สถานที่สำคัญ P1 บ้านเจี๊วเนียม P2 ทำน้ำหน้าศาลเจ้าเก่า</p>	 <p>พื้นที่บริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของเจี๊วเนียม (พระศรีทรงยศ) ซึ่งย้ายมาทำสวนปลูกผักดองผักขาย มีแนวคลองมังกรเป็นคลองขุดจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามา ใช้เพื่อการเกษตรในที่ดินที่บริเวณนี้เป็นที่ถ่ายอุจจาระของชาวจีนในลำเพ็ง (สุดารา สุจฉายา, 2547: 20, 22, 29)</p> <p>ศาสนสถานเดิมคือ วัดสัมพันธวงศ์ (วัดเกาะ) และศาลเจ้าเล่งบัวเอี้ยะ ซึ่งมีมาแต่สมัยพระนครศรีอยุธยา และประมาณปี พ.ศ. 2367 สร้างศาลเจ้าเล่าปุ่นเต๋ากงขึ้น</p>	<p>ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2325 - 2411 มีชาวจีนอพยพเข้าไทยระลอกใหญ่ รวบรวมหนึ่งล้านห้าแสนคน หรือประมาณหนึ่งในสี่ของพลเมืองทั้งประเทศ (อิงตี่เกี้ย หลินปิ่น, 2540: 464 อ้างถึงใน ประวิทย์ พันธุวิโรจน์, 2545: 3)</p> <p>ที่มา : จากของไหลสุเจ้าพระยา, 2548 ใน สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2549: 72</p>
2390	 <p>ทำวัดสามปลื้ม ทำศาลเจ้าเก่า ทำวัดเกาะ ทำซอยจันเล็ก ทางเดินริมแม่น้ำ</p>		<p>แม่น้ำ, คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา H2 คลองวัดเกาะ H3 คลองมังกร</p> <p>ถนน, ตรอก R1 ถนนลำเพ็ง R2 ทางเดินริมแม่น้ำ R3 ทางข้างเดิน R4 ตรอกเจี๊วเนียม R5 ตรอกอำมาตย์ R6 ตรอกโรงเขียน R7 ตรอกโรงกระทะ R8 ตรอกกงสีล้ง</p> <p>ศาสนสถาน T1 วัดสัมพันธวงศ์ T2 ศาลเจ้าเล่งบัวเอี้ยะ T3 ศาลเจ้าเล่าปุ่นเต๋ากง</p> <p>ย่าน, ตลาด M1 ตลาดสดเจี๊วเนียม M2 ย่านการค้าลำเพ็ง M3 ย่านโกดังสินค้าริมแม่น้ำ</p> <p>สถานที่สำคัญ P1 บ้านเจี๊วเนียม P2 ทำน้ำหน้าศาลเจ้าเก่า</p>	 <p>เจี๊วเนียมออกเงินกู้ให้จีนที่มาลำเพ็งใหม่ โดยก่อตั้งสำนักคุณธรรมกัจจกร (กงสีเต็กเฮงตั้ง) เป็นสำนักที่มีเงินจับกังขึ้นสังกัดเป็นจำนวนมาก สร้างความมั่งคั่งร่ำรวยให้เจี๊วเนียมจนทำเป็นอาชีพผูกอากรนำเข้าเบียร์จากจีน</p> <p>เจี๊วเนียมซื้อที่ดินจำนวนมาก ที่ดินสวนผักผลไม้และที่รกร้างถูกพัฒนาเจริญขึ้นเป็นตลาดสด และตัดทางเดินผ่าน ชาวบ้านเรียกว่าตลาดเจี๊วเนียมและตรอกเจี๊วเนียม (สุดารา สุจฉายา, 2547: 25, 26, 29)</p> <p>ตลาดเจี๊วเนียม (ตลาดเก่า) ในระยะแรกขายพืชผักที่ปลูกกันมากรอบๆบริเวณนั้น จนเป็นแหล่งรวมพืชผลทางการเกษตร ต่อมาเปลี่ยนเป็นขายสินค้าจากเมืองจีนและอาหารทะเลที่ใหญ่ที่สุดเพราะใกล้ท่าเรือส่งสินค้า</p>	<p>รัฐกำหนดให้ชาวจีนในสยามที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปต้องเสียเงินภาษีโดยการผูกปีที่ข้อมือทุกๆสามปี เกิดระบบกงสีขึ้นหลายแห่ง ซึ่งเป็นระบบการช่วยเหลือชาวจีนที่เป็นพวกเดียวกัน ให้ที่พักพิงและให้เงินกู้ชาวจีนที่เข้ามาใหม่หอบยืมเงินไปเสียภาษีและสำรองเป็นค่าใช้จ่ายจากนั้นจัดหางานให้เพื่อทยอยใช้หนี้พร้อมดอกเบี้ย (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2549: 73, 76)</p>

ตารางที่ 3.2 แสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (ต่อ)

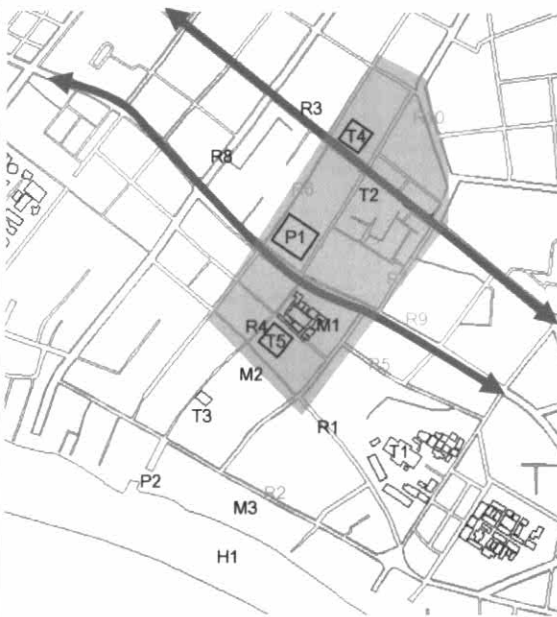

ปี พ.ศ.	ลักษณะทางกายภาพย่านเยาวราช (MACRO MAP)	ลักษณะทางกายภาพบริเวณตลาดเก่าเยาวราช (MICRO MAP)	องค์ประกอบทางกายภาพบริเวณตลาดเก่าเยาวราช (DESCRIPTION 1)	ประวัติของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (DESCRIPTION 2)	หมายเหตุ (REMARK)
2405	<p>ประตูสามยอด</p> <p>ถนนเจริญกรุงตอนนอก</p> <p>วัดไตรมิตร</p>	 <p>ตึกแถวสองฟากถนน</p> <p>ตรอกเจ็สัวเนียม มีชื่อเรียกใหม่ว่าตรอกอิสราณภาพ ตามชื่อลูกเขยผู้สืบทอดสมบัติต่อ</p>	<p>แม่น้ำ, คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา H2 คลองวัดเกาะ H3 คลองมังกร</p> <p>ถนน, ตรอก R1 ถนนลำเพ็ง R2 ทางเดินริมแม่น้ำ R3 ถนนเจริญกรุง R4 ตรอกอิสราณภาพ R5 ตรอกอาม้าแกง R6 ตรอกโรงเขียน R7 ตรอกโรงกระทะ R8 ตรอกกงสีลิ่ง</p> <p>ศาสนสถาน T1 วัดสัมพันธวงศ์ T2 ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ T3 ศาลเจ้าเล่าปุนเก๋ากง</p> <p>ย่าน, ตลาด M1 ตลาดสดเจ็สัวเนียม M2 ย่านการค้าลำเพ็ง M3 ย่านโกดังสินค้าริมแม่น้ำ</p> <p>สถานที่สำคัญ P1 บ้านเจ็สัวเนียม P2 ทำนํ้าหน้าศาลเจ้าเก่า</p>	 <p>ถนนเจริญกรุงตอนนอกและตึกแถวริมถนน ที่มา : เอนก นาวิกมูล, 2545</p> <p>สร้างถนนเจริญกรุงตอนนอกจากแนวทาง ข้างเดิน เริ่มต้นที่ประตูสามยอดถึงวัดไตรมิตร เป็นจุดเชื่อมต่อถนนตรง (ถนนพระราม 4) ตรอกชอกชอยจากลำเพ็งมีการตัดผ่านเชื่อมกับ ถนนเจริญกรุง</p> <p>เกิดการสร้างตึกแถวชั้นเดียวและสองชั้น ตามแนวถนนเจริญกรุง ราคาที่ดินบริเวณนี้ สูงขึ้นตามมา (สุภางค์ จันทวนิช, 2549: 34)</p>	 <p>ประตูสามยอดทางเข้าสู่พระนครจากถนน เจริญกรุง ที่มา : กาญจนาคพันธุ์, 2545: 67</p> <p>ความต้องการแรงงานจำนวนมากใน การสร้างถนน ทำให้ธุรกิจนำเข้าชาวจีนเฟื่อง ฟู ส่งผลให้ประชากรในลำเพ็งเพิ่มขึ้นจำนวน มาก</p> <p>ถนนเจริญกรุงเป็นเส้นทางคมนาคม ขนส่งหลักที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนตะวันตก บริเวณบางรักกับชนชั้นผู้นำและขุนนางใน พระนคร</p> <p>ชาวจีนในลำเพ็งสามารถเดินทางเข้า พระนครได้สะดวกและสร้างความเป็น ศูนย์กลางการค้าของลำเพ็งชัดเจนขึ้น</p>

ตารางที่ 3.2 แสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (ต่อ)

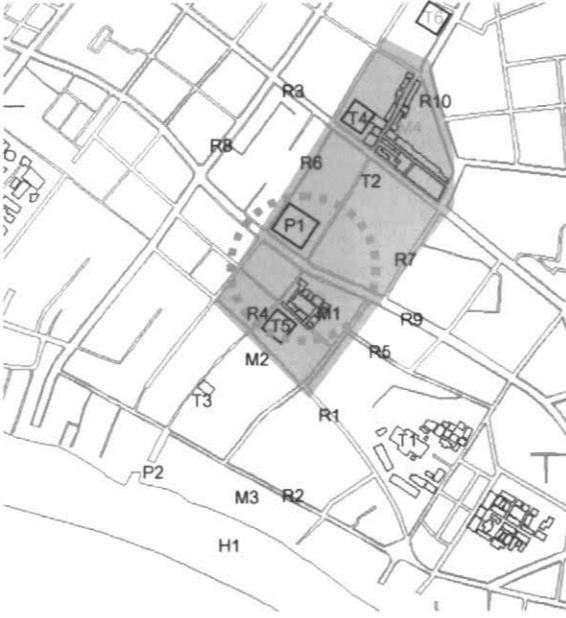

ปี พ.ศ.	ลักษณะทางกายภาพย่านเยาวราช (MACRO MAP)	ลักษณะทางกายภาพบริเวณตลาดเก่าเยาวราช (MICRO MAP)	องค์ประกอบทางกายภาพบริเวณตลาดเก่า เยาวราช (DESCRIPTION 1)	ประวัติของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (DESCRIPTION 2)	หมายเหตุ (REMARK)
2414	<p>วัดมังกรกมลาวาส ถนนเจริญกรุง</p> 		<p>แม่น้ำ, คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา H2 คลองวัดเกาะ H3 คลองมังกร</p> <p>ถนน, ตรอก R1 ถนนสำเพ็ง R2 ทางเดินริมน้ำ R3 ถนนเจริญกรุง R4 ตรอกอิสราณภาพ R5 ตรอกอาม่าแกง R6 ตรอกโรงเขียน R7 ตรอกโรงกระทะ R8 ตรอกกงสีลิ่ง</p> <p>ศาสนสถาน T1 วัดสัมพันธวงศ์ T2 ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ T3 ศาลเจ้าเล่าปุ่นเต้ากง T4 วัดมังกรกมลาวาส</p> <p>ย่าน, ตลาด M1 ตลาดสดเจ็สัวเนี่ยม M2 ย่านการค้าสำเพ็ง M3 ย่านโกดังสินค้ำริมแม่น้ำ</p> <p>สถานที่สำคัญ P1 บ้านเจ็สัวเนี่ยม P2 ทำน้ำหน้าศาลเจ้าเก่า</p>	 <p>ที่มา : สุภางศ์ จันทวานิช, 2549: 399</p> <p>พระอาจารย์จันทวนิช (สกเหิง) สร้างวัดเล่งเน่ยยี่ เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา ลัทธิมหายานเป็นสถาปัตยกรรมแบบวัดจีน ต่อมารัชกาลที่ 5 ทรงพระราชทานนามวัดใหม่ว่า วัดมังกรกมลาวาส เป็นวัดจีนแห่งแรกของกรุงเทพฯ ตั้งบนถนนเจริญกรุง มีความสำคัญต่อชาวจีนในไทยเป็นอย่างมาก มีผู้คนเข้ามาสักการะบูชาเทพเจ้าอย่างไม่ขาดสาย</p>	

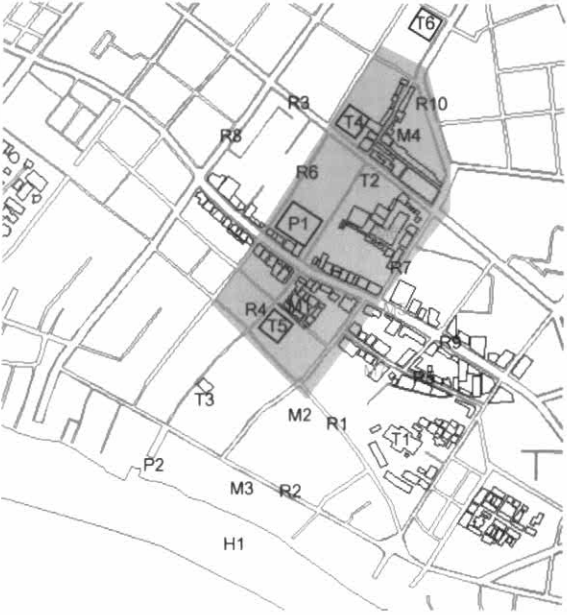
ตารางที่ 3.2 แสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ลักษณะทางกายภาพย่านเยาวราช (MACRO MAP)	ลักษณะทางกายภาพบริเวณตลาดเก่าเยาวราช (MICRO MAP)	องค์ประกอบทางกายภาพบริเวณตลาดเก่าเยาวราช (DESCRIPTION 1)	ประวัติของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (DESCRIPTION 2)	หมายเหตุ (REMARK)
2432	 <p>เส้นทางรถรางไฟฟ้าสาย สามเสน-วิฑูย</p> <p>เส้นทางรถรางไฟฟ้าสาย หลักเมือง-บางคอแหลม (ถนนตก)</p>		<p>แม่น้ำ,คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา</p> <p>ถนน,ตรอก R1 ถนนลำเพ็ง R2 ถนนทรงวาด R3 ถนนเจริญกรุง R4 ซอยอิสริยาภพ R5 ถนนพาดสาย R6 ถนนมังกร R7 ถนนแปลงนาม R8 ถนนราชวงศ์ R9 ถนนเยาวราช R10 ถนนพลับพลาย</p> <p>ศาสนสถาน T1 วัดสัมพันธวงศ์ T2 ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี๊ยะ T3 ศาลเจ้าเล่าปุ่นเก๊ากง T4 วัดมังกรกมลาวาส</p> <p>ย่าน,ตลาด M1 ตลาดสดเจ็สัวเนียม M2 ย่านการค้าลำเพ็ง M3 ย่านโกดังสินค้าริมแม่น้ำ</p> <p>สถานที่สำคัญ P1 บ้านเจ็สัวเนียม P2 ทำน้าหน้าศาลเจ้าเก๊าก</p>	<p>ในพื้นที่เกิดการพัฒนาค้าอย่างมากจากการตัดถนนหลายสาย รวมถึงการพัฒนาตรอกซอยทางเดินในบริเวณนี้ด้วย</p> <p>2434-2443 สร้างถนนเยาวราชให้เป็นถนนสายหลักแทนถนนลำเพ็งซึ่งไม่สามารถขยายได้</p> <p>2435 สร้างถนนราชวงศ์, ถนนจักรวรรดิ</p> <p>2445 สร้างถนนแปลงนาม, ถนนพลับพลาย</p> <p>2450 สร้างถนนทรงวาด</p> <p>2451 สร้างถนนพาดสาย</p> <p>รถรางบนถนนเจริญกรุงตอนนอกฝั่งทิศใต้ วิ่งไปทางประตูสามยอด</p> <p>ที่มา : กาญจนาคพันธุ์, 2545: 66</p> <p>ปี พ.ศ. 2435 เริ่มใช้ระบบการเดินรถรางไฟฟ้าในพื้นที่ศึกษาเป็นครั้งแรก ผ่านถนนเจริญกรุง เป็นเส้นทางรถรางสายศาลหลักเมืองถึงถนนตก และต่อมาช่วงปี พ.ศ. 2448 มีเส้นทางรถรางสายสามเสนถึงวิฑูย วิ่งผ่านถนนเยาวราช</p>	 <p>รถรางไฟฟ้าบนถนนเยาวราช ที่มา : สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์</p> <p>ในพ.ศ. 2432 รัชกาลที่ 5 ทรงตั้งกรมโยธาธิการขึ้น เพื่อสร้างและปรับปรุงถนนหนทางซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานให้ดีขึ้น เริ่มพัฒนาย่านลำเพ็งเป็นแห่งแรก เนื่องจากเวลานั้นลำเพ็งกลายเป็นชุมชนที่มีความแออัด สกปรกมาก และเกิดไฟไหม้บ่อยครั้ง (ครั้งใหญ่ปี พ.ศ.2449, 2450, 2451)</p> <p>พ.ศ. 2445 มีการใช้รถยนต์เป็นครั้งแรกในกรุงเทพฯ และ พ.ศ. 2451 มีจำนวนรถยนต์เพิ่มขึ้นกว่า 300 คัน แทนที่การใช้รถลากด้วยม้า รถเจ๊กลาก สภาพจรรยาเริ่มคับคั่งจนวายน</p> <p>คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อ 19 ธันวาคม 2504 ให้เลิกเดินรถราง โดยทยอยเลิกทีละสาย</p>

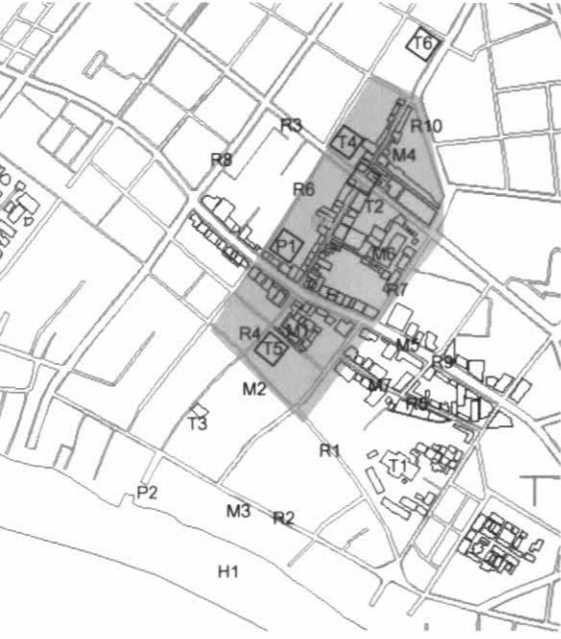
ตารางที่ 3.2 แสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเขาวราช (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ลักษณะทางกายภาพย่านเขาวราช (MACRO MAP)	ลักษณะทางกายภาพบริเวณตลาดเก่าเขาวราช (MICRO MAP)	องค์ประกอบทางกายภาพบริเวณตลาดเก่าเขาวราช (DESCRIPTION 1)	ประวัติของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเขาวราช (DESCRIPTION 2)	หมายเหตุ (REMARK)
2453			<p>แม่น้ำ, คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา</p> <p>ถนน, ตรอก R1 ถนนสำเพ็ง R2 ถนนทรงวาด R3 ถนนเจริญกรุง R4 ซอยอิสรานุภาพ R5 ถนนพาดสาย R6 ถนนมังกร R7 ถนนแปลงนาม R8 ถนนราชวงศ์ R9 ถนนเขาวราช R10 ถนนพลับพลาไชย</p> <p>ศาสนสถาน T1 วัดสัมพันธวงศ์ T2 ศาลเจ้าเล่งบัวเอี้ยะ T3 ศาลเจ้าเล่าปุนเก้ากง T4 วัดมังกรกมลาวาส T5 ศาลเจ้าไต้ฮงกง</p> <p>ย่าน, ตลาด M1 ตลาดสดเจ็สัวเนียม M2 ย่านการค้าสำเพ็ง M3 ย่านโกดังสินค้าริมแม่น้ำ M4 ย่านสินค้าไหว้เจ้า</p> <p>สถานที่สำคัญ P1 บ้านเจ็สัวเนียม P2 ทำนํ้าหน้าศาลเจ้าเก่า</p>	 <p>ศาลเจ้าไต้ฮงกง ถนนพลับพลาไชยในอดีต ที่มา : วรรณิการ์ ต้นประเสริฐและคณะ, 2543: 67 ในสุภาวงศ์ จันทวานิช, 2549: 398</p> <p>พ.ศ.2452 กลุ่มพ่อค้าจีนในไทยร่วมกันจัดตั้งคณะเก็บศพไต้ฮงกงและสร้างสถานที่บูชาไต้ฮงกงชื่อที่ถาวร เพื่อเป็นศูนย์รวมทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวจีนในสยามและให้ความช่วยเหลือชาวจีนที่มีฐานะยากจนจำนวนมาก (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2549: 390, 391)</p> <p>พื้นที่ในบริเวณนี้ โดยเฉพาะในซอยอิสรานุภาพจากถนนเจริญกรุงขึ้นไปถึงถนนพลับพลาไชย เกิดกลุ่มย่านร้านค้าขายเครื่องเซ่นไหว้เจ้าจำนวนมาก เพราะอยู่ใกล้กับวัดมังกรกมลาวาสและศาลเจ้าไต้ฮงกงที่มีความสำคัญต่อชาวจีนในไทยเป็นอย่างมาก</p> <p>พ.ศ.2453 คนจีนในพระนครก่อความไม่สงบพากันหยุดงานและการค้าขายพร้อมกัน พระยาไพบูลย์สมบัติ (หลานตาของเจ็สัวเนียม) เป็นผู้ปกครองกงสีเด็กเฮงตั้ง เจ้าแก้วไชสถานการณ์โดยเกณฑ์พรรคพวกคนไทยและจีนในสังกัดเปิดทำงาน นำผลผลิตทั้งหมด เช่น ผักตบชวย เต้าเจี้ยว ของอื่นๆออกขายที่ตลาดเก่าเพื่อไม่ให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเกินไป</p>	 <p>หลวงปู่ไต้ฮงกงในศาลเจ้า ที่มา : สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2549: 398</p> <p>ไต้ฮงกงเกิดที่เมืองเวินโจว มณฑลเจ้อเจียง เมื่อ พ.ศ.1582 ปฏิบัติและเผยแพร่ธรรมะเป็นเวลายาวนาน เมื่อครั้งผู้คนอดอยาก เกิดโรคระบาดล้มตายจำนวนมาก ไต้ฮงกงจัดเก็บศพเหล่านี้ไปฝังโดยไม่รังเกียจ ตั้งศาลาทานรักษาโรค จัดหาอาหารสิ่งของให้ผู้ป่วยไว้ ชักชวนชาวบ้านและสานุศิษย์ให้ประกอบกิจกรรมกุศลอย่างกว้างขวาง ทำให้ชาวจีนเลื่อมใสศรัทธาและสืบทอดกุศลเจตนาของท่าน (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2549: 388)</p> <p>กงสีเด็กเฮงตั้ง (บ้านเจ็สัวเนียม) มีธุรกิจหลักให้เช่าพื้นที่บริเวณนี้แทนการปล่อยกู้ให้แรงงาน กงสีเด็กเฮงตั้งทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์เพื่อยึดเหนี่ยวองค์กรไว้ด้วยกัน เช่น งานสร้างและบูรณะศาลเจ้า งานทำบุญเทศกาลเลี้ยงคนยากไร้ (สุดาราว สุขฉายา, 2547: 33)</p>

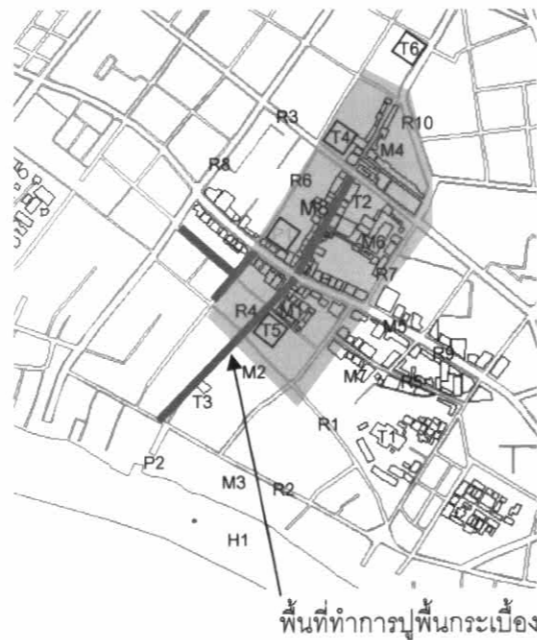

ตารางที่ 3.2 แสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ลักษณะทางกายภาพย่านเยาวราช (MACRO MAP)	ลักษณะทางกายภาพบริเวณตลาดเก่าเยาวราช (MICRO MAP)	องค์ประกอบทางกายภาพบริเวณตลาดเก่า เยาวราช (DESCRIPTION 1)	ประวัติของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (DESCRIPTION 2)	หมายเหตุ (REMARK)
2460			<p>แม่น้ำ,คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา</p> <p>ถนน,ตรอก R1 ถนนลำเพ็ง R2 ถนนทรงวาด R3 ถนนเจริญกรุง R4 ซอยอิสรานุภาพ R5 ถนนพาดสาย R6 ถนนมังกร R7 ถนนเปล่งนาม R8 ถนนราชวงศ์ R9 ถนนเยาวราช R10 ถนนพลับพลาไชย</p> <p>ศาสนสถาน T1 วัดสัมพันธวงศ์ T2 ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ T3 ศาลเจ้าเล่าปุ่นเก๋ากง T4 วัดมังกรกมลาวาส T5 ศาลเจ้าไต้หยงก T6 ศาลเจ้ากวนอู</p> <p>ย่าน,ตลาด M1 ตลาดเก่าเยาวราช M2 ย่านการค้าลำเพ็ง M3 ย่านโกดังสินค้าริมแม่น้ำ M4 ย่านสินค้าไห้วเจ้า M5 ย่านค้าทองเยาวราช M6 ตลาดใหม่กรมภูเรศ M7 ย่านโรงพิมพ์พาดสาย</p> <p>สถานที่สำคัญ P1 บ้านเจ็สวินิยม P2 ทำน้ำหน้าศาลเจ้าเก่า</p>	<p>ช่วงประมาณปี พ.ศ. 2459-2469 สร้างศาลเจ้ากวนอูขึ้นที่ในตรอกอิสรานุภาพ ใกล้กับตลาดสดเจ็สวินิยม (ตลาดเก่า) เป็นที่เคารพนับถือของชุมชน</p> <p>ในพื้นที่บริเวณตลาดเก่า เกิดย่านการค้ากินพื้นที่ทั้งถนนเยาวราช ถนนเจริญกรุง รวมทั้งครอบคลุมเข้าไปในซอยของถนนทั้งสองอย่างหนาแน่น</p> <p>ตึกแถวสองฝั่งบนถนนเยาวราชพัฒนามาเป็นย่านการค้าทองคำและภัตตาคารอาหารจีนเลื่องชื่อ</p> <p>ที่ถนนเยาวราชฝั่งตรงข้ามตลาดเก่า เกิดตลาดสดกรมภูเรศ นิยมเรียกว่าตลาดใหม่ เป็นตลาดค้าผลผลิตทางการเกษตร อาหารทะเลสด สร้างโดยกรมหมื่นภูเรศธำรงศักดิ์ เสนาบดีกระทรวงนครบาล ตามนโยบายส่งเสริมการค้าในกรุงเทพฯ มีพระคลังข้างที่และเจ้านายเป็นผู้ลงทุนเก็บผลประโยชน์</p> <p>และตึกแถวสองฝั่งบนถนนพาดสายเป็นย่านโรงพิมพ์</p>	

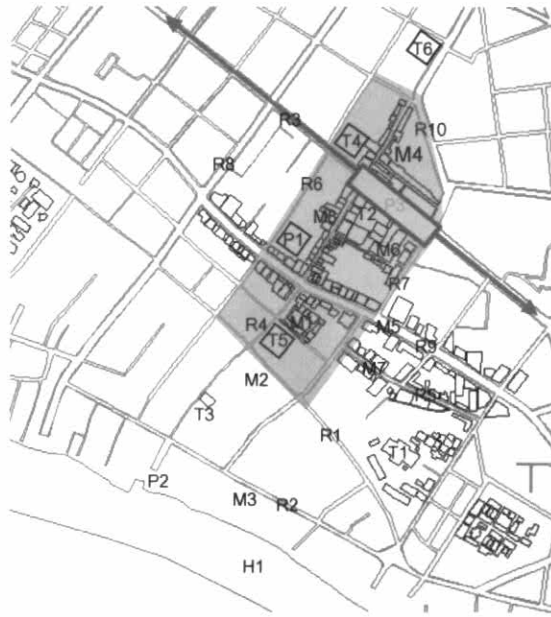
ตารางที่ 3.2 แสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ลักษณะทางกายภาพย่านเยาวราช (MACRO MAP)	ลักษณะทางกายภาพบริเวณตลาดเก่าเยาวราช (MICRO MAP)	องค์ประกอบทางกายภาพบริเวณตลาดเก่า เยาวราช (DESCRIPTION 1)	ประวัติของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (DESCRIPTION 2)	หมายเหตุ (REMARK)
2470			<p>แม่น้ำ, คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา</p> <p>ถนน, ตรอก R1 ถนนลำเพ็ง R2 ถนนทรงวาด R3 ถนนเจริญกรุง R4 ซอยอิสรานุภาพ R5 ถนนพาดสาย R6 ถนนมังกร R7 ถนนแปลงนาม R8 ถนนราชวงศ์ R9 ถนนเยาวราช R10 ถนนพลับพลาย</p> <p>ศาสนสถาน T1 วัดสัมพันธวงศ์ T2 ศาลเจ้าเล่งบัวเอี้ยะ T3 ศาลเจ้าเล่าปุ่นเต๋ากง T4 วัดมังกรกมลาวาส T5 ศาลเจ้ากวนอู T6 ศาลเจ้าไต้ฮงกง</p> <p>ย่าน, ตลาด M1 ตลาดเก่าเยาวราช M2 ย่านการค้าลำเพ็ง M3 ย่านโกดังสินค้าริมแม่น้ำ M4 ย่านสินค้าไห้วเจ้า M5 ย่านค้าทองเยาวราช M6 ตลาดใหม่กรมภูเรศ M7 ย่านโรงพิมพ์พาดสาย M8 ย่านเล่งบัวเอี้ยะ</p> <p>สถานที่สำคัญ P1 บ้านเจ้สัวเนียม P2 ทำน้าหน้าศาลเจ้าเก่า</p>	<p>ต่อมามีการสร้างตึกแถวในซอยอิสรานุภาพตลอดซอย จากถนนเยาวราชขึ้นมาถึงถนนเจริญกรุง และสามารถติดต่อกับตลาดกรมภูเรศ มีคนจับจองทำการค้าเกิดเป็นตลาดใหม่ เล่งบัวเอี้ยะ ย่านการค้าอาหารสดอาหารแห้ง และสินค้าจากจีน</p>	

ตารางที่ 3.2 แสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ลักษณะทางกายภาพย่านเยาวราช (MACRO MAP)	ลักษณะทางกายภาพบริเวณตลาดเก่าเยาวราช (MICRO MAP)	องค์ประกอบทางกายภาพบริเวณตลาดเก่า เยาวราช (DESCRIPTION 1)	ประวัติของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (DESCRIPTION 2)	หมายเหตุ (REMARK)
2531			<p>แม่น้ำ, คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา</p> <p>ถนน, ตรอก R1 ถนนลำเพ็ง R2 ถนนทรงวาด R3 ถนนเจริญกรุง R4 ซอยอิสราณภาพ R5 ถนนพาดสาย R6 ถนนมังกร R7 ถนนเปล่งนาม R8 ถนนราชวงศ์ R9 ถนนเยาวราช R10 ถนนพลับพลาไชย</p> <p>ศาสนสถาน T1 วัดสัมพันธวงศ์ T2 ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ T3 ศาลเจ้าเล่าปุนเต้ากวง T4 วัดมังกรกมลาวาส T5 ศาลเจ้ากวนอู T6 ศาลเจ้าไต้ฮงกง</p> <p>ย่าน, ตลาด M1 ตลาดเก่าเยาวราช M2 ย่านการค้าลำเพ็ง M3 ย่านโกดังสินค้าริมแม่น้ำ M4 ย่านสินค้าไห้วเจ้า M5 ย่านค้าทองเยาวราช M6 ตลาดใหม่กรมภูธรเศ M7 ย่านโรงพิมพ์พาดสาย M8 ย่านเล่งบ้วยเอี้ยะ</p> <p>สถานที่สำคัญ P1 อาคารพิชัยญาติ (LOTUS) P2 ทำน้าหน้าศาลเจ้าเก่า</p>	 <p>เกิดตลาดขึ้นมากมาย การเดินทางมาตลาดเก่าของผู้ที่อยู่ทางไกลน้อยลงเพราะมีตลาดใกล้บ้าน มีความสดใหม่ ตลาดเก่าจึงได้เน้นคัดของคุณภาพ เป็นแหล่งรวมอาหารทะเลเน้นลูกค้ายุคใหม่กับตาดคาร ร้านอาหารและโรงแรม ที่เป็นลูกค้าประจำแต่เดิมซึ่งเชื่อในคุณภาพสินค้า</p> <p>ตลาดเก่าได้บูรณะปรับปรุงครั้งใหญ่ โดยเน้นเรื่องความสะดวก สร้างป้ายทางเข้าตลาดและการปรับปรุงอาคาร (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2549: 318)</p> <p>พ.ศ.2547 สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์สร้างพื้นกระเบื้องบนถนนซอยอิสราณภาพตั้งแต่ถนนทรงวาดไปถึงถนนเจริญกรุง ผ่านศาลเจ้ากวนอู หน้าตลาดเก่า ตลาดเล่งบ้วยเอี้ยะเพื่อให้ความสะดวกกับคนเดินเท้าตลอดจนที่ดินของวัดและศาลเจ้า</p>	 <p>กงสีเด็กเฮงตั้ง (บ้านเจ็สวเนียม) ได้ปรับเปลี่ยนเป็นอาคารพิชัยญาติ เปิดใช้งานเป็นตลาดโลตัสและอาคารจอดรถในปัจจุบัน</p>

ตารางที่ 3.2 แสดงประวัติความเป็นมาของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ลักษณะทางกายภาพย่านเยาวราช (MACRO MAP)	ลักษณะทางกายภาพบริเวณตลาดเก่าเยาวราช (MICRO MAP)	องค์ประกอบทางกายภาพบริเวณตลาดเก่า เยาวราช (DESCRIPTION 1)	ประวัติของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช (DESCRIPTION 2)	หมายเหตุ (REMARK)
2555 อนาคต			<p>แม่น้ำ, คลอง H1 แม่น้ำเจ้าพระยา</p> <p>ถนน, ตรอก R1 ถนนสำเพ็ง R2 ถนนทรงวาด R3 ถนนเจริญกรุง R4 ซอยอิสรานุภาพ R5 ถนนพาดสาย R6 ถนนมังกร R7 ถนนเปล่งนาม R8 ถนนราชวงศ์ R9 ถนนเยาวราช R10 ถนนพลับพลาย</p> <p>ศาสนสถาน T1 วัดสัมพันธวงศ์ T2 ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ T3 ศาลเจ้าเล่าปุนเก๊ากง T4 วัดมังกรกมลาวาส T5 ศาลเจ้ากวนอู T6 ศาลเจ้าไต้ฮงกง</p> <p>ย่าน, ตลาด M1 ตลาดเก่าเยาวราช M2 ย่านการค้าสำเพ็ง M3 ย่านโกดังสินค้าริมแม่น้ำ M4 ย่านสินค้าไห้วเจ้า M5 ย่านค้าทองเยาวราช M6 ตลาดใหม่กรมภูเรศ M7 ย่านโรงพิมพ์พาดสาย M8 ตลาดเล่งบ้วยเอี้ยะ</p> <p>สถานที่สำคัญ P1 อาคารพิชัยญาติ (LOTUS) P2 ทำน้าหน้าศาลเจ้าเก่า P3 สถานีรถไฟฟ้าใต้ดิน วัดมังกร</p>	<p>ในอนาคตจะเกิดสถานีรถไฟฟ้าใต้ดิน วัด มังกร จำเป็นต้องรื้ออาคารตึกแถวริมถนนเจริญ กรุงฝั่งทิศใต้ และตึกแถวริมถนนเจริญกรุงฝั่ง ทิศเหนือบางส่วน</p>	

สรุปบทบาทและการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของพื้นที่สาธารณะ

สิ่งก่อสร้างอันเป็นที่สาธารณะที่เกิดขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมกันเป็นองค์ประกอบของพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช สามารถสรุปได้ดังนี้

- (1) พื้นที่สาธารณะที่เป็นเส้นทางสัญจร ได้แก่ แม่น้ำ, คลอง, ถนน, ซอย, ตรอก เป็นต้น
- (2) พื้นที่สาธารณะที่เป็นศาสนสถาน ได้แก่ วัด, ศาลเจ้าจีน เป็นต้น
- (3) พื้นที่สาธารณะที่เป็นตลาด ได้แก่ ตลาด ร้านค้าตึกแถวรอบตลาด เป็นต้น

(1) พื้นที่สาธารณะที่เป็นเส้นทางสัญจร

แม่น้ำ, คลอง

เป็นเส้นทางสัญจรหลักที่มีความสำคัญต่อชุมชนมาแต่เดิม และมีชุมชนตั้งที่อยู่อาศัยและใช้ประโยชน์จากคลองเพื่อเพาะปลูกอยู่ในช่วงแรก และต่อมาเมื่อชุมชนชาวจีนเข้ามาอยู่จึงถูกลดบทบาทความสำคัญลงไป แต่แม่น้ำเจ้าพระยายังคงมีความสำคัญอยู่ในบทบาทด้านการเป็นเส้นทางขนส่งสินค้ากับต่างเมืองเพื่อค้าขาย ส่วนคลองถูกถมทำเป็นถนนจนหมด เช่น คลองมังกร ถูกถมทำเป็นถนนมังกร คลองวัดเกาะ ถูกถมทำเป็นถนนรอบวัดแทน จากความนิยมในการใช้ระบบคมนาคมขนส่งทางบกแทน

ถนน, ตรอก

การสัญจรทางบกเข้ามามีบทบาทภายหลังจากชาวจีนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ ด้วยวิถีชีวิตที่ผูกพันกับบนบกจึงเกิดเป็นเส้นทางเดินเท้าขึ้น มีถนน ตรอก เกิดขึ้นมาก เช่น ถนนสำเพ็ง ทางเดินริมแม่น้ำ ตรอกเจ็สัวเนียม ตรอกอาม่าแกง ตรอกโรงเขียน ตรอกโรงกระทะ และตรอกกงสีลิ่ง เป็นต้น

การพัฒนาทางกายภาพของพื้นที่ ทำให้เกิดถนนสายใหม่ขึ้นมาเป็นจำนวนมากทั่วบริเวณ โดยส่วนใหญ่เป็นการพัฒนามาจากตรอกที่มีอยู่เดิม คือ ทางข้างเดินทางพัฒนาเป็นถนนเจริญกรุง ตรอกเจ็สัวเนียม พัฒนาเป็นซอยอิสรานุภาพ ตรอกโรงเขียนรวมกับคลองมังกรพัฒนาเป็นถนนมังกร ตรอกโรงกระทะพัฒนาเป็นถนนแปลงนาม ส่วนถนนที่ตัดขึ้นมาใหม่ คือ ถนนเยาวราช ถนนพลับพลาย

ถนน ตรอกเป็นเส้นทางที่มีบทบาทความสำคัญอย่างมาก มีการนำระบบรถรางม้าลาก รถรางไฟฟ้า และรถยนต์เข้ามาใช้ ความนิยมใช้ถนนเพื่อการสัญจรทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย ร้านค้าเกิดขึ้นตามแนวถนนด้วย การใช้งานจึงไม่เพียงแต่ใช้เป็นเส้นทางสัญจรอย่างเดียวเท่านั้น พื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราชมีการทำกิจกรรมสาธารณะอย่างหนาแน่น ทำให้พื้นที่ของถนน ซอย ตรอกเป็นพื้นที่เพื่อกิจกรรมทางการค้าและกิจการทางสังคมอีกด้วย จนมีถนนบางสายที่มีกิจกรรมทางการค้าและกิจการทางสังคมสูงต้องปรับเปลี่ยนเปิดเส้นทางรถเพื่อใช้ในการค้าในบางช่วงเวลาด้วย มีการปรับปรุงพื้นผิวถนนให้เป็นเส้นทางเดินเท้าที่สะดวกขึ้น

(2) พื้นที่สาธารณะที่เป็นศาสนสถาน

วัดสัมพันธวงศ์ มีปรากฏมาก่อนการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่แต่เดิมมาก่อน ต่อมาชาวจีนเข้ามาอาศัยอยู่จึงมีศาลเจ้าจีนเกิดขึ้นมา และกลายเป็นศาสนสถานี่ศูนย์รวมของชุมชนชาวจีนขึ้นมาแทน ศาลเจ้าจีนในยุคแรก คือ ศาลเจ้าเล่งบัวเอี้ยะ และศาลเจ้าเล่าปุ่นเก้ากง

วัดมิ่งกรมลาวาสเป็นวัดจีนแห่งแรกของกรุงเทพฯ ๗ ถูกสร้างขึ้นมาบนถนนเจริญกรุงที่เป็นถนนสายสำคัญ มีผู้คนชาวจีนความเคารพนับถือเป็นจำนวนมากและเดินทางมาสักการบูชาได้สะดวก และศาลเจ้าไต้ฮงกง เป็นศูนย์รวมที่มีกิจกรรมทางสังคมของคนในชุมชนอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ใกล้กับวัดมิ่งกรมลาวาส ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีกิจกรรมการค้าเครื่องเซ่นไหว้ศาลเจ้า ขนมหิวเจ้า ผลไม้สดเกิดขึ้นตามมาภายหลัง

ปัจจุบันศาสนสถานยังคงมีบทบาทที่สำคัญ เป็นศูนย์รวมกิจกรรมทางสังคมและศาสนาของคนในชุมชนอยู่เช่นเดิม นอกจากนี้ศาลเจ้ายังเป็นที่พักผ่อนของชุมชนอีกด้วย เช่น ศาลเจ้าเล่งบัวเอี้ยะเป็นที่พักผ่อนของคนในตลาดเล่งบัวเอี้ยะ เป็นต้น

(3) พื้นที่สาธารณะที่เป็นตลาด

ชุมชนชาวจีนนิยมประกอบอาชีพค้าขายเป็นส่วนมาก จึงทำให้พื้นที่เป็นย่านการค้าที่มีขนาดใหญ่ มีสินค้าและอาหารมากมายหลายชนิดที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศจีน มีตลาดสดเกิดขึ้นหลายแห่ง โดยมีตลาดเจ็สัวเนียม (ตลาดเก่า) เป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญต่อชุมชนเป็นอย่างมาก

การตัดถนนและสร้างตึกแถวจำนวนมากส่งผลโดยตรงกับพื้นที่ เกิดการรวมกลุ่มย่านการค้าขึ้นมาในพื้นที่หลายแห่งตามเส้นทางที่ถนนตัดผ่าน โดยเฉพาะในซอยอิสรานุภาพเป็นย่านอาหารสด อาหารแห้งจากจีน มีตลาดอยู่ในเส้นทางถึง 3 แห่ง คือตลาดเก่าที่มีอยู่เดิม และตลาดใหม่อีก 2 แห่ง คือ ตลาดกรมภูเรศ ตลาดเล่งบัวเอี้ยะ

ปัจจุบันย่านการค้าและตลาดในพื้นที่ยังคงเกาะกลุ่มทางการค้ากันอยู่เช่นเดิม มีการปรับปรุงทางกายภาพเกิดขึ้นอยู่เรื่อย ๆ เช่น การต่อเติมชั้นอาคาร การสร้างป้ายและพื้นที่ส่วนหน้าของอาคาร ตลาดเก่าก็มีการปรับปรุงทำโครงสร้างหลังคาและตึกแถวโดยรอบด้วยเช่นกัน

3.2 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช

3.2.1 ที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพทั่วไป

พื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราชอยู่ในบริเวณตอนกลางของถนนเยาวราช เป็นพื้นที่เขตสัมพันธวงศ์และบางส่วนของบริเวณที่ติดต่อกัน คือ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของกลุ่มรัตนโกสินทร์ เป็นพื้นที่พาณิชย์กรรมที่สำคัญ มีย่านการค้าที่หนาแน่นอยู่โดยรอบ ย่านการค้าในบริเวณตลาดเก่าเยาวราชมี 4 แห่ง คือ ย่านตลาดเก่า ย่านตลาดกรมภูธรเสศ ย่านตลาดเล่งบัวเยื้อะ และย่านตลาดสินค้าไหว้เจ้า บริเวณพื้นที่ศึกษาเต็มไปด้วยสิ่งก่อสร้าง ไม่มีที่ว่างเหลือ ลักษณะอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารพาณิชย์ ตึกแถว อาคารขนาดใหญ่ มีขอบเขตพื้นที่ศึกษาดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับถนนพลับพลาไชยและถนนยมราชสุขุม
ทิศตะวันออก	ติดกับถนนแปลงนามและถนนเยาวพานิช
ทิศตะวันตก	ติดกับถนนมังกร
ทิศใต้	ติดกับถนนวานิช 1

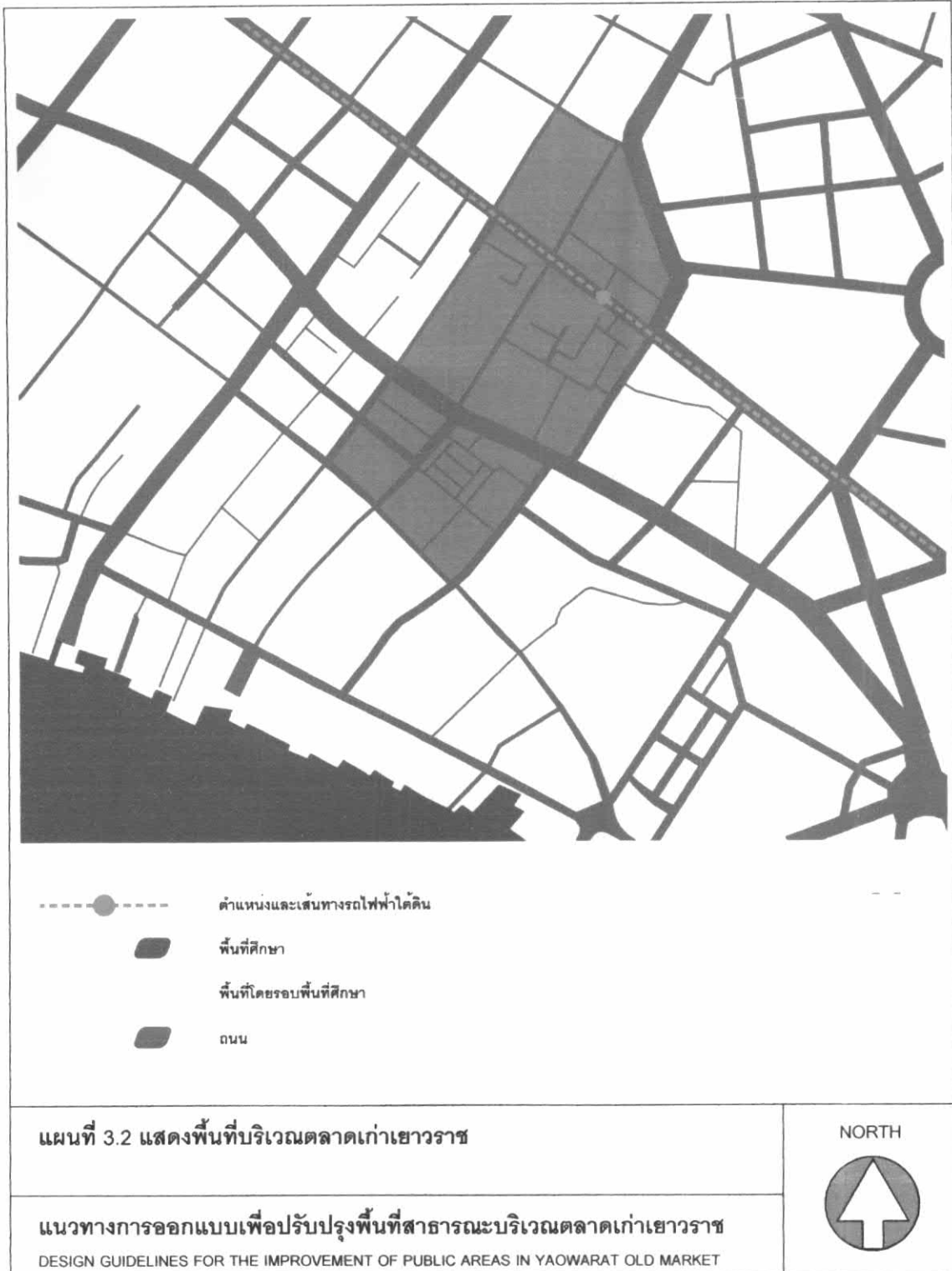

แผนที่ 3.1 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

NORTH

3.2.2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม เพื่อที่พักอาศัย เพื่อสถาบันศาสนา เพื่อสถาบันการศึกษา เพื่อคลังสินค้า และเพื่ออุตสาหกรรม จากการศึกษาพบว่ามีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นอาคารพาณิชยกรรมที่ถูกใช้ประโยชน์เพื่อพาณิชยกรรมกึ่งพักอาศัยมากที่สุด (ดูแผนที่ 3.3 ประกอบ)

สามารถแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เพื่อพาณิชยกรรม เป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อการค้าขายและบริการ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้มากที่สุด ส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ติดกับริมถนน ตรอก ซอย และเส้นทางสัญจรทั้งหมด ได้แก่ ที่ดินบริเวณถนนเยาวราชเป็นย่านการค้าทองคำ ที่ดินในซอยอิสริยาภพเป็นย่านการค้าอาหารจีน ที่ดินของตลาดเก่า

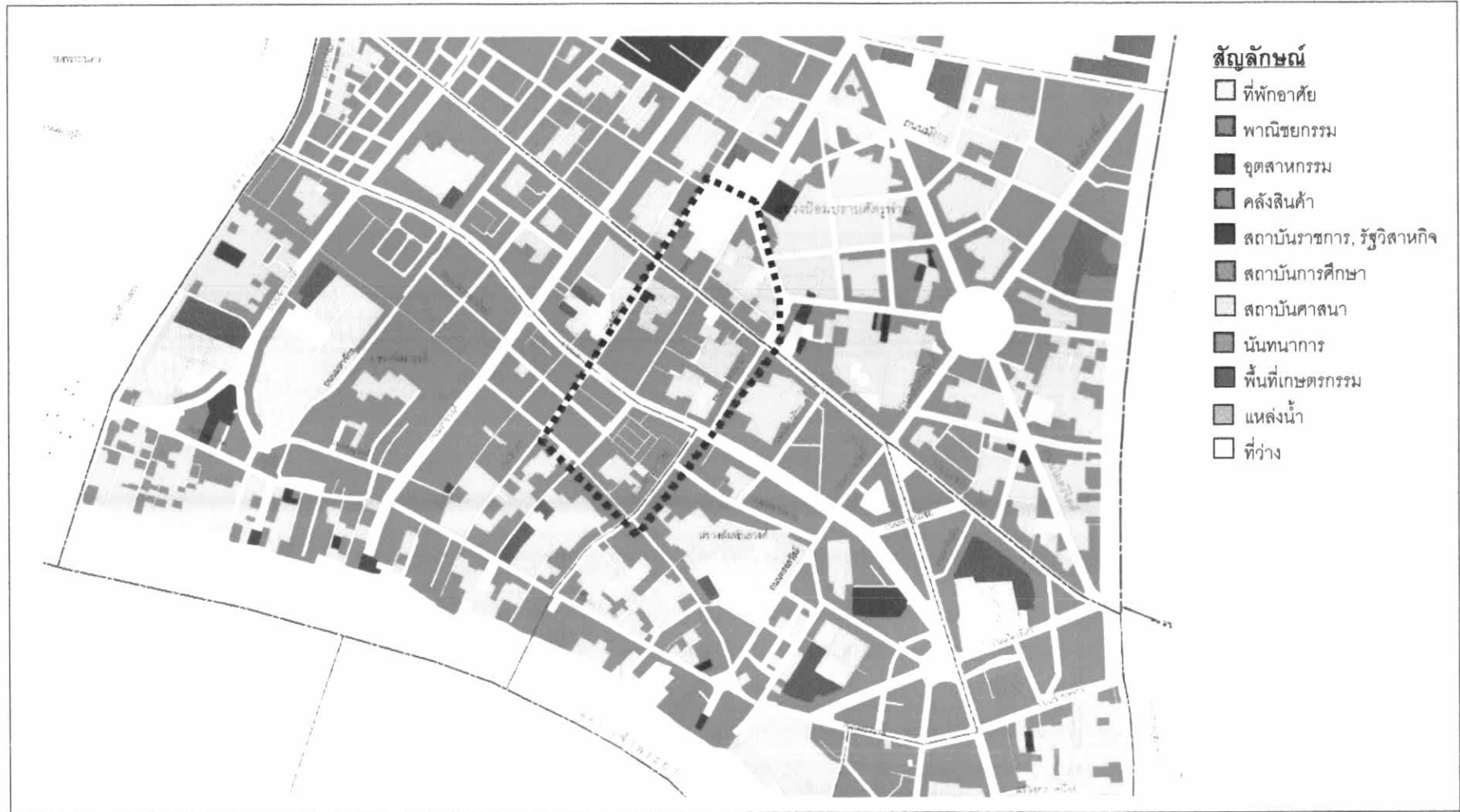
(2) พื้นที่เพื่อที่พักอาศัย เป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อการอยู่อาศัย หลับนอน การใช้พื้นที่อยู่ในบริเวณต่อจากพื้นที่เพื่อพาณิชยกรรม จากถนนถัดเข้ามาอยู่ภายในบล็อก ได้แก่ ที่ดินในบล็อกเป็นบ้านแถวใช้อยู่อาศัย

(3) พื้นที่เพื่อสถาบันศาสนา เป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การใช้ประโยชน์ที่ดินจะอยู่ในขอบเขตของศาสนสถานนั้น ได้แก่ ที่ดินของวัดมังกรกมลาวาส ที่ดินของศาลเจ้ากวนอู เป็นต้น

(4) พื้นที่เพื่อสถาบันการศึกษา เป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษา เรียนรู้ การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นของวัดที่แบ่งพื้นที่ให้เป็นสถานศึกษา ได้แก่ ที่ดินของวัดมังกรกมลาวาสสร้างเป็นโรงเรียนวัดมังกร เป็นต้น

(5) พื้นที่เพื่อคลังสินค้า เป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อเก็บสินค้า มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้น้อย

(6) พื้นที่เพื่ออุตสาหกรรม เป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์เพื่อการผลิตอุตสาหกรรม มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้น้อย

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
 DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOVARAT OLD MARKET

แผนที่ 3.3 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2546
 ที่มา : กองสำรวจและแผนที่ สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

3.2.3 ระบบคมนาคมขนส่ง

ระบบการจราจร

พื้นที่ศึกษาบริเวณตลาดเก่าเยาวราชเป็นบริเวณที่มีการจราจรหนาแน่นและติดขัดตลอดทั้งวัน โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลของชาวจีน เช่น ตรุษจีน สารทจีน เทศกาลถือศีลกินเจ เป็นต้น จะมีคนไทยเชื้อสายจีนเข้ามาจับจ่ายซื้อของในย่านเยาวราชเป็นจำนวนมาก ถนนที่มีการจราจรหนาแน่นมากเป็นพิเศษ คือ ถนนเจริญกรุง และถนนเยาวราช ถนนเจริญกรุงเป็นเส้นทางขาเข้ากรุงเทพ ฯ สายหลักจากเขตธนบุรีไปสู่ย่านปทุมวัน สีลม ส่วนถนนเยาวราชเป็นเส้นทางขาออกกรุงเทพ ฯ อีกทั้งเป็นแหล่งพาณิชยกรรมที่มีกิจกรรมการค้าหลากหลาย ทำให้ปริมาณการจราจรในบริเวณนี้ติดขัดมาก

(1) โครงข่ายการสัญจร

ถนนสายหลักในพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช มี 2 สาย คือ ถนนเจริญกรุงและถนนเยาวราช เป็นถนนที่ขนานกันในแนวทิศตะวันตก – ออก ถนนสายรองและถนนสายย่อย เป็นถนนเชื่อมต่อกับถนนสายหลักในแนวทิศเหนือ – ใต้ คือ ถนนราชวงศ์ ถนนมังกร ถนนแปลงนาม ถนนเยาวพานิช เป็นต้น (ดูแผนที่ 3.4 ประกอบ)

(2) ทิศทางการสัญจร

ทิศทางการสัญจรในพื้นที่ศึกษาเป็นระบบเดินรถทางเดียว (One way) เนื่องจากปริมาณรถยนต์ที่มีจำนวนมากวิ่งเข้าสู่พื้นที่ในบริเวณนี้ อีกทั้งความกว้างของถนนมีขนาดเล็กและไม่สามารถขยายถนนให้กว้างขึ้นเพื่อรองรับปริมาณรถยนต์ได้ (ดูแผนที่ 3.5 ประกอบ)

(3) ขนาดถนน

ช่องทางจราจรในพื้นที่ศึกษามีตั้งแต่ 2-5 ช่องทาง ถนนสายหลักมีขนาด 4 ช่องทางจราจร และถนนเยาวราชในบริเวณตลาดเก่าเยาวราชจะขยายเป็น 5 ช่องทาง และบางช่วงเวลาที่ให้มีการจอดรถริมถนนได้

(4) ที่จอดรถ

พื้นที่ศึกษามีที่จอดรถหลายแห่งรองรับปริมาณรถยนต์ที่เข้ามาจำนวนมาก พื้นที่ริมถนนมีการจอดรถเพื่อส่งของ ที่จอดรถส่วนใหญ่เป็นอาคารจอดรถมีหลายชั้น และพื้นที่ของวัดถูกใช้เป็นที่จอดรถด้วย (ดูแผนที่ 3.6 ประกอบ)

ระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ

พื้นที่ศึกษามีระบบขนส่งมวลชนสาธารณะด้วยรถประจำทางหลายเส้นทาง วิ่งผ่านพื้นที่ทางถนนเจริญกรุง ถนนเยาวราช และถนนราชวงศ์ รถประจำทางที่ผ่านพื้นที่มีดังนี้

ถนนเจริญกรุง มีรถประจำทางสายที่วิ่งผ่าน คือ รถธรรมดาสาย 1, 4, 7, 21, 25, 35, 40, 49, 53, 73 รถปรับอากาศสาย 1, 7, 23

ถนนเยาวราช มีรถประจำทางสายที่วิ่งผ่าน คือ รถธรรมดาสาย 1, 4, 7, 25, 40, 48, 53, 73, 73ก, 85, 159 รถปรับอากาศสาย 4, 7, 25, 73, 73ก, 501, 507, 529, รถปรับอากาศพิเศษสาย 5

ถนนราชวงศ์ มีรถประจำทางสายที่วิ่งผ่าน คือ รถธรรมดาสาย 204 รถปรับอากาศสาย 204 (ดูแผนที่ 3.7 ประกอบ)

ระบบขนส่งสินค้าและเส้นทางบริการ

เส้นทางขนส่งสินค้าและเส้นทางบริการจะใช้ร่วมกับเส้นทางสัญจรทั่วไป ขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่นำสินค้ามาส่ง ส่วนใหญ่การขนส่งจะมาในช่วงเวลากลางคืน ตั้งแต่เที่ยงคืนไปจนเช้า ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ไม่มีความเคลื่อนไหวและเป็นช่วงที่การจราจรเบาบาง แต่ถึงอย่างไรยังคงมีการขนส่งสินค้าอยู่ตลอดทั้งวัน

3.2.4 ระบบสัญจรทางเท้า

พื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราชเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมการค้าที่หนาแน่นทั้งพื้นที่ มีผู้มาซื้อสินค้าและบริการจำนวนมาก เส้นทางเดินเท้าจึงเป็นเรื่องสำคัญในการใช้พื้นที่ ทางเดินเท้าที่พบในพื้นที่แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ (ดูแผนที่ 3.8 ประกอบ)

(1) ทางเดินเท้าแบบตามแนวสองฝั่งถนน คือ เส้นทางเดินเท้าที่อยู่ตามแนวสองฝั่งถนน ได้แก่ ทางเดินเท้าริมถนนเจริญกรุง ถนนเยาวราช ถนนแปลงนาม ถนนเยาวพานิช และถนนมังกร

(2) ทางเดินเท้าแบบคนเดินบนถนน คือ เส้นทางเดินเท้าที่มีขนาดเล็กและมีคนเดินสัญจรอย่างหนาแน่น ทำให้รถยนต์ไม่สามารถผ่านเข้ามาได้ แต่มีรถจักรยานยนต์ที่เข้ามาได้ เช่น ซอยอิสานภาพ บริเวณตลาดเล่งบัวเอี้ยะ ถนนวานิช 1 ทางเดินรอบตลาดเก่า และทางเดินรอบตลาดกรมภูเรศ

(3) ทางเดินเท้าแบบทะลุผ่านในอาคาร คือ เส้นทางเดินเท้าที่สามารถเดินทะลุผ่านเข้าไปในอาคารได้ เช่น ทางเดินผ่านตึกแถวจากถนนแปลงนามเข้าสู่ตลาดกรมภูเรศ ทางเดินผ่านอาคารเรียนจากถนนเจริญกรุงเข้าสู่วัดมิ่งกรมลาวาส

สัญลักษณ์

- ถนนสายหลัก
- ถนนสายรอง
- ถนนสายย่อย

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

แผนที่ 3.4 แสดงโครงข่ายเส้นทางสัญจร
ที่มา : กองสำรวจและแผนที่ สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

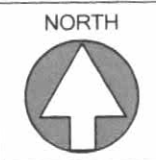
สัญลักษณ์

→
ทิศทางเดินรถทางเดียว

↔
ทิศทางเดินรถสองทาง

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
 DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

แผนที่ 3.5 แสดงทิศทางการสัญจร
 ที่มา : สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์และการสำรวจ

สถานที่จอดรถ

1. วัดปทุมคงคาราชวรวิหาร
2. ลานจอดรถริมแม่น้ำเจ้าพระยา
3. วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร
4. อาคารเลขที่ 115
5. โรงพยาบาลเฉลิมบุรีเก่า
6. อาคารฮั่วเซ่งเฮง
7. วัดชัยภูมิการาม
8. สมาคมฮากกา
9. วัดสัมพันธวงศารามวรวิหาร
10. เท็กซัสสูกี้
11. โรงแรมไวท์ฮอทดิด
12. วัดมงคลสมาคม
13. อาคารไชน่าทาวน์
14. วัดกันมาตุยาราม
15. โรงแรมแกรนด์ไชน่าเทรดดิ้ง
16. อาคารกาญจนทัต
17. วัดชัยชนะสงคราม
18. วัดจักรวรรดิราชาวาส
19. วัดบพิตรพิมุข
20. อาคารพิชัยญาติ

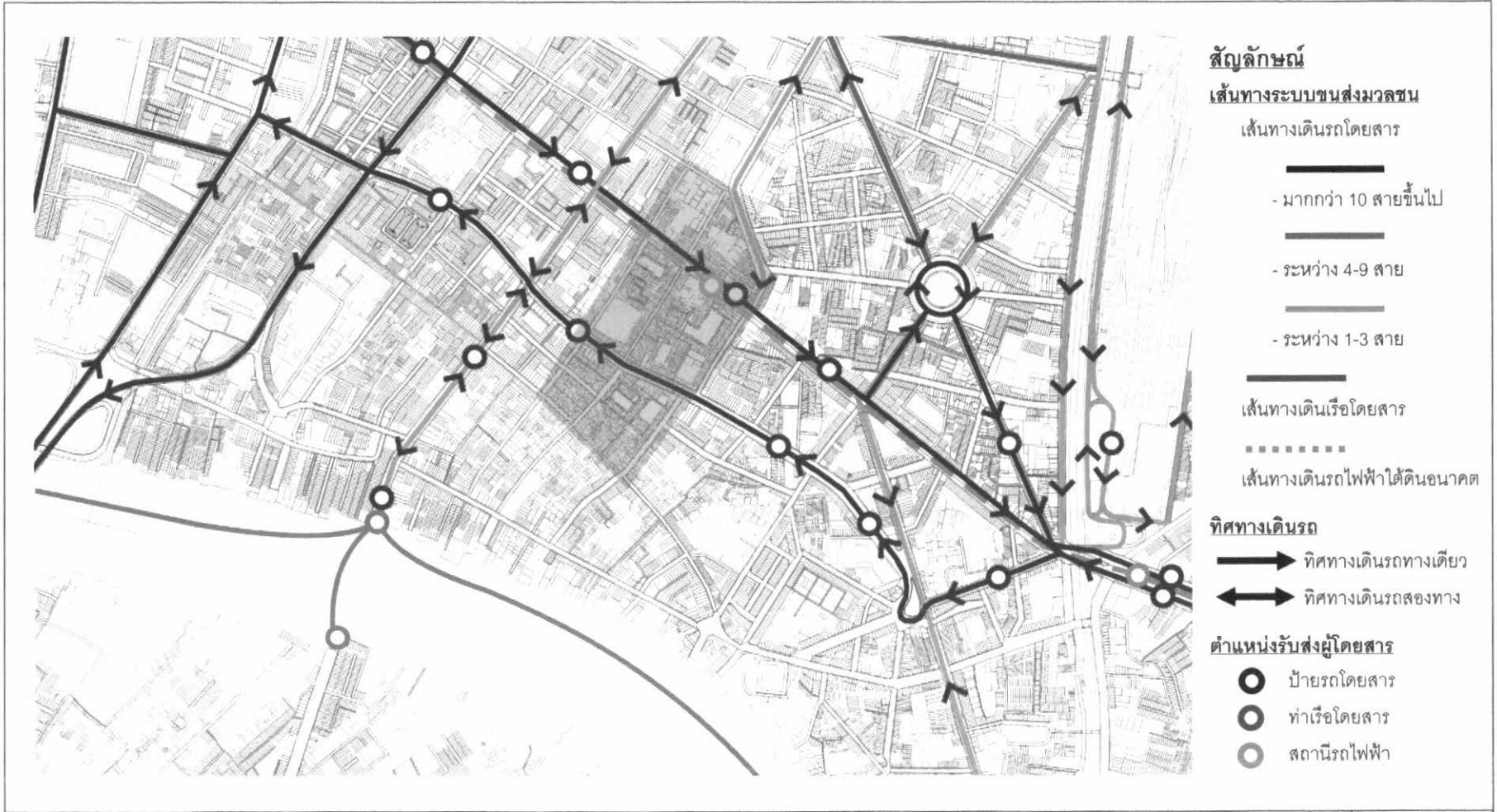
แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
 DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

แผนที่ 3.6 แสดงตำแหน่งที่จอดรถ

ที่มา : คู่มือท่องเที่ยวไชน่าทาวน์ เส้นไหมเมืองจันทน์ เล่มมังกรทอง

NORTH

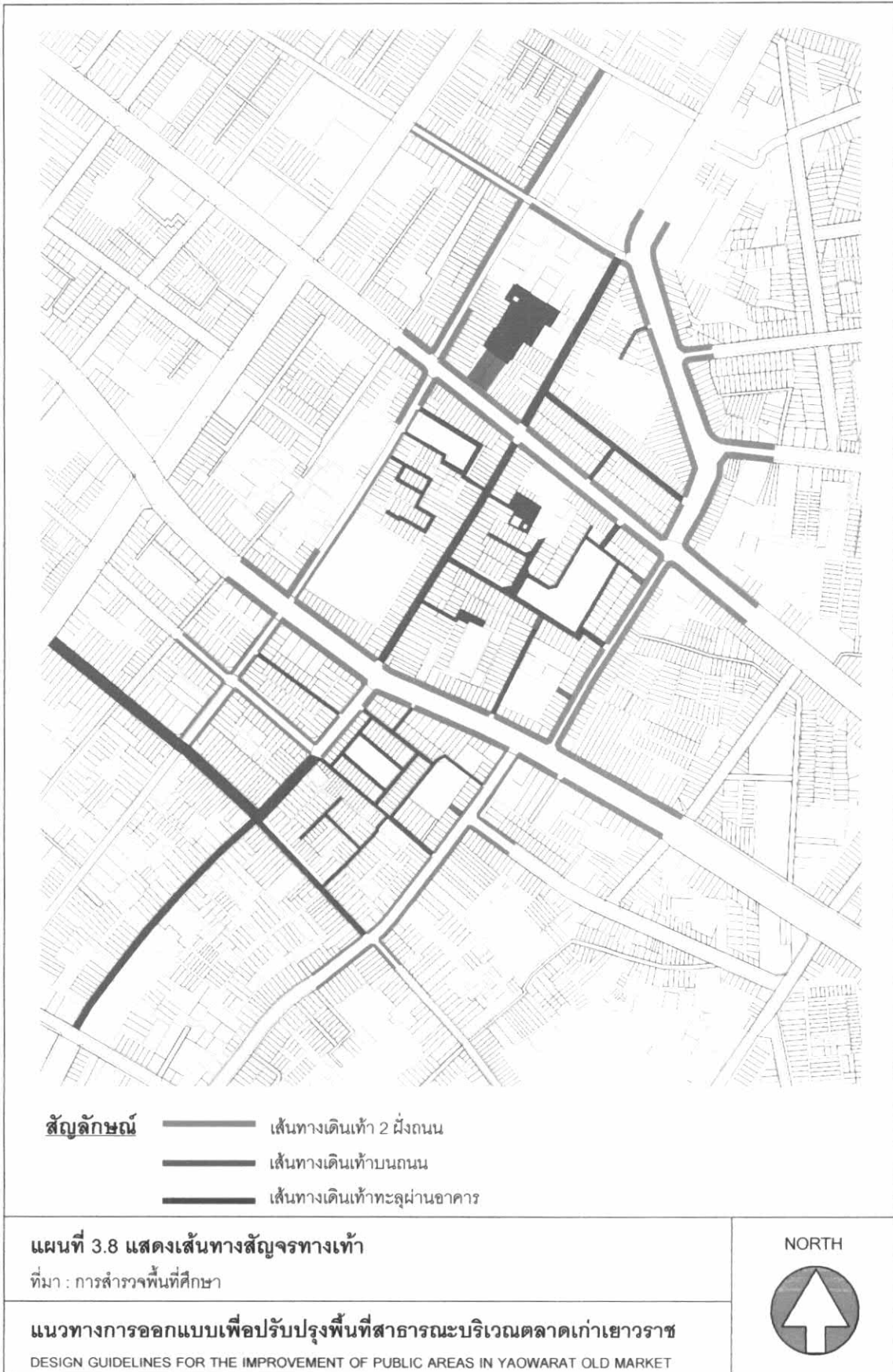

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
 DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

แผนที่ 3.7 แสดงเส้นทางระบบขนส่งมวลชนสาธารณะ
 ที่มา : การสำรวจพื้นที่ศึกษา

3.2.5 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วยการศึกษาเรื่อง ลักษณะการใช้อาคาร ความสูงอาคาร รูปแบบสถาปัตยกรรม และอาคารที่มีคุณค่า

ลักษณะการใช้อาคาร

พื้นที่ศึกษามีการใช้ประโยชน์อาคารหลายประเภท ส่วนใหญ่ถูกใช้เพื่อการพาณิชย์กรรมเป็นหลัก การใช้อาคารสามารถแบ่งออกได้ ลักษณะดังนี้ (ดูแผนที่ 3.9 ประกอบ)

- (1) อาคารเพื่อพาณิชย์กรรม เป็นอาคารที่มีกิจกรรมการค้าและบริการ ส่วนใหญ่จะอยู่ตามแนวถนน อาคารมีลักษณะเป็นตึกแถวหลายชั้น
- (2) อาคารเพื่อที่พักอาศัย เป็นอาคารที่มีกิจกรรมใช้อยู่อาศัย ส่วนใหญ่จะอยู่ถัดมาด้านในจากอาคารเพื่อพาณิชย์กรรมซึ่งติดถนน อาคารมีลักษณะเป็นตึกแถวชั้นเดียวและสองชั้น
- (3) อาคารเพื่อศาสนา เป็นอาคารที่มีกิจกรรมทางศาสนา เช่น วัดมิ่งกรมลาวาส วัดชัยภูมิการาม ศาลเจ้ากวนอู ศาลเจ้าเล่งบัวเยี้ย อาคารมีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมแบบจีน
- (4) อาคารเพื่อการศึกษา เป็นอาคารที่มีกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น โรงเรียนวัดมิ่งกรมลาวาส อาคารมีลักษณะเป็นตึกสูงหลายชั้น

ความสูงอาคาร

ความสูงของอาคารในบริเวณพื้นที่ศึกษา มีความสูงตั้งแต่ชั้นเดียวไปจนถึง 7 ชั้น เนื่องจากเป็นย่านการค้าที่หนาแน่นจึงมีการก่อสร้างต่อเติมอาคารอยู่อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามอาคารที่มีความสูงในพื้นที่มาก ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม การป้องกันอัคคีภัย การระบายอากาศของพื้นที่ การควบคุมดูแลเรื่องนี้จะมีความจำเป็นต้องเข้าไปศึกษาความสูงอาคาร (ดูแผนที่ 3.10 ประกอบ)

รูปแบบสถาปัตยกรรม

อาคารส่วนใหญ่เป็นลักษณะอาคารพาณิชย์แบบตึกแถวมีความสูงหลายชั้น อาคารในสมัยแรกสร้างด้วยไม้แบบห้องแถวความสูงชั้นเดียวและสองชั้น เนื่องจากเหตุการณ์ไฟไหม้ที่เกิดขึ้นหลายครั้งทำให้พื้นที่ไม่เหลืออาคารประเภทไม้ ต่อมานิยมสร้างอาคารพาณิชย์แบบตึกแถวด้วยคอนกรีต ระยะเวลาเริ่มสร้างแบบชั้นเดียวและสองชั้น เมื่อความต้องการใช้พื้นที่เพื่อพาณิชย์กรรมมีมากขึ้นจึงมีอาคารขนาดใหญ่รูปแบบทันสมัยมีความสูงหลายชั้น ในส่วนอาคารที่มีคุณค่าต่อชุมชนเป็นอาคารทางศาสนา ได้แก่ วัด ศาลเจ้า มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีน คงสภาพเดิมตั้งแต่แรกเริ่มสร้างจนปัจจุบัน (ดูแผนที่ 3.11 ประกอบ)

3.2.6 ลักษณะพื้นที่โล่งว่าง

พื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราชเป็นย่านการค้าที่มีมาตั้งแต่เริ่มสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ มีความหนาแน่นของอาคารมาตั้งแต่ยุคแรก ๆ พื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ในบริเวณตลาดเก่าเยาวราชจึงเป็นเส้นทางสัญจรเสียส่วนใหญ่ คือ ถนน ตรอก ซอย ส่วนพื้นที่โล่งว่างอื่น ๆ ที่พบในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของศาสนสถาน ได้แก่

พื้นที่โล่งว่างของวัดมิ่งกรมลาวาส พื้นที่โล่งว่างของศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ พื้นที่โล่งว่างของวัดมิ่งคลสมาคม เป็นต้น (ดูแผนที่ 3.12 ประกอบ)

3.2.7 กรรมสิทธิ์ที่ดิน

พื้นที่ศึกษามีแปลงที่ดินขนาดเล็กจำนวนมากและมีหลายเจ้าของ ซึ่งสามารถแบ่งการถือครองกรรมสิทธิ์แบ่งออกได้ ลักษณะดังนี้ (ดูแผนที่ 3.13 และ แผนที่ 3.14 ประกอบ)

(1) ที่ดินสาธารณะประโยชน์ เป็นที่ดินในความดูแลของกรุงเทพมหานคร เขตสัมพันธวงศ์และเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย มีการใช้ประโยชน์เพื่อสัญจรโดยรถยนต์เป็นหลัก และบางพื้นที่ถนนใช้เพื่อการค้าขาย ได้แก่ ถนนวานิช 1 ถนนเยาวราช ถนนเจริญกรุง ถนนมั่งกร ซอยอิสราณูภาพ ซอยผลิตผล ถนนเยาวพานิช ถนนแปลงนาม และถนนพลับพลายไชย

(2) ที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นอาคารบ้านแถว ตึกแถว และอาคารพักอาศัย 7 ชั้น มีชั้นล่างเป็นตลาดสด เปิดให้เช่าอาคาร ได้แก่ ตลาดกรมภูเรศและอาคารพักอาศัยโดยรอบตลาด (เป็นที่ตั้งชุมชนกรมภูเรศ)

(3) ที่ดินของเอกชนรายใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของบริษัทไพบูลย์สมบัติจำกัด ที่ดินของมูลนิธิจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ ที่ดินของวัดมิ่งกรมลาวาส มีการใช้ประโยชน์เพื่อการค้า ได้แก่ ตลาดเก่าเป็นตลาดสด อาคารพิชัยญาติเป็นตลาดโลตัสและที่จอดรถ มีการใช้ประโยชน์เพื่อการค้าและอยู่อาศัย ได้แก่ ย่านสินค้าเครื่องใช้ไหว้เจ้าบริเวณตรอกเจริญชัยในซอยอิสราณูภาพ มีการใช้ประโยชน์เพื่อพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ ในที่ดินของวัดมิ่งกรมลาวาสมีกิจกรรมไหว้เจ้า สวดมนต์ กินเจ เป็นต้น

(4) ที่ดินของเอกชนรายย่อย ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของอาคารตึกแถวห้องเดียว มีการใช้ประโยชน์เพื่อการค้าเป็นหลัก และใช้เป็นที่อยู่อาศัย

สัญลักษณ์

- ที่พักอาศัย
- พาณิชยกรรม
- อุตสาหกรรม
- คลังสินค้า
- สถาบันราชการ
- สถาบันการศึกษา
- สถาบันศาสนา
- ที่ว่าง

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
 DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

แผนที่ 3.9 แสดงการใช้ประโยชน์อาคาร
 ที่มา : กองสำรวจและแผนที่ สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

สัญลักษณ์

อาคารสูง 1-2 ชั้น	อาคารสูง 5-6 ชั้น
อาคารสูง 3-4 ชั้น	อาคารสูง 7 ชั้นขึ้นไป

แผนที่ 3.10 แสดงความสูงอาคาร

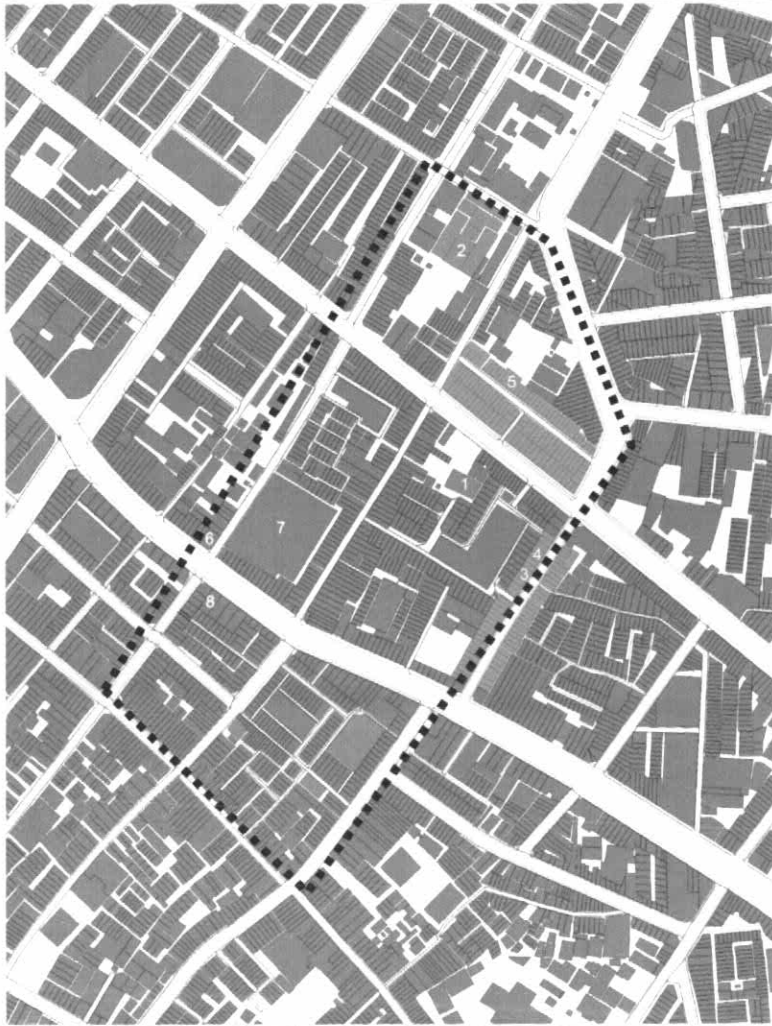
ที่มา : กองสำรวจและแผนที่ สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช

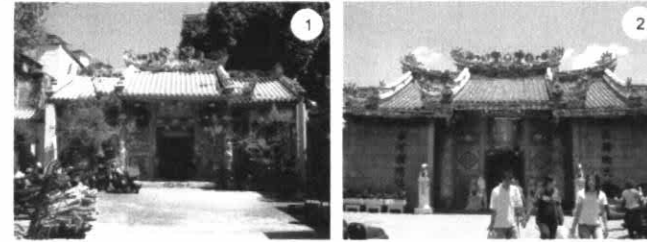
DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

NORTH

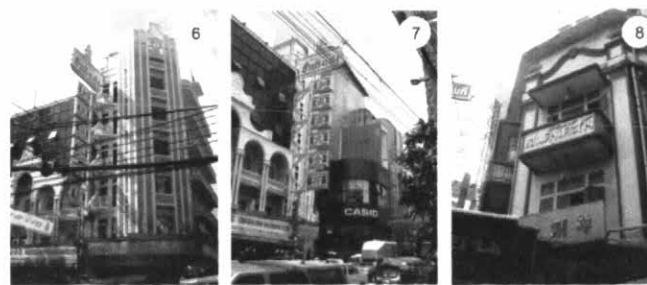
A รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบวัดจีน

B รูปแบบอาคารห้องแถว ตึกแถวที่มีลักษณะเฉพาะ

C รูปแบบอาคารสมัยใหม่

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
 DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

แผนที่ 3.11 แสดงรูปแบบสถาปัตยกรรม
 ที่มา : การสำรวจพื้นที่ศึกษา

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
 DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

แผนที่ 3.12 แสดงพื้นที่โล่งว่าง
 ที่มา : การสำรวจพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์

แปลงที่ดิน

แผนที่ 3.13 แสดงแปลงที่ดิน

ที่มา : สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์และสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช

DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

NORTH

สัญลักษณ์

ที่ดินสาธารณะประโยชน์	ที่ดินของเอกชนรายใหญ่
ที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินฯ	ที่ดินของเอกชนรายย่อย

แผนที่ 3.14 แสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน

ที่มา : สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช

DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

NORTH

3.3 ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช

3.3.1 ประชากรและกลุ่มผู้ใช้ในพื้นที่

การศึกษาจำนวนประชากรจะศึกษาถึงปริมาณประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่โดยรวม ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 – 2549 พบว่ามีจำนวนประชากรย้ายออกจากพื้นที่จำนวนมากว่าการย้ายเข้าพื้นที่ และมีการย้ายออกของคนในพื้นที่อยู่อย่างต่อเนื่อง (ดูตารางที่ 3.3 ประกอบ) ในขณะเดียวกันมีกลุ่มประชากรแฝงที่เข้ามาใช้แรงงานในพื้นที่ซึ่งไม่ทราบจำนวนเข้ามาแทนที่กลุ่มคนเหล่านี้ ส่วนใหญ่มาจากภาคอีสานเข้ามาเป็นลูกจ้างของร้านค้า คนลากรถส่งสินค้า คนขายของหาบเร่แผงลอย เป็นต้น

ตารางที่ 3.3 แสดงจำนวนประชากรรายแขวง เขตสัมพันธวงศ์ พ.ศ. 2540 – 2549

ที่มา : สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ.	จักรวรรดิ	สัมพันธวงศ์	ตลาดน้อย	รวม
2540	12,454	15,353	11,177	38,984
2541	12,163	15,259	11,206	38,628
2542	11,810	14,820	10,963	37,593
2543	11,597	14,533	10,795	36,925
2544	11,463	14,301	11,135	36,899
2545	11,350	14,106	10,671	36,127
2546	11,169	13,886	10,492	35,547
2547	9,941	12,656	9,597	32,194
2548	9,712	12,466	9,496	31,674
2549	9,548	12,239	9,377	31,164
หมายเหตุ ใน พ.ศ. 2549 ตรวจสอบจำนวนประชากรจากทะเบียนบ้าน ณ เดือนตุลาคม				

กลุ่มผู้ใช้พื้นที่

กลุ่มผู้ใช้พื้นที่ที่มีบทบาทและพฤติกรรมการใช้พื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราชที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งกลุ่มผู้ใช้พื้นที่ได้ดังนี้

กลุ่มผู้ใช้พื้นที่เป็นกิจวัตร

- (1) คนขาย เจ้าของร้าน เป็นคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาแต่เดิม ส่วนมากเป็นคนจีนที่มีกิจการร้านสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น มีร้านค้าอยู่ชั้นล่างของตึกแถว และชั้นบนเป็นที่พักอาศัยช่วงกลางคืน
- (2) ผู้ขายหาบเร่แผงลอย เป็นคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาแต่เดิม และเป็นคนจากภายนอกพื้นที่

ผู้ขายสินค้าที่ตั้งแผงชั่วคราวเพื่อขายของ มีเวลาที่ตั้งแผงและเก็บแผงที่แน่นอน ส่วนใหญ่จะวางแผงขายบนทางเท้า และถนนในบางช่วงเวลา

- (3) ลูกจ้าง คนเข็นส่งของ เป็นลูกจ้างจากภายนอกเข้ามาทำงานในพื้นที่ พักอาศัยอยู่บริเวณโดยรอบและบางสวนพักภายในร้านค้าชั้นบน ทำหน้าที่ขายสินค้าของร้าน เข็นรถส่งของให้กับลูกค้าที่ซื้อในจำนวนมาก และส่งของจากรถส่งของเข้าสู่ร้านค้า
- (4) คนอาศัยในชุมชน เป็นคนอาศัยและทำงานในพื้นที่ ใช้พื้นที่เพื่ออยู่อาศัย ทำกิจกรรมซื้อขายสินค้า และทำกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ในชุมชนเป็นประจำ

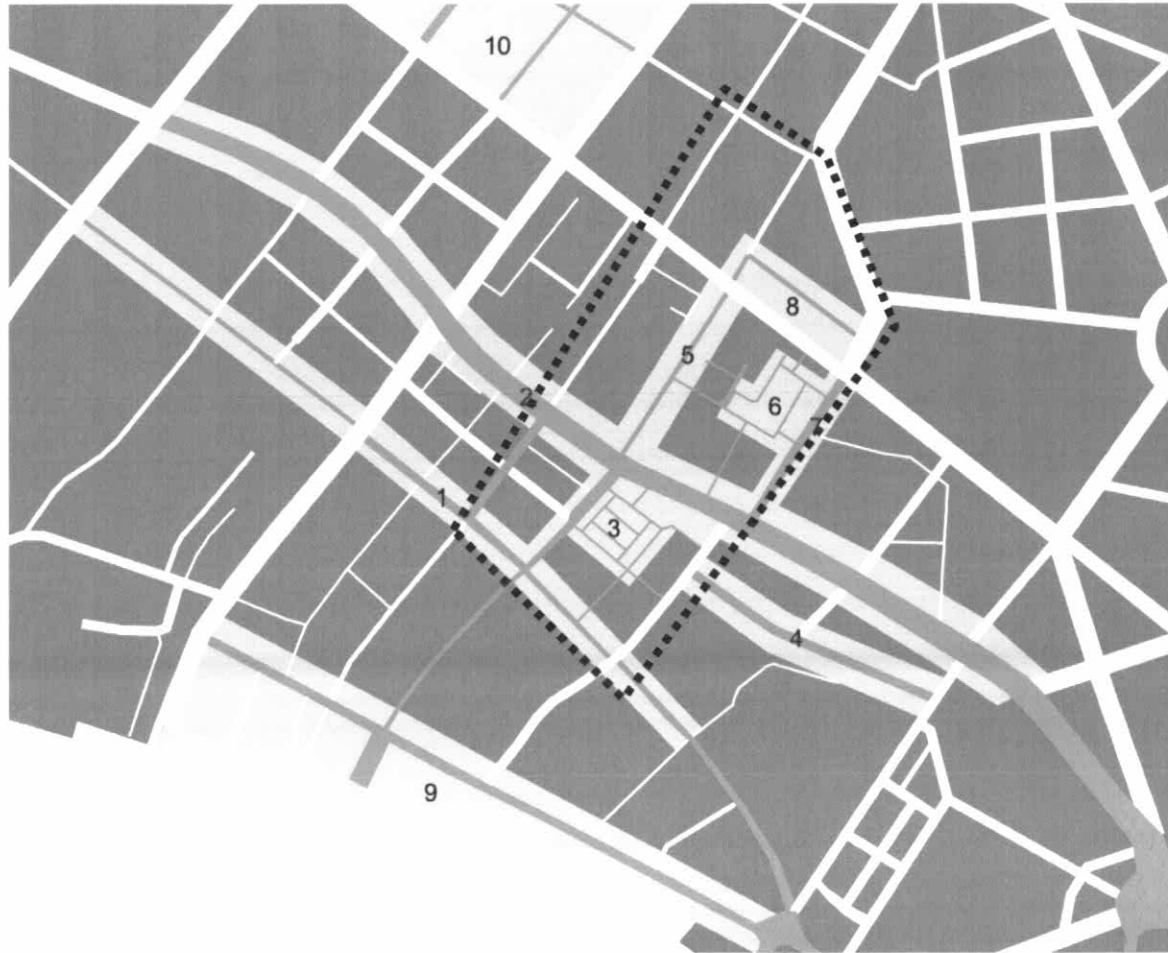
กลุ่มผู้ใช้จากภายนอกพื้นที่

- (1) พ่อค้า แม่ค้า เป็นผู้เข้ามาซื้อสินค้าในจำนวนมาก เพื่อนำไปค้าขายต่อตามแหล่งการค้าอื่น ๆ
- (2) นักท่องเที่ยว เป็นผู้มาท่องเที่ยวในย่านการค้าเข้ามาทานอาหาร เลือกซื้อสินค้าจีน และเป็นผู้มาเคารพบูชาเทพเจ้าของจีน ทำกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ ในพื้นที่

3.3.2 ย่านการค้าของตลาดเก่าเยาวราช

ย่านการค้าของบริเวณโดยรอบพื้นที่ศึกษา

พื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช เป็นพื้นที่พาณิชยกรรมที่หนาแน่นมีย่านการค้าเกิดขึ้นมากมายหลายแห่ง ทั้งภายในบริเวณพื้นที่ศึกษาและบริเวณโดยรอบ ย่านการค้าที่เกิดขึ้นในบริเวณโดยรอบพื้นที่ศึกษา คือ ย่านทองคำเยาวราช ย่านสำเพ็ง ย่านพาดสาย (ดูแผนที่ 3.15 ประกอบ)

ย่านการค้า

1. ย่านสำเพ็ง
2. ย่านทองคำเยาวราช
3. ย่านตลาดเก่า
4. ย่านโรงพิมพ์พาดสาย
5. ย่านตลาดเล่งบัวเอี้ยะ
6. ย่านตลาดกรมภูเรศ
7. ย่านร้านอาหารแปลงนาม
8. ย่านสินค้าไหว้เจ้า
9. ย่านโกดังสินค้าทรงวาด
10. ย่านเครื่องใช้ไฟฟ้าคลองถม

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
 DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

แผนที่ 3.15 แสดงย่านการค้าบริเวณโดยรอบพื้นที่ศึกษา
 ที่มา : สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์และเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

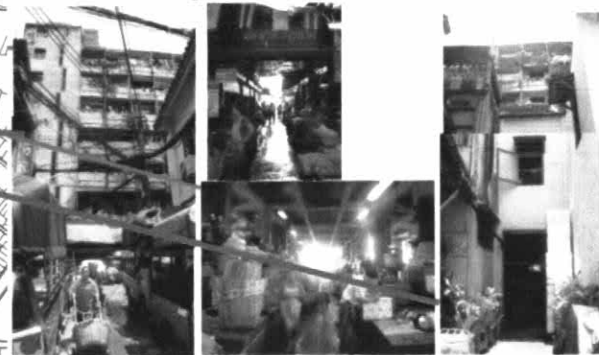
บริเวณตลาดเต็งไผ่เอี้ย

บริเวณตลาดของไหเจ้า

บริเวณตลาดใหม่กรม

บริเวณตลาดเก่า

- พื้นที่สาธารณะที่ย่านการค้า
- อาคารที่ย่านการค้า

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
 DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

แผนที่ 3.16 แสดงย่านการค้าในพื้นที่ศึกษา
 ที่มา : การสำรวจพื้นที่ศึกษา

ย่านการค้าในพื้นที่ศึกษา

ในพื้นที่ศึกษามีตลาดที่สำคัญ คือ ตลาดเก่า ตลาดกรมภูเรศ ย่านตลาดเล่งบัวเอี้ยะ และย่านตลาดสินค้าไหว้เจ้า ตลาดแต่ละแห่งมีบทบาทที่แตกต่างกันแต่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันอยู่ (ดูแผนที่ 3.16 ประกอบ)

ตลาดเก่า

เป็นตลาดสดขายส่งและขายปลีก เป็นแหล่งรวมอาหารทะเลโดยเฉพาะหุฉลาม ซึ่งคัดของมีคุณภาพ มีทุกขนาดหลายราคา นอกจากนี้มีสินค้าอื่นวางขายตั้งแต่ อาหารสด ผักสด เนื้อสัตว์ อาหารสำเร็จรูป เป็นต้น

สินค้าส่วนใหญ่จะส่งมาจากแหล่งผลิตโดยตรง ขนส่งมาด้วยรถบรรทุกทุกขนาดเล็ก การขนส่งสินค้าสู่ตลาดเก่าทำกันในเวลากลางคืนจนเช้า คือตั้งแต่ 01.00 – 06.00 น. ในช่วงเวลานี้จะเป็นตลาดขายส่ง มีพ่อค้าแม่ค้าจากภาคต่างและภายนอกพื้นที่ มาซื้อเพื่อนำไปขายต่ออีกทอดหนึ่ง จากนั้นจึงขายปลีกไปจนถึงตลาดราว 11.00 น. ยกเว้นช่วงเทศกาล เช่น ตรุษจีน สารทจีน จะเปิดขายตลอดจนเย็น ลูกค้าประจำที่มาส่วนมากเป็นเจ้าของร้านอาหาร ภัตตาคาร และโรงแรมที่เชื่อถือในคุณภาพกันมานาน

อาคารตึกแถวบริเวณด้านหน้าตลาดเก่าขายอาหารแห้งตั้งเรียงรายตลอดสองฝั่งซอยอิสราณภาพ สินค้าที่ขายได้แก่ เห็ดหอม เห็ดเป๋าฮื้อ เม็ดบัว กระเพาะปลา หุฉลาม รวมไปถึงเครื่องกระป๋อง ซอสปรุงรสนานาชนิดจากเมืองจีน

ตลาดเก่าเป็นอาคารชั้นเดียวยกหลังคาสูง มีตึกแถวล้อมรอบตลาดสี่ด้าน มีทางเข้าตลาดรอบด้าน ทางเข้าหลักสามารถเข้าได้จากทางถนนเยาวราช และจากทางถนนซอยอิสราณภาพ

ตลาดกรมภูเรศ

เป็นตลาดสดที่สร้างโดยกรมหมื่นภูเรศธำรงศักดิ์ พื้นที่ตลาดเดิมเป็นส่วนผักขนาดใหญ่ เมื่อสร้างตลาดขึ้นจึงกลายเป็นศูนย์กลางการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์และผักสดของกรุงเทพฯ แต่หลังจากการค้าพืชผักย้ายไปอยู่ปากคลองตลาด ตลาดกรมภูเรศก็ซบเซาลงจนเปลี่ยนเป็นตลาดสดทั่วไปในปัจจุบัน

ตลาดกรมภูเรศเป็นตลาดสดจำหน่าย อาหารทะเลนานาชนิด เนื้อสัตว์ อาหารสำเร็จรูป และผักสดจำนวนมาก ตลาดเปิดแผงขายตั้งแต่ 01.00 – 11.00 น. ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นลูกค้าในพื้นที่มากกว่า ช่วงเวลาเช้ามีรถมาส่งผักจำนวนมาก และพ่อค้าแม่ค้ารายย่อยจะมารับซื้อผักเพื่อไปขายต่ออีกทอดหนึ่ง ส่วนอาหารทะเลสดในตลาดส่งตรงมาจากมหาชัย

ตลาดกรมภูเรศเป็นอาคารสูง 7 ชั้น ชั้นล่างเปิดใต้ถุนสูงเป็นตลาดสด ชั้นที่ 2 – 7 เป็นอาคารพักอาศัยของคนในชุมชนภูเรศ โดยมีสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นผู้ดูแลอาคาร อาคารตลาดกรมภูเรศถูกล้อมด้วยตึกแถวรอบด้าน มีทางเข้าออกตลาดสี่เส้นทาง คือ ทางด้านถนนเจริญกรุง ทางด้านถนนแปลงนาม ทางด้านถนนเยาวราช และทางซอยอิสราณภาพ

ตลาดเล่งบัวเอี้ยะ

เป็นแหล่งศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าอาหารการกินของชาวจีน มีสินค้าจำหน่ายเกือบทุกชนิด ทั้งอาหารสด อาหารแห้ง เช่น เครื่องกระป๋อง เครื่องปรุง เห็ดหอม เห็ดหูหนูขาว เยื่อไผ่จีน สาหร่ายทะเล

กระเพาะปลา ปลิงทะเลแห้ง ผักแห้ง หน่อไม้แห้ง เมล็ดพืชต่าง ๆ อย่างแปะก๊วย เม็ดบัว เกาลัด กาน้ำอาหารสำเร็จ เช่น บะหมี่กึ่งสำเร็จ ขนมจีบ หนมี้กึ่ง ลูกชิ้นกึ่งปลา หอยจ๊อ เบ็ดย่าง อาหารทะเล เช่น ปูทะเล กุ้งมังกร ปลา กระเพาะหมู หูฉลามสด ในช่วงเทศกาลจีนจะมีผู้คนเดินเบียดเสียดกันแน่นจนเต็มซอย เทศกาลถือศีลกินเจร้านค้าจะขายอาหารเจเกือบทั้งหมด ส่วนเทศกาลต่าง ๆ จะมีร้านขายขนมไหว้เจ้าจำนวนมาก เช่น ขนมเทียน กุยช่าย ซาลาเปา ชิวท้อ ถ้วยฟู ขนมเปียะ ขนมโก๋ ขนมไหว้พระจันทร์ เป็นต้น

ตลาดเปิดขายตั้งแต่ 07.00 – 19.00 น. มีบางร้านเปิดถึงเที่ยงคืน บางร้านเริ่มเปิดขายอีกที่ช่วง 03.00 น. ในช่วงเทศกาลตลาดล่องบัวเอี้ยะจะคึกคักเป็นอย่างมากเปิดขายตลอด 24 ชั่วโมง มีลูกค้าทั้งขาประจำและขาจรทั้งในและนอกพื้นที่

ตลาดล่องบัวเอี้ยะเป็นอาคารตึกแถวความสูงหลายชั้นตลอดสองฝั่งซอยอิสราณูภาพ มีความยาวประมาณ 700 เมตร ตั้งแต่ถนนเยาวราชไปถึงถนนเจริญกรุง ทางเข้าตลาดมี 2 ทาง คือ จากถนนเยาวราชและถนนเจริญกรุง นอกจากนี้ยังมีทางเชื่อมเข้าตลาดกรมภูธรที่บริเวณกลางซอยอีกทางหนึ่ง

ตลาดสินค้าไหว้เจ้า

เป็นแหล่งรวมข้าวของเครื่องใช้ในพิธีไหว้เจ้าของชาวจีน ในยุคแรก ๆ ย่านนี้มีศาสนสถานอันเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวจีน มีร้านขายเครื่องกระดาษเพียงไม่กี่ร้าน ต่อมาเมื่อผู้คนเข้ามากราบไหว้บูชามากขึ้น ความต้องการเครื่องใช้ในพิธีไหว้เจ้ามากขึ้น มีร้านค้าเพิ่มขึ้นอีกมากรวมกลุ่มเป็นย่านการค้าขึ้น

ตลาดสินค้าไหว้เจ้าเป็นย่านขายส่งและขายปลีก มีสินค้าเครื่องใช้ในพิธีไหว้เจ้าทุกชนิด เช่น กระดาษกอจี (กระดาษเงินกระดาษทอง) กิมเตี้ย อ้วงแซจิว เทียนเก่าจี เครื่องกระดาษที่ใช้ในงานงเด็กและเผาให้บรรพบุรุษ นอกจากนี้ยังมีเครื่องใช้ไหว้เจ้า เช่น ถ้วยชา บานชา เทียนไหว้เจ้า ขนมมงคลที่ใช้ในพิธี

ร้านค้าส่วนใหญ่เปิดขายเวลา 07.00 – 18.00 น. ในช่วงเทศกาลสำคัญของชาวจีน เช่น ตรุษจีน สารทจีน เซงเม้ง เป็นช่วงที่ตลาดสินค้าไหว้เจ้ามีความคึกคักมากที่สุด

ตลาดสินค้าไหว้เจ้าตั้งอยู่ริมถนนเจริญกรุง และในซอยอิสราณูภาพตั้งแต่ถนนเจริญกรุงขึ้นไปทางทิศเหนือถึงถนนพลับพลาไชย และในตรอกเจริญชัย ทางเข้าสามารถเข้าได้ 2 เส้นทาง คือ ทางถนนเจริญกรุง และถนนพลับพลาไชย

3.3.3 วิถีชีวิตชุมชนและกิจกรรมทางสังคม

การรวมกลุ่มชุมชน

การรวมกลุ่มชุมชนในพื้นที่ศึกษามีหลายลักษณะ ตั้งแต่ กลุ่มองค์กรชุมชน กลุ่มอาชีพทางการค้า กลุ่มวัฒนธรรมและศาสนา กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์

กลุ่มองค์กรชุมชน เป็นการรวมผู้คนที่พักอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มชุมชน ได้จดทะเบียนกับสำนักพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร เช่น ชุมชนมิตรตลาดเก่าเป็นกลุ่มชุมชนบริเวณตลาดเก่า ชุมชนกรมภูธรเป็นกลุ่มชุมชนบริเวณตลาดกรมภูธร

กลุ่มอาชีพทางการค้า เป็นการรวมกลุ่มตามกิจกรรมการค้าที่เหมือนกัน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และร่วมมือประสานงานแก้ไขปัญหาของสมาชิก เช่น สมาคมค้าผ้าเป็นการรวมกลุ่มผู้ค้าผ้าในสำเพ็งที่มีทั้งชาวไทย จีน อินเดีย กลุ่มพ่อค้าทองเป็นการรวมกลุ่มผู้ค้าทอง

กลุ่มวัฒนธรรมและศาสนา เป็นการรวมกลุ่มสมาคมของตระกูลต่าง ๆ การรวมกลุ่มศาลเจ้า มัถยิด โบสถ์คริสต์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่เจาะจงว่าเป็นผู้อาศัยในพื้นที่เท่านั้น แต่เป็นศูนย์กลางที่ใหญ่ที่สุดของไทย

กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ เป็นการรวมกลุ่มผู้ทำประโยชน์ต่อสังคมเพื่อคอยช่วยเหลือแก่บุคคลทั่วไป เช่น สมาคมสงเคราะห์ผู้พิการ

เทศกาลของชุมชน

ในพื้นที่ศึกษามีศาลเจ้าเงินอยู่ทั่วทั้งชุมชน เทศกาลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเทศกาลไหว้เจ้าของชาวจีน ในรอบปีจะมีเทศกาลไหว้เจ้าครั้งใหญ่ 8 ครั้ง คือ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลไหว้เทพเจ้าฟ้าดิน เทศกาลไหว้บรรพบุรุษ เทศกาลเซ็งเม้ง เทศกาลขนมจ้าง เทศกาลสารทจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ และเทศกาลถือศีลกินเจ

ตารางที่ 3.4 แสดงเทศกาลไหว้เจ้าประจำปีของจีน

ชื่อเทศกาล	วัน/เดือนจีน/ เดือนสากล	กิจกรรมการไหว้เจ้า	สินค้าของไหว้
ตรุษจีน	1 / 1 / กุมภาพันธ์	พิธีไหว้บรรพบุรุษในวันปีใหม่จีน	ผลไม้ 5 ชนิด, ขนม 5 ชนิด
ทึ่งกษ	9 / 1 / กุมภาพันธ์	พิธีไหว้วันเกิดเทพเจ้าฟ้าดิน	เจดีย์น้ำตาล, สิงโตน้ำตาล
ง่วงเซียวโจ้ย	15 / 1 / กุมภาพันธ์	พิธีไหว้บรรพบุรุษหลังวันปีใหม่	ผลไม้ 5 ชนิด, ขนม 5 ชนิด
เซ็งเม้ง	3 / เมษายน	พิธีไหว้บรรพบุรุษ	ของไหว้ทั่วไป
โหวงเว่ยโจ้ย	5 / 5 / มิถุนายน	เทศกาลขนมจ้าง	ก๊ำจ่าง, บีะจ่าง
ตงจ้วงโจ้ย	15 / 7 / สิงหาคม	พิธีไหว้เทพเจ้า สารทจีน	ขนมเซ็ง, ขนมเทียน
ตงชิวโจ้ย	15 / 8 / กันยายน	พิธีไหว้พระจันทร์	ขนมไหว้พระจันทร์
ถือศีลกินเจ	1-9 / 9 / ตุลาคม	พิธีไหว้เทพเจ้า บำเพ็ญศีล	อาหารเจ

นอกจากเทศกาลไหว้เจ้าของจีนแล้ว ยังมีเทศกาลไหว้เจ้าของศาลเจ้าในชุมชนด้วย เช่น ศาลเจ้ากวนอู มีเทศกาลไหว้เทพเจ้ากวนอู ไหว้เทพกวนเพ็ง เทศกาลเทกระจาด เป็นต้น ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ มีเทศกาลไหว้ศาลเจ้าประจำปี เป็นต้น

ช่วงเทศกาลนอกจากมีกิจกรรมทางการค้าในชุมชนแล้ว กิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นในเทศกาลของชุมชนต่างมีความสำคัญมากเช่นกัน คือ การไหว้เจ้าตามศาสนสถานที่สำคัญซึ่งอยู่ในชุมชนนั้น เช่น วัดมังกรมลาวาสที่มีทั้งคนในชุมชนและคนนอกชุมชนเข้ามาไหว้เจ้าบูชา ศาลเจ้ากวนอูที่มีคนในชุมชนบริเวณตลาดเก่ามาไหว้เจ้าบูชา เป็นต้น มีการจัดงานเทศกาลของชุมชน เช่น งานเทศกาลตรุษจีนที่มีกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ ทั้งย่านเยาวราช งานไหว้วันเกิดเจ้าพ่อกวนอูมีการแสดงดนตรี แสดงงิ้ว จัดโต๊ะจีนบริเวณหน้าตลาดเก่า เป็นต้น

ตารางที่ 3.5 แสดงเทศกาลไหว้เจ้าของศาลเจ้ากวนอู

ที่มา : ศาลเจ้ากวนอู

ชื่อเทศกาล	วัน/เดือนจีน/ เดือนสากล	กิจกรรมการไหว้เจ้า
ง่วนเซี้ยว	15 / 1 / กุมภาพันธ์	พิธีไหว้เทพเจ้า
กวนเพ็งแซ	13 / 5 / มิถุนายน	พิธีไหว้เทพกวนเพ็ง ลูกบุญธรรมของเทพกวนอู
กวงเอี้ยแซ	24 / 6 / กรกฎาคม	พิธีไหว้เทพเจ้ากวนอู การแสดงงิ้วถวายเทพเจ้า
ไหว้โต่ว	21 / 7 / สิงหาคม	พิธีเทกระเจาด
ไหว้เพ็งอ้ง	1 / 11 / ธันวาคม	พิธีขอบคุณเทพเจ้าประจำปี

ตารางที่ 3.6 แสดงเทศกาลไหว้เจ้าของศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ

ที่มา : ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยะ

ชื่อเทศกาล	วัน/เดือนจีน/ เดือนสากล	กิจกรรมการไหว้เจ้า
ทึงกแซ	9 / 1 / กุมภาพันธ์	พิธีไหว้วัดเกิดเทพเจ้าฟ้าดิน
เล่งบ้วยแซ	25 / 2 / มีนาคม	พิธีไหว้ฉลองเทพเจ้าเล่งบ้วย
ไหว้ฮูหยิน	16 / 3 / เมษายน	พิธีไหว้ฉลองฮูหยินของเทพเจ้าเล่งบ้วย
ไหว้แปะกง	29 / 3 / เมษายน	พิธีไหว้ฉลองเทพเจ้าแปะกง
กวงเอี้ยแซ	24 / 6 / กรกฎาคม	พิธีไหว้ฉลองเทพเจ้ากวนอู
ไหว้กั้งพั้ว	7 / 7 / สิงหาคม	พิธีไหว้ฉลองเทพเจ้ากั้งพั้ว
ไหว้หอยเอี้ยฮั้ง	11 / 7 / สิงหาคม	พิธีไหว้ฉลองเทพเจ้าหอยเอี้ยฮั้ง
กัวเทียวเนี้ย	12 / 8 / กันยายน	พิธีไหว้ฉลองเทพเจ้ากัวเทียวเนี้ย
ไหว้ไฉซัง	9 / 9 / ตุลาคม	พิธีไหว้ฉลองเทพเจ้าไฉซัง
ฉลองศาลเจ้า	12-14 / 10 / พฤศจิกายน	พิธีไหว้ฉลองศาลเจ้า การแสดงงิ้วถวายเทพเจ้า

ที่ตั้งชุมชน

1. ชุมชนโปลิศสภา
2. ชุมชนผู้ค้าอะไหล่เก่า ช.วานิช 2
3. ชุมชนจวงสวัสดิ์
4. ชุมชนตลาดน้อย
5. ชุมชนวานิชสัมพันธ์
6. ชุมชนชอยสุกร
7. ชุมชนไชยภูิก
8. ชุมชนตรอกโพธิ์
9. ชุมชนพาดสาย
10. ชุมชนกรมภูอระศ
11. ชุมชนพิพากษา
12. ชุมชนกุศลสามัคคี
13. ชุมชนมิตรชัยภูมิ
14. ชุมชนมิตรตลาดเก่า
15. ชุมชนอิสราณภาพ
16. ชุมชนท่าน้ำจักรวรรดิ
17. ชุมชนภิรมย์
18. ชุมชนสะพานหัน
19. ชุมชนริมคลองโอง่าง
20. ชุมชนสี่ปลุช
21. ชุมชนเลื่อนฤทธิ์

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
 DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

แผนที่ 3.17 แสดงตำแหน่งชุมชน
 ที่มา : การศึกษาโครงการวางผังเฉพาะแห่งในพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์
 พื้นที่บริเวณชุมชนเขตสัมพันธวงศ์

สัญลักษณ์

■ A. วัด

1. วัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหาร
2. วัดชัยชนะสงคราม
3. วัดก้นมาตุยาราม
4. วัดกุศลสมาคม
5. วัดมิ่งมงคลสมาคม
6. วัดป่าปัญญาจีนพรต
7. วัดโลกานุเคราะห์
8. วัดมิ่งกรมหลวงจางส
9. วัดคณิกาผล
10. วัดสัมพันธวงศารามวรวิหาร
11. วัดปฐมคงคารามวรวิหาร
12. วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร
13. วัดอุภัยราชบำรุง
14. วัดบพิตรพิมุขวรวิหาร
15. วัดชัยภูมิการาม
16. วัดพลับพลาไชย

■ C. อื่นๆ

1. มัสยิดหลวงโกชาอิคหนาก
2. คริสตจักรไมตรีจิตต์

■ B. ศาลเจ้าจีน

1. ศาลเจ้าเส้าปูนเต้ากวง
2. ศาลเจ้าเฉี้ยเอ็งเก็ง
3. ศาลเจ้ากววนอู
4. ศาลเจ้าแม่ประตุ
5. ศาลเจ้าโจซือกวง
6. ศาลเจ้าอาเนี้ยเก็ง
7. ศาลเจ้าแม่ทับทิม
8. ศาลเจ้าปูนเต้ากวง
9. ศาลเจ้าเล้งบ้วยเอี้ย
10. ศาลเจ้าไต้ฮงกวง
11. ศาลเจ้ากวางตุ้ง
12. ศาลเจ้าฮกเลี้ยนเก็ง
13. ศาลเจ้าให้อิว
14. ศาลเจ้าอาเนี้ย
15. ศาลเจ้าซิดเซี้ยม้า
16. พระอโศกเตศวรโพธิ์สัตว์
17. ศาลเจ้านำไยกววนอิมเนี้ยะ
18. ศาลเจ้าหลิตตี้เบี้ยวแมว
19. ศาลเจ้า
20. ศาลเจ้า
21. ศาลเจ้า
22. ศาลเจ้า
23. โรงเจ
24. ศาลเจ้า
25. ศาลเจ้าแม่กววนอิม
26. โพธิ์สถานมงคลัญญ์

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

แผนที่ 3.18 แสดงตำแหน่งศาสนสถาน

ที่มา : การศึกษาโครงการวางผังเฉพาะแห่งในพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์
พื้นที่บริเวณชุมชนเขตสัมพันธวงศ์ และการสำรวจพื้นที่ศึกษา

NORTH

ในอนาคตทางรัฐบาลมีนโยบายที่จะขยายโครงข่ายรถไฟฟ้าให้ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เพื่อกระจายเส้นทางการเดินทางให้สะดวก รวดเร็ว และขนส่งผู้โดยสารได้ในปริมาณมาก ๆ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ ลดปริมาณการใช้รถยนต์ของประชาชนลง รัฐบาลโดยคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก (คจร.) จึงได้มีมติเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2547 เห็นชอบแผนการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนระบบรางในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในภาพรวม ในส่วนของการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย (รฟม.) ได้รับมอบหมายให้ดำเนินงานโครงการรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน อันเป็นเส้นทางวิ่งผ่านพื้นที่เขตชั้นในตัวเมืองกรุงเทพมหานคร ผ่านเข้ามาสู่พื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราชที่ตั้งอยู่เขตชั้นในของเมือง ซึ่งมีปัญหาการจราจรที่ติดขัดและคับคั่งบนถนนที่มีพื้นที่จำกัด และไม่อาจขยายออกไปได้จากพื้นที่โดยรอบ

โครงการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนสายสีน้ำเงิน มีระยะทางรวม 27 กิโลเมตร แนวเส้นทางและสถานีของรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนขยายส่วนเหนือ (ช่วงบางซื่อ-ท่าพระ) และส่วนขยายส่วนใต้ (ช่วงหัวลำโพง-บางแค) ดังนี้

ส่วนขยายส่วนเหนือ ช่วงบางซื่อ - ท่าพระ

มีระยะทาง 13 กม. การออกแบบเป็นสถานีและทางแบบยกระดับทั้งหมดมี 10 สถานีทั้งหมด เริ่มต้นจากสถานีรถไฟบางซื่อ วิ่งไปตามถนนประชาชื่นสาย 2 ผ่านสี่แยกบางโพ ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาเลียวย้ายเข้าถนนเจริญสนิทวงศ์ ผ่านแยกถนนเจริญสนิทวงศ์- ถนนสีรินทร คลองบางยี่ขัน แยกถนนเจริญสนิทวงศ์- ถนนบรมราชชนนี ข้ามคลองบางกอกน้อย คลองมอญ ผ่านวัดท่าพระ และสิ้นสุดที่สี่แยกถนนเจริญสนิทวงศ์- ถนนเพชรเกษม (แยกท่าพระ)

ส่วนขยายส่วนใต้ ช่วงหัวลำโพง - บางแค

มีระยะทางประมาณ 14 กม. ในส่วนนี้แบ่งเป็นทางยกระดับ 9 กม. และทางใต้ดิน 5 กม. มี 11 สถานี เป็นสถานียกระดับจำนวน 7 สถานี และสถานีใต้ดินจำนวน 4 สถานี เริ่มจากสถานีหัวลำโพง เป็นเส้นทางใต้ดิน ในถนนพระราม 4 เข้าสู่ถนนเจริญกรุง ผ่านวัดมิ่งกรมลวาส วิ่งบูรพา เลี้ยวซ้ายเข้าถนนสนามไชย ลอดใต้แม่น้ำเจ้าพระยาที่ปากคลองตลาด ลอดใต้คลองบางกอกใหญ่ ถนนอิสรภาพ แล้วเปลี่ยนเป็นเส้นทางยกระดับเข้าสู่สี่แยกท่าพระ และวิ่งไปตามถนนเพชรเกษม ผ่านบางไผ่ บางหว้า ภาษีเจริญ สิ้นสุดที่วงแหวนรอบนอกบริเวณบางแค

รูปแบบระบบการสัญจรของกรุงเทพฯ ที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไป ด้วยโครงข่ายคมนาคมระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนที่เชื่อมโยงทั่วทั้งกรุงเทพฯ เข้าไว้ดังเส้นใยที่ทอให้เป็นเนื้อเดียวกัน และพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราชจะเกิดรูปแบบใหม่ของโครงข่ายคมนาคมขนส่งมวลชนด้วยรถไฟฟ้าใต้ดิน ในโครงการรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน ส่วนขยายส่วนใต้ ช่วงหัวลำโพง - บางแค เป็นเส้นทางที่ผ่านพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราชตามแนวถนนเจริญกรุง และในบริเวณชอยเจริญกรุง 23 ใกล้กับวัดมิ่งกรมลวาส ซึ่งมีสถานีรถไฟใต้ดิน คือ สถานีวัดมังกร

สถานีวัดมังกรจะนำมาซึ่งกลุ่มคนจำนวนมากสู่ย่านการค้าเงินเยาวราช โดยทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมย่านเยาวราชกับย่านต่าง ๆ ของเมืองเข้าไว้รวมกัน ทั้งยังเพิ่มทางเลือกในการเดินทาง ให้มีความสะดวก รวดเร็วขึ้นเพราะปัญหาการจราจรในพื้นที่

ตารางที่ 3.7 แสดงตำแหน่งที่ตั้งสถานีของรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน ช่วงบางซื่อ – ท่าพระ

ที่มา : การประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน ช่วงบางซื่อ - ท่าพระและช่วงหัวลำโพง - บางแค การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย

ลำดับที่	ชื่อสถานี	ตำแหน่ง	ระยะทาง (กม.)
เริ่มต้น	สถานีบางซื่อ	สถานีบางซื่อ	-
1	สถานีเตาปูน	แยกเตาปูน	1.2
2	สถานีบางโพ	แยกบางโพ	1.0
3	สถานีบางอ้อ	ตลาดบางอ้อ	1.6
4	สถานีจรัญสนิทวงศ์ 18	คลองบางพลัด	1.1
5	สถานีสะพานกรุงธนบุรี	แยกบางพลัด	1.5
6	สถานีบรมราชชนนี	แยกบรมราชชนนี	1.8
7	สถานีบางกอกน้อย	แยกบางขุนนนท์	1.3
8	สถานีพรานนก	แยกไฟฉาย	1.3
9	สถานีพาดินชัยธนบุรี	แยกพาดินชัยธนบุรี	1.4
10	สถานีท่าพระ	แยกท่าพระ	1.3

ตารางที่ 3.8 แสดงตำแหน่งที่ตั้งสถานีของรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน ช่วงหัวลำโพง - บางแค

ที่มา : การประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน ช่วงบางซื่อ - ท่าพระและช่วงหัวลำโพง - บางแค การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย

ลำดับที่	ชื่อสถานี	ตำแหน่ง	ระยะทาง (กม.)
เริ่มต้น	สถานีหัวลำโพง	สถานีหัวลำโพง	-
1	สถานีวัดมังกร	ซอยเจริญกรุง 23	1.0
2	สถานีวังบูรพา	แยกวังบูรพา	1.1
3	สถานีสนามชัย	กระทรวงพาณิชย์	1.1
4	สถานีอิสรภาพ	ซอยอิสรภาพ 34	1.4
5	สถานีท่าพระ	แยกท่าพระ	1.7
6	สถานีบางไผ่	รพ. บางไผ่	1.2
7	สถานีบางหว้า	จุดตัดถนนเพชรเกษม	1.0
8	สถานีเพชรเกษม 48	ซอยเพชรเกษม 48	1.2
9	สถานีภาษีเจริญ	ฟิวเจอร์ปาร์ค บางแค	1.2
10	สถานีบางแค	ซอยเพชรเกษม 65/3	1.3
11	สถานีหลักสอง	ซอยเพชรเกษม 80-82	1.2

(2) โครงการถนนวงแหวนรอบกรุงรัตนโกสินทร์

เป็นโครงการจากแผนแม่บทกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเป็นเส้นทางเลียบเมืองรอบเกาะรัตนโกสินทร์ เพื่อให้รถที่ต้องการข้ามจากฝั่งธนบุรีมาฝั่งพระนครเข้าใช้ถนนเลียบเมืองนี้ แทนที่จะผ่านเข้าไปในเกาะรัตนโกสินทร์ ถนนวงแหวนจะเป็นถนนที่ผ่านตลอด (Through traffic) ซึ่งถนนจักรวรรดิเป็นส่วนหนึ่งของโครงการนี้ ทำให้ต้องมีการขยายถนนรองรับการจราจรของรถยนต์ ในทางปฏิบัติอาจทำได้ไม่มากนัก เนื่องจากมีโบราณสถานและอาคารที่มีคุณค่าอยู่มากทำให้ต้องมีการรื้อโบราณสถานและอาคารที่มีคุณค่าริมถนนในบางส่วนออกไป และปัญหาเรื่องการเวนคืนที่ดิน ซึ่งมีราคาที่ดินสูงทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก

(3) โครงการสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณท่าดินแดง-ราชวงศ์

เป็นโครงการจากแผนงานพัฒนาการคมนาคมและขนส่ง ของกลุ่มรัตนโกสินทร์ ประกอบด้วย การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาจากถนนราชวงศ์ ไปยังฝั่งธนบุรีเชื่อมกับถนนท่าดินแดงขนาด 4 ช่องจราจร การจัดภูมิทัศน์บริเวณใต้เชิงลาดสะพาน การก่อสร้างลานเอนกประสงค์

(3) โครงการระบบท่อรวมสาธารณูปโภค

เป็นโครงการรวบรวมสายและท่อต่าง ๆ ของโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ได้แก่ ระบบไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ และระบบระบายน้ำ เข้าไว้ด้วยกันในอุโมงค์ใต้ดิน เป็นโครงการที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงถนนสายหลัก สายรอง และชุมชนในช่วงก่อสร้างมาก จึงต้องมีการดำเนินการที่รัดกุม

โครงการระบบท่อรวมสาธารณูปโภคหลัก (Main supply utility tunnel) เป็นแนวท่อคอนกรีตใต้ดินฝังอยู่ที่กลางถนน ประกอบไปด้วยท่อรวมสายไฟฟ้าแรงสูง 12 KV. ท่อประธานสายโทรศัพท์ และท่อประธานประปาขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 800 มิลลิเมตรขึ้นไป ใช้พื้นที่ใต้ดินสำหรับระบบท่อเล็กไม่ต่ำกว่า 3.00 เมตร โครงการนี้จะเกิดขึ้นในถนนดังนี้ คือ ถนนจักรวรรดิ ถนนทรงวาด ถนนเจริญกรุง

โครงการระบบท่อรวมสาธารณูปโภครอง (Sub-supply utility tunnel) เป็นแนวท่อใต้ดินฝังอยู่ใต้บาทวิถีของถนน ประกอบไปด้วยท่อรวมสายไฟฟ้าแรงต่ำ 380/220 โวลท์ ท่อร้อยสายโทรศัพท์ และท่อประปาขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 400 มิลลิเมตร ใช้พื้นที่ใต้บาทวิถีสำหรับระบบท่อกว้างประมาณ 2.50-3.00 เมตร โครงการนี้จะเกิดขึ้นในถนนดังนี้ คือ ถนนจักรวรรดิ ถนนบริพัตร ถนนทรงวาด ถนนเยาวราช ถนนเจริญกรุง

(4) โครงการระบบป้องกันน้ำท่วม

เป็นโครงการเชื่อมป้องกันน้ำท่วมบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา และทำการปรับปรุงภูมิทัศน์ทางเดินริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งในปัจจุบันมีการดำเนินป้องกันในบางส่วนแล้ว แต่ยังมีปัญหาน้ำท่วมซึ่งอยู่เนื่องจากเป็นพื้นที่ต่ำ ในบางบริเวณเมื่อน้ำทะเลหนุนแล้ว มีฝนตกลงมาจะทำให้น้ำเอ่อท่วมซึ่งบริเวณชุมชนที่อยู่ริมน้ำ

(5) โครงการย่านถนนคนเดิน

จากแผนแม่บทกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการเสนอให้กำหนดย่านกิจกรรมถนนคนเดิน ในบริเวณถนนสำเพ็ง เวียงนครเกษม และถนนเยาวราช โดยมีมาตรการสำคัญ ดังนี้

- กำหนดการใช้ที่ดินให้เป็นพาณิชยกรรม และให้มีการลด F.A.R. และเพิ่ม O.S.R. โดยในแผนแม่บทกำหนดให้มีค่า F.A.R. ค่อนข้างสูง คือ 6:1 และ O.S.R. ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20

- การควบคุมความหนาแน่น และประเภทของกิจกรรม

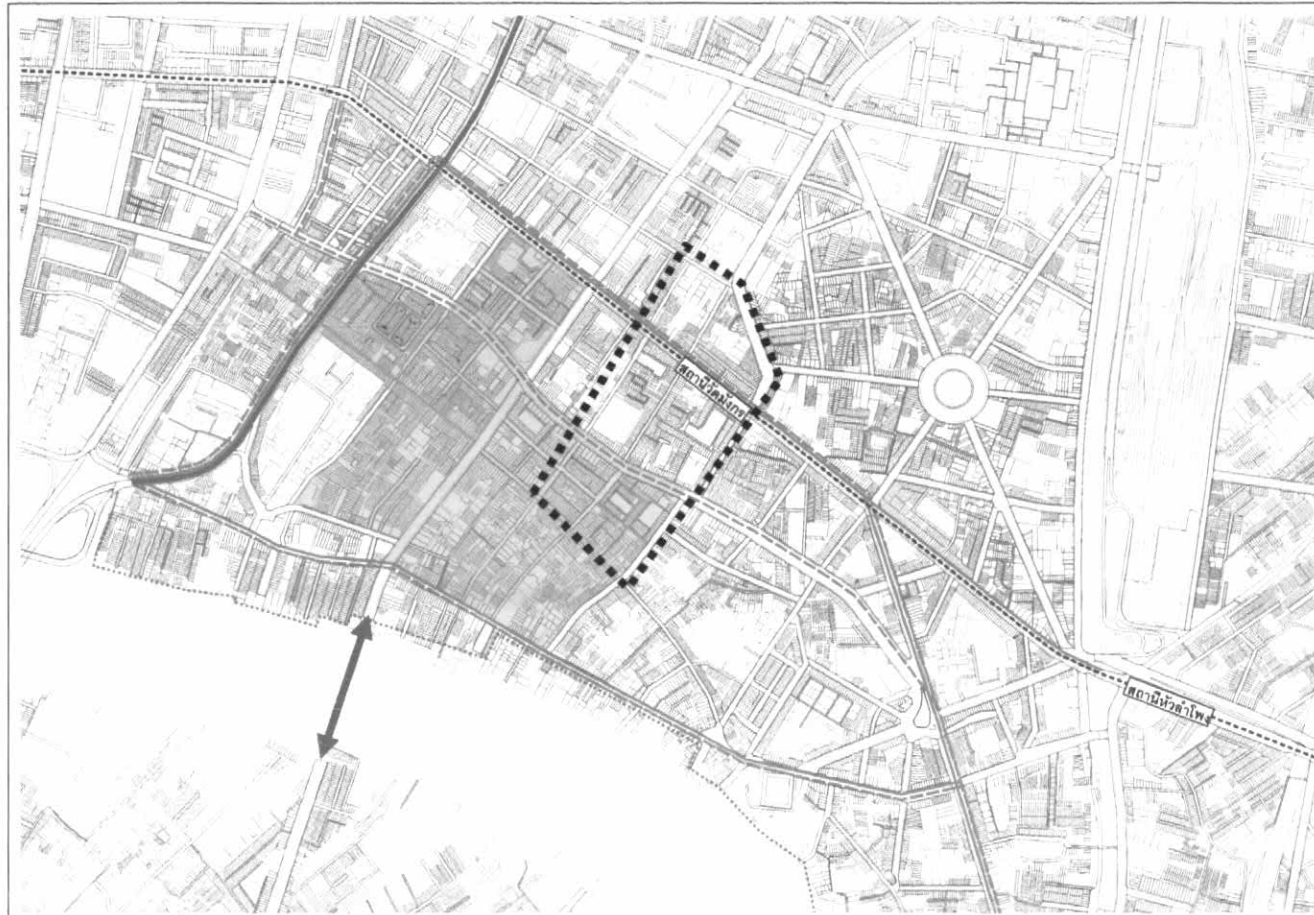
- กำหนดการปิดถนนบางสายในพื้นที่ ทำการปรับปรุงถนน ตรอก ซอยและทางเดินเท้า และจัดทำระบบท่อรวมสาธารณูปโภค ระบบขนส่งมวลชนให้ตอบสนองกัน

- จัดระเบียบร้านค้าย่อย หาบเร่แผงลอย

- บุรณะและอนุรักษ์อาคาร ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และมีการกำหนดระยะถอยร่นจากขอบเขตโบราณสถาน ดังนี้

อาคารที่มีความสูงไม่เกิน 3 ชั้น หรือ 9 เมตร ระยะถอยร่นไม่น้อยกว่า 3 เมตร

อาคารที่มีความสูงเกิน 3 ชั้น หรือ เกิน 9 เมตร ระยะถอยร่นไม่น้อยกว่า 6 เมตร

สัญลักษณ์

- .....
แนวรถไฟฟ้าใต้ดิน สายสีน้ำเงิน
- ถนนวงแหวนรอบกรุงรัตนโกสินทร์
- แนวระบบท่อรวมสาธารณูปโภคหลัก
- - - - -
แนวระบบท่อรวมสาธารณูปโภครอง
- .....
แนวเขื่อนป้องกันน้ำท่วม
- ↔
สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา
- บริเวณทำดินแดง-ราชวงศ์
- ย่านถนนคนเดิน

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

แผนที่ 3.21 แสดงโครงการระดับย่านเยาวราชในอนาคต
ที่มา : การศึกษาแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์
และแผนผังพัฒนาเขตเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ กลุ่มรัตนโกสินทร์

3.4.2 โครงการระดับพื้นที่บริเวณตลาดเก่าเยาวราช

รถไฟฟ้าใต้ดินสถานีวัดมังกร

ลักษณะทางกายภาพบนดิน

ตำแหน่งที่ตั้งทางเข้าสถานีรถไฟฟ้าอยู่ บริเวณปากซอยเจริญกรุง 23 บนถนนเจริญกรุง มีทางเข้าสถานี 4 ทาง คือ ปากซอยอิสราณภาพฝั่งทิศเหนือและทิศใต้ของถนนเจริญกรุง ทางแยกถนนพลับพลาไชยกับถนนเจริญกรุง ทางแยกถนนแปลงนามกับถนนเจริญกรุง

สถานีวัดมังกรตั้งอยู่ในย่านเยาวราช ที่มีกิจกรรมการค้าหลายแห่ง บริเวณใกล้เคียงโดยรอบทางเข้าสถานีเป็นทางเข้าสู่ย่านการค้าและสถานที่สำคัญในพื้นที่ด้วยเช่นกัน คือ ย่านสินค้าไหว้เจ้า ย่านตลาดเล่งบ้วยเอี้ยะ ตลาดกรมภูเรศ และวัดมังกรกมลาวาส ในบริเวณด้านบนดินเหนือตัวสถานีได้ถูกกำหนดรูปแบบให้เป็นอาคารพาณิชย์กรรม

ภาพที่ 3.1 แสดงบริเวณที่จะเกิดรถไฟฟ้าใต้ดิน สถานีวัดมังกร ฝั่งทิศเหนือของถนนเจริญกรุง

ภาพที่ 3.2 แสดงบริเวณที่จะเกิดรถไฟฟ้าใต้ดิน สถานีวัดมังกร ฝั่งทิศใต้ของถนนเจริญกรุง

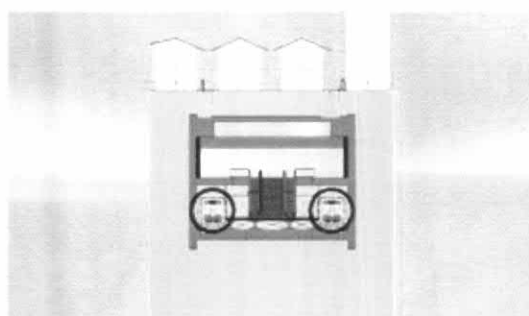
ลักษณะทางกายภาพใต้ดิน

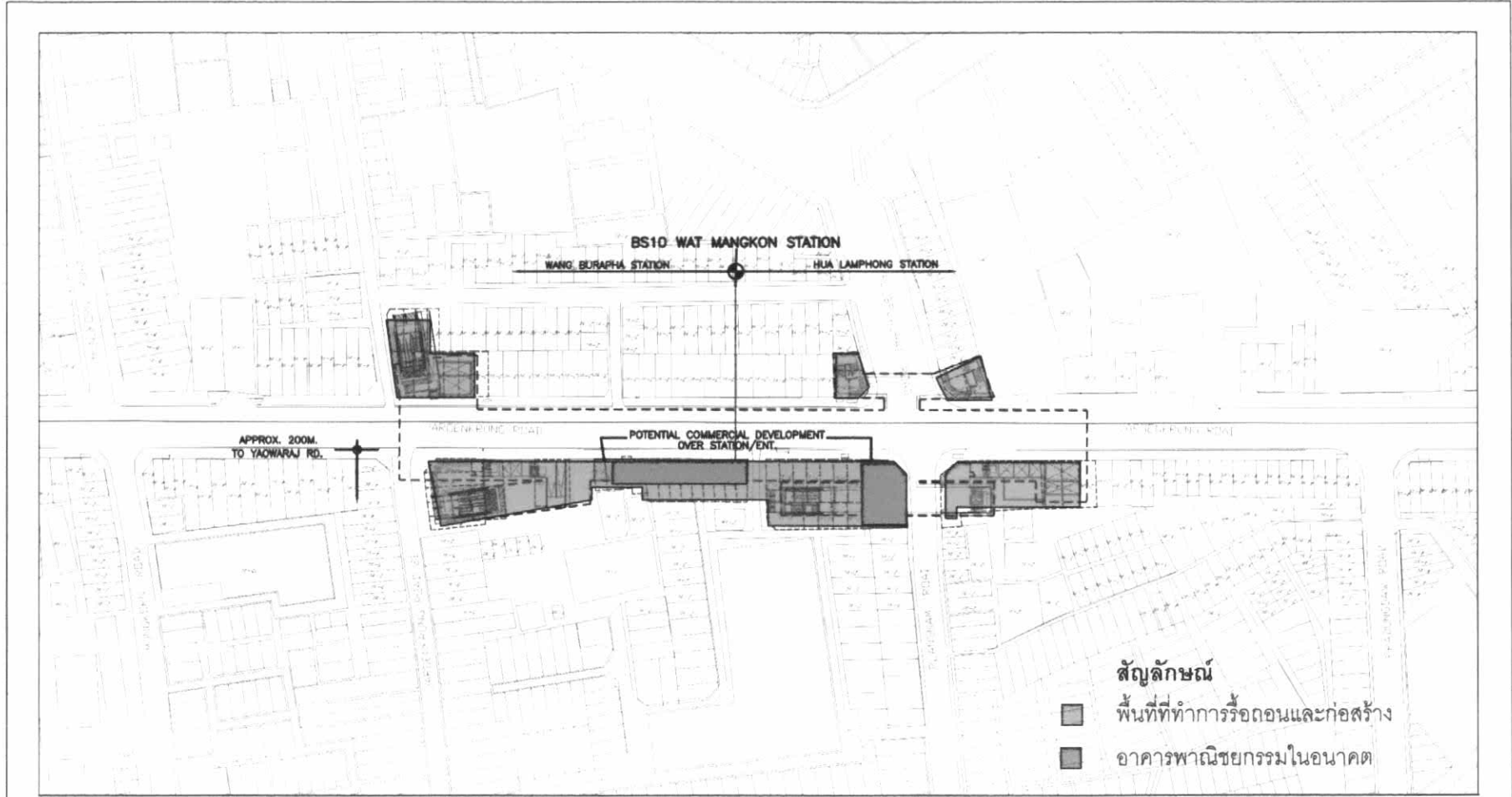
สถานีวัดมังกรเป็นหนึ่งในสี่สถานีใต้ดินของรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน มีโครงสร้างอุโมงค์ใต้ดิน เป็นอุโมงค์รางเดี่ยว 2 อุโมงค์ (Twin-Single track bored tunnel) รูปวงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางภายใน 5.70 เมตร หน้า 0.30 เมตร มีเส้นกลางลึกจากพื้นดินประมาณ 20 เมตร ตัวสถานีเป็นสถานีรูปกล่องสี่เหลี่ยม กว้างประมาณ 23 เมตร ยาวประมาณ 250 เมตร ผนังลึกจากพื้นดินประมาณ 30 เมตร

ภายในสถานีทรงกล่องมี 3 ชั้นใต้ดิน ลงไปชั้นที่ 1 เป็นโถงทางเดินโล่งกว้าง มีบันไดเลื่อนลงสู่ชั้นที่ 2 เป็นที่จำหน่ายตั๋วโดยสาร ประตูทางเข้าออก มีบันไดเลื่อนลงสู่ชั้นที่ 3 ตรงส่วนกลางเป็นชานชาลาของรถไฟฟ้าใต้ดินที่วิ่งขานข้างสองฝั่งชานชลาในอุโมงค์ทรงกระบอก ที่ได้ชานชลา มีช่องเก็บงานระบบฝังลงไปอีกชั้นหนึ่ง (ดูภาพที่ 3.3 ประกอบ)

ภาพที่ 3.3 แสดงภายในสถานีใต้ดินของรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน

ที่มา : WWW.MRTA.CO.TH

แนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงพื้นที่สาธารณะบริเวณตลาดเก่าเยาวราช
 DESIGN GUIDELINES FOR THE IMPROVEMENT OF PUBLIC AREAS IN YAOWARAT OLD MARKET

แผนที่ 3.22 แสดงผังรถไฟฟ้าใต้ดิน สถานีวัดมังกร
 ที่มา : การประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการ
 รถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย

